Q. D. B. V.

DE IVRE ANNATARVM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIAE DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,
REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO,

DIRIGENTE INSTITVTVM
IOANNE PETRO Ludewig/
CONSIL. REGIO, IVRIVM AC HISTORIARVM
PROF. PVBL. ORDIN. ET DVCATVS
HVIVS ARCHIVARIO,

RESPONDEBIT
SAMVEL MARCHALL,
REGIOMONTANVS.

HALAE VENEDORVM,
D. XII. MENSIS MAII CIↃ IↃ CCVII.

Proſtat apud CHRISTIANVM HENCKELIVM,
Academ. Typographum.

SERENISSIMO POTENTISSIMO-
QVE PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO
FRIDERICO,
REGI PORVSSIAE,
MARCHIONI BRANDEN-
BVRGICO, S.R. IMPERII ARCHI-
CAMERARIO ET ELECTORI, SVPREMO PRINCI-
PI ARAVSIONENSI, DVCI MAGDEBVRGI, CLIVIAE,
IVLIACI, MONTIVM, STETINI, POMERANIAE, CAS-
SVBIORVM, VINIDORVM, ET IN SILESIA CROSNAE,
BVRGGRAVIO NORIBERGENSI, PRINCIPI HALBER-
STADII, MINDAE, CAMINI ET MEVRSAE, COMITI
HOHENZOLLERIAE, RVPINI, MARCAE, RAVENSPERGAE, HO-
HENSTEINI, TEKLENBVRGI, LINGAE, BVRAE ET LEERDAMI,
MARCHIONI VEHRAE ET VLISSINGAE, DYNASTAE
RAVENSTEINI, LAVENBVRG, BVTOV, ARLAY
ET BREDAE, CETERA

REGI ET DOMINO SVO, MVLTVM
CLEMENTISSIMO,

academicum ſpecimen

dicat

humillimus cliens

REX AVGVSTISSIME,

Ub armis, TE CONDITORE, Fridericianam inſtitutam fuiſſe, quondam demiratus eſt orbis literatus. Stupet nunc, quotusquisque incrementa intuetur, quae TVA academia hoc tempore accipit, ubi ſeptentrionalium populorum exercitus fortiſſimi non mille paſſus ab hoc bonae mentis ſacrario, tantopere alieno a ſtrepitu copiarum, diſtare uiden-

tur. Ita uero eſt, utrumque TVIS conſiliis, fortunae uirtutique TVAE poſt DEVM IMMORTALEM debemus: cuius NVMEN, ſi unquam genti TVAE olim adfuit, etiamnunc TECVM eſſe a principioque imperii TVI omni tempore fuiſſe, omnes intelligunt, ciues praeterea ſubditique TVI inſigni hoc bono gaudent fruunturque. Qui ergo muſas in tot bellorum contentionibus non deſerere, ſed altera ſoles manu tueri: ſpes mihi fidiſſima adfulget, nunquam intempeſtiuum aut moleſtum TIBI fore, quod AVGVSTISSIMO NOMINI TVO datur a cultoribus bonarum literarum. Argumentum lucubratiunculae meae non leue eſt, quod tricas tantum ſcholae, plurimum reipublicae inutiles, loquatur. Iurium enim TVI etiam imperii aliquam partem id attingit, quam grauisſimi legum interpretes, ſuo olim iudicio, principibus euangelicis adſeruere. Ego eandem ſcenam, nouo adparatu inſtruxi, filo conſecutionis, ubi opus eſſe uidebatur, adaucta firmataque a-

ctoritate canonum, purioris ecclesiae decretis, Germanici etiam imperii moribus, quos ex infima eius aetate atque interiori reipublicae compage in lucem produxi, ut iam nunc parum dubitationis superesse, queat. Non sensibus aliorum quid dedi; sed cuncta accepta tuli ueritati, quam nefas fuerit prodere sine ratione aut lege, in margine diligenter hoc fine conquisitis. Si quid tamen secus scriptum est, quam fieri debuerat, ferre id nihilominus consueuisti cum TRAIANO, ne cursui pietatis, qua TE literae prosequuntur, unquam uidearis obstitisse. DEVS, quo largitore AVGVSTAE DOMVI tot iurium incrementa accessere, eidem REGEM SAPIENTISSIMVM conseruet, ut illa, aemulatione ac inuidia superatis, prosperi semper rerum euentus consequantur.

Halae Venedorum, d. XX. mensis Iunii
CIƆ IƆCCVII.

CAPVT I.
DE
ORIGINE IVRIS ANNATARVM CAVSISQVE.

§. I.

ANNATARVM barbara uox eaque medii aeui eſt (a). Origine Italica quidem (b): ad indolem tamen efficta Latii *ANNATARVM etymon.*

A 2

Uocabuli Annatarum recentiores natales,

(a) NOVELLA 123. *cap.* 16. cuius autor Iuſtinianus an. 541. rem nobis ipſam deſcribit, quodam uerborum circuitu, ut peculiare nomen eo tempore nondum enatum eſſe uideatur. Apud HOSTIENSEM, qui circa annum 1260. uixit, honorarii huius, pontifici Romano exſoluendi pariter mentio fit *in cap. inter cetera X. de officio ordinarii*; quod eiusdem loci commentator, illo centum fere annis iunior, repetit *Ioh.* ANDREAE; ipſam uero *annatarum* uocem neuter adhibet. Me igitur auctore, ſub exitum ſeculi *decimi quarti* uerbum hoc demum auditum eſt: quo fere tempore legitur apud CVSANVM; PLATINAM, doctores concilii *conſtantienſis*, quos recenſebo inferius.

(b) *Marcellus* ADRIANI in prima decade Liuii rem his uerbis conficit: *Annea, anno. Alla fine di quella annéa, uennono meſſaggi de Porséna. Diciamo* ANNATA, *meſata, giornata: che vuol dire un'* *origine ITALICAE.*

anno

anno intero, un mese intero. E quando diciamo, io glien ho dato un aunata, vuol dire, che gli s'è dato tutto quello, ch'egli ha d'auere in un' anno intero. Vocabulario degli ACADEMICI *della Crusca* haec repetit probatque, ut facile ad intelligendum sit, annatae uerbum Italis deberi, cum terminationem habeat, linguae Italicae in aliis quoque uocabulis frequenter usitatam. Quod nihil mirum est, cum certissimum sit, pontifices Romanos antiquis annatarum iuribus nouas demum leges statuisse, ut cum iisdem omnino nata esse uiderentur. Utinam studiis Italorum, qualia uocabularium hoc prodit, Gallorumque ad culturam uernaculae ipsi quoque Germani excitarentur. Nam HARSDOERFERI & SCHOTTELII conatus mox deferbuerunt. ZESII & similium impetus parum a furore absunt. SPATENII lexicon, quamuis naeuis hisce non careat, plenior tamen is aliis est, cuius exemplum si peritiores imitarentur de successibus desperandum non esset. *Christianus* GRVBELIVS & nuperrime *Christian. Theoph.* GRAVIVS ad hoc literarum genus animum adpulerunt, nullo tamen successu. Euanescit hoc institutum & uulgi ludibriis exponitur si ex umbris tantum prodit scholarum. Rectore opus est, qui & ratione & usu, auctoritateque pollet: quorum unum si abest, cetera locum non tuebuntur. Exempla mihi ante oculos obuersantur societatum diuersarum, in quas superiori seculo pro uernaculae cultu coiuere aulae, curiae, scholae. Primordii gloria principi *Anhaldino* debetur LVDOVICO, qui incredibilem operam adhibuit, ut consilia haec prosperi euentus adprobarent. Nullis sumtibus is pepercit ad alenda ingenia, industriamque hanc rite promouendam. Atrium palatii sui amplissimum his musis destinauit. Literaria etiam documenta in ἀρχείῳ pulcherrimo ordine disposuit. Inter cimelia Coethensia tres hodienum matriculae adseruantur, quibus nomina, symbola, emblemata insigniaque inserta conspiciuntur membrorum Teutonicae societatis. Potentissimos in iis reges & S.R.I. electores numeraueris, qui purpura sua nihil indignum putarunt, illius ordinis fieri collegae. Nihil ergo in optimo principe desideraueris, quem Sueciae rex principio statim inferioris fere Saxoniae uniuersae constituit gubernatorem. Quam spartam per integrum quinquennium is laudabiliter exornauit. Post enim, nescio qua suspicione motus, munere isto se iterum abdicauit. Sacris illius manibus haec dare uolui & honori Anhaldinorum in iisque gratiae principis prudentissimae, quae in Coethensi ditione summam nunc rerum tenet, magno olim principum minorennium commodo & singulari in subditos beneuolentia. Haec *praeses* opusculi extra ordinem, sed praeter causam non scribo, quod princeps illa regis mandata exponentem magna cum humanitate & exceperit nuper dimiseritque.

[-]sim de [uer]naculae [cul]tura.

speciatim der fruchtbringenden Gesellschafft,

de cuius auctore, principe Anhaldino, singularia.

tii purioris (c) & quatuor fere abhinc ſeculis ciuitate donata Romanae eccleſiae (d).

A 3 §.II.

uerbum *annare* an Latinum?

(c) Omnibus hic laudatur locus MACROBII *lib. I. Saturnal. cap.* 12. ubi inquit: *eodem quoque menſe martio & publice & priuatim ad Annam perennam ſacrificatum itur, ut ANNARE perennareque commode liceat. Hoc menſe mercedes exſoluebant magiſtris, quas completus annus deberi fecit.* Verum primo cum in alio nullo auctore Latino uerbum annare occurrat, ſubdubito, illud unquam in uſu ueterum Romanorum fuiſſe. Magis enim mihi credibile eſt, effinxiſſe Macrobium illud cauſa ſolius etymologiae. Deinde parum hic congruit annare. Annatae enim dicuntur, quod unius anni reditus non excedere, debeant: annari uero, quod ſingulis annis fieri adſolet, ut feſti dies anniuerſarii. Niſi forte credere uelis, Italos olim annuos quoscunque reditus *annatas* dixiſſe, primi autem anni reditus *pontificales annatas* cognominaſſe, demum nomen, quod olim commune fuerit, proprium factum eſſe curiae Romanae. Ad ſimilitudinem papae, quod idem quam pater: hodie autem peculiare pontifici R. cognomentum. Sequioris aeui etiam ſcriptores *annatum* dixiſſe, quod aetatem habuerit unius anni, uti oues annatae: ſuperannatum *uero*, quod anni ſpatium exceſſiſſet, FRESNEVS prodidit ex antiquitate monumentorum, unde facile repetiit SCHILTERVS *lib. V. de lib. eccleſ. Germ. cap.* 6. §.2. *p.* 671. Ceterum ego uoci non Romanam, ſed Italicam originem ſtatuo. Idque non ſolum propter cauſas ſuperius adlegatas: ſed etiam, quod cum ſacris Italorum barbarus quoque eorum ſermo & eccleſias inuaſerit & ſcholas Gemanorum. Quid? quod myſtis apud nos in deliciis quondam fuerit, curiae Pontificis imitari ruſticitatem.

cur annata in fœminino?

(d) Propter rationes in *lit. a.* expoſitas. Nam ſub finem ſeculi decimi quarti perpetuo apud doctores occurrit. Idque non ſolum in Latino ſermone; ſed etiam in lingua uernacula Germanorum, Hiſpanorum, Gallorum, Britonum aliorumque, qui pontifici Romano hoc iure uectigales facti ſunt. Ceterum quod uerbum hoc fœminini generis & & qualitate ſubſtantiuum ſit, id uel Italicae terminationi in *ata* debet uel rei, quam notat: ut idem dixiſſe uideare, quam *annatas pecunias*, uel, quod familiarius curiae Romanae, *annatas penſiones*. Huic tamen praefero coniecturae priorem.

[...]nificatus.

§. II. Quamuis uero adpellatio haec noua sit: ipsius tamen rei ex ultima nihilo minus uetustate eruendi significatus (e). Annatas enim honorarium (f) dico, ex reditibus

[...]uantum [...]omenti [...]ndeat ex [...]igine annatarum?

(e) Ecclesiastica inprimis iura, quae nulla lege diuina; sed uel pactis tantum uel consuetudinibus longinquis nituntur, melius intelligi nequeunt, quam ex temporis, quo primordia sumserunt successusque, sollicita indagatione. Ita enim causae eorum, artes, machinae, fraudes se produnt & tota compages, qua ortus cum fine cohaeret. Unde facile est ad peruidendum, quid falsi insit, quid ueri: quae decreta diuina sint, quae humana: quae probitas excluserit, & quae ambitio, auaritia & luxuria. Hoc uero si doctorem lateat, in biuio is uersabitur & clausis oculis pugnabit andabata: neque parti aduersae umquam remedia deerunt, causae suae consulendi. Nunc distinguet, nunc limitabit: ultimo latibula quaeret aut foliis sibyllinis omnia irretiet & illaqueabit, ut quod ille dixit, ueritatem amittas disputando. Quibus ergo tenebrae prosunt, illi salutem ponunt in argutiis sophistarum: in historiam autem magno odio sunt, lucem illam ueritatis. Viderunt hoc pridem theologi diuersorum sacrorum. Inde enim pontificiis tantus cultus pro studio abstrusioris philosophiae: a genuinis autem ueteris ecclesiae monumentis summo indignatio. Utinam in iure nostro eodem itinere incederent doctores, neque maioris momenti controuersias responderent, nisi legum originibus caussisque erutis ex temporum teste historia. Periculum, ut olim in aliis, ita in hoc etiam argumento faciemus & sperabimus fore, ut lites annatarum felicius, quam adhuc factum est, conficiamus.

[...]natis an [...]ceti pos[...]int?

(f) Generis loco *honorarium* dixi, neque sine causa, quam tuebitur VLPIANVS *L.* 1. *pr. ff. si mensor fals. modum dixerit* ubi inquit: *non crediderunt ueteres inter talem personam* (pontificem Romanum & sacrum antistitem) *locationem, & conductionem esse: sed magis operam BENEFICII loco praeberi & id quod datur ei ad REMVNERANDVM dari, & inde HONORARIVM adpellari.* Mercedis enim uox quod turpe lucrum sapere; rem uulgari com-

Annatae *honorarium* sunt.

commercio immiscere; pretium quoque adaequare beneficio uideatur, instituto minus congruebat. Quemadmodum igitur *honoraria* acceperunt iure Romano aduocati *l. 38. ff. loc. conducti:* professores *l. 1. ff. de extraordin. cognitionib.* publici rerum administri *l. 1. ff. si mensor fals. modum.* certo casu iudices *l. 16. ff. de munerib. & honorib.* patroni a clientibus: ita pontifex quoque eadem accepit ab antistitibus eclesiarum.

honoraria an expeti possint?

Neque tamen est, quod opponas honorarium accipi quidem honeste, inhoneste tamen peti *l. 1. §. 5 ff. de extr. cognitionib.* adeo, ut TVLLIVS *in Pisonem p. 98.* arguat: *qui modus tibi fuit HONORARII? si quidem potest ui & metu extortum honorarium nominari.* Hoc enim minus forte responderet & moribus curiae Romanae, quae tantopere annatas urget definitque & nostro, quod respondemus iuri, pro expetendis annatis. Verum honoraria quoque legibus Romanis, nulla dedecoris nota definiri, exigi atque ingratos propterea in ius uocari potuisse, plura loca sunt, unde hoc clarissime patescit *l. 38. ff. locat. conducti l. 3. C. de postul.* Ipsi etiam Graeci mercedem, causae patronis datam, non tam μίσθωμα quam, honestiori uerbo, συνηγορικὸν adpellare maluerunt, quod legitur apud ARISTOPHANEM *in uespis*, stropha, ubi filius Bdelycleon parenti hoc genus uitae exprobrat v. 49. aut quemadmodum CYRILLVS in glossario circumscribit τὸ ἐπὶ συνηγορίᾳ διδόμενον. Alia loca FRESNEVS habet.

Fraus, qui hic lateat?

Sed ita uulgum hisce uocabulorum inuolucris ludimus & dum pecunia eum emungimus, gratis tamen largiti esse, dicimur magistri, doctores, praeceptores, ciuiles ac sacri antistites, cum opprobrio & iniuria maxima infelicis plebeculae. Scilicet res nostras inaestimabiles dicimus, ut sine modo & mensura hoc titulo nummos corrodamus. In uernacula dicimus: eine discretion; sey nichts gezwungenes; stehe im belieben. Hae artes apud Romanos in curiis regnarunt, quae in scholis, templis & ecclesiis Christianis nunc dominantur. Utinam quae pretia constituta sunt operis medicorum & aduocatorum in bene ordinata republica: eadem etiam definirentur in Beichten, Kindtauffen, begraebnussen, lectionibus deren Professorum. Theologi, qui Simoniacum id habent, nenias agunt. Tunc enim Simonem magum in *uerbo* peccasse existimas, quod *mercedem* obtulerit pro uiribus sacri spiritus. Ergo immunem a crimine haberes, si Petro porrexisset *honorarium.* O ludibria, o nugas! Non formulis gaudet Deus, sed ab hac labe integra mente.

Notatus auctor LL. anonym.

Ceterum anonymus AVCTOR *obseruation. LL. p. 97.* interpretationem habet a nostra paulo diuersam: *annata*, inquit, *unius anni fructus, uectigal ecclesiasticum, iura pontificum.* Sed *istud* nec uerum semper nec de natura rei esse uidetur, *illud* uero rigidum nimis

:ibus primi anni (g) a ſacris anti-
[titibus (h) exſoluendum largito-
ri

nis ac durum; *hoc* & longius peti-um & ſoli pontifici tributum, quod amen aliis etiam competit largito-ibus ſacrorum, quae dicunt, be-ieficiorum.

(g) Multum ſane imo plurimum ntereſſe uidebatur, annatas ex redi-ibus perſolui bonorum eccleſiae. 'rimo enim onus hoc creditum fuit, ion tam ſacri antiſtitis eſſe, ut mu-ieris cauſa is pecuniam daret, quam raediorum aut redituum, rerum cilicet uulgari commercio non ex-mtatum. Ut adeo non perſona cle-ici, uerum res obligata eſſe, cen-:retur. Deinde uera cenſus im-oſitio haec non fuerat, ſed deten-io ſolum aut defalcatio partis ſala-ii, quod patroni liberalitate cleri-o obuenit. Eadem ratione, qua ributa uiritim aut per capita, quod iunt numerata rerum adminiſtros ion tenent, ſed eorum tantum ſa-aria. Ut non iniquum eſſe, exiſti-nem, ſi hoc caſu annuis quoque :lericorum ſalariis portio defecetur, juod exemtione eorum onus accre-cat reipublicae, in qua uiuunt ui-luae, orphani, homines pauperri-nae ſortis. Poſt cum bona eccleſiis obuenerint largitione hominum ſe-:ularium, hi meliori conditione illa dare non potuerunt, quam ipſi poſſederant. Sed lex uere commu-nis eſt, nouum fundi poſſeſſorem, auſpicii loco, aliquam ſummam nu-merare principi aut patrono, die Lehenwahre, laudemium, Kauff-ſchoſs uel ſimile quid. Eadem, me auctore, ratio annatarum. Demum, ne annatarum nimietate peccetur, proportio earum ad reditus primi anni facta, quos ſuperare non pote-rant *Nouella* 123. *c.* 16. Hoc igitur cum ſumma ratione conſtitutum eſ-ſe, pateat, illi pontifices impruden-ter feciſſe uidentur, qui annatas a-ctione perſonali a clericis extorſe-runt, ut ab his ante ſoluerentur, quam ſacri muneris partes illi ca-peſſerent. Imo cum modica prin-cipio ſumma eſſet annatarum, quae uix alteram partem exhauriebat an-norum redituum: poſt ea augeri coepit ad gentium inuidiam uniuer-ſarum. Sed plura de his ſcribentur inferius.

A quibus ſol-uantur.

(h) Principio ſolos epiſcopos an-natae tenuerunt; poſt omnes cleri-cos alios, quorum annui reditus ui-ginti quatuor aureos (*ducatos*) ſu-perarunt *cap.* 2. & 7. *ſeptimo Decret.* Imo omnes uſufructuarios bonorum eccleſiae *in monaſteriis*, *hoſpitalibus* utriusq; *ſexûs abbatiis: paſtores* quo-que & officia curata hoc cenſu one-rat *cap.* 7. *libri eiusdem.* Quamuis, ut uerum fatear, in matriculis an-

natarum

ri (i) beneficiorum ecclesiae (l). Aliquando etiam *quintanae* [m] uel

QVINTANAE quod uerbum?

B *quin-*

natarum minoris sortis beneficia non adnotata esse, reperiantur. Forte ne classes nimium excrescerent, aut quod operosum nimis foret, reditus singulorum habere in numerato. Inde huius generis beneficiarios camerae Pontificis praefecti urserunt, ut fidem suam iureiurando adstringerent, in definienda summa annuorum redituum.

Cui soluendae annatae?

(i) Pontifex sibi annatas arrogat, propter *uniuersale dominium*, quod habeat in omnes ecclesias. Alibi ad onera prouocat regendi uniuersim cœtus christianorum, quibus aequissimum sit, ut commoda quoque annatarum respondeant. Eoque magis, quod pontificis ordinarii reditus non sufficiant ad alendos curiae Romanae administros. Plurimi caussam annatarum in largitione beneficii ecclesiastici reponunt. Quo iure Angliae quoque reges aliique usi sunt, quibus & nos calculum addimus: inferius hac de re acturi ex instituto.

Quare soluendae annatae?

(l) Non enim muneris caussa: sed redituum ergo annatae soluuntur. Inde grauiter obiurgat pontifex camerae praefectos, quod annatas illis quoque extorserint, quorum reditus minutissimi fuerint uix octo aureis maiores. Olim itaque, cum clerici gratis munere suo defungerentur deque suo patrimonio uiuerent, si aliquod habuerint, sin minus, necessaria tantum ecclesiae beneficio illi caperent ad uictum & cultum, nulla fuerat ratio annatarum. Ante etiam uerbum hoc Romae auditum non est, quam pontifex iura beneficiorum ecclesiae de manibus Caesarum extorsisse. Quae omnia eo faciunt, ut constet, non aliam annatarum caussam fuisse, quam reditus bonorum ecclesiae. Qua de re suo loco.

Quintanae.

(m) Ita legitur in *decreto Caesaris de curia Romana an.* 1641. apud LONDORPIVM *tom. V. p.*165. his uerbis: *Daß die curia Romana sich neuerlichst angemaßet uon denen nicht allein inKayserlichen Erblanden: sondern auch im H. Reich gelegenen geistlichen beneficiis die ANNATEN oder QVINDENNIA zu fordern* Occurrit etiam *QVINDENNIAE* uerbum *cap.* 4. & 7. *in sept. Decret. de annatis.* Interpretem eius agat *Flaminius* PARISIVS *lib IV. de resignat. benefic. q.* 10. *n.* 5. *p.* 164. *Beneficia unita seu incorporata collegio, capitulo seu conuentui aut in illorum fauorem cessa seu resignata non uacant amplius. Ne igitur fraudetur cancellaria, introductus fuit stylus in cancellaria, quod, lapsis quindecim annis a tempore unio-* *nis*

quindennia audiunt, ſi ab eccleſiaſtico munere aliquis ſe abdicauerit, neque id morte fuerit uacuefactum.

§. III. Principio ANNATARVM ORIGINES indagandae (a), unde controuerſiae momenta pendent grauiſſima (b). Ita enim facilius

onis ſeu reſignationis huiusmodi factae, ſoluatur denuo annata talis beneficii ſic uniti uel ceſſi & adpellantur QVINDEMIA (quindennia) *quia per decurſum quindecim annorum noua ſolutio fieri debet.*

(a) Sumere liceat uocabulum annatarum uniuerſim. Quo ſenſu *honorarium notat, a ſacris antiſtitibus exſoluendum largitoribus beneficiorum eccleſiae, ex reditibus primi anni:* Quod ſi enim ad ſacrum munus; non ſimul ad reditus ex iſto munere ueniſſet antiſtes, nunquam huius ſpartae candidato hoc tributi genus impoſitum fuiſſet. Inde reditibus ſacri patrimonii ita adhaerent annatae, ut eis quaſi *agnatae* eſſe uideantur. Nenias autem agit TEXTOR *iur. publici tit. XI. n.* 156. ſi hanc ueram crediderit *annatarum* etymologiam. Clara enim ſunt, quae ea de re ſcripſimus §. 1. *lit. a.* Neque aetatis nos poenitet, quam huic uerbo dedimus §. 1. *lit. d.* quod etiam LAVNOIS ſuo calculo adprobat in *libro de ueneranda traditione circa Simoniam Obſeru. XII.* p. 312. ubi ait: *annatae nomen eſt, annos abhinc plus minus trecentos fictum.* Scripſit enim auctor an. cIↃ IↃc LXXV. quam illa aetatem habeat?

(b) Ante enim, quam hoc fiat, neſcire te credas, quid ſcribas, quid diſputes. Ex inſtituto pro annatis libros ediderunt *Ferdinandus* CORDVBENSIS; *Thomas* CAMPEGIVS; *Iohannes* AZORIVS; *Proſper* FAGNANVS; *Natalis* ALEXANDER: ſed neque minori adparatu eas improbarunt *Carolus* MOLINAEVS; *Mar-* *Scriptores de iure annatarum.*

cilius conſtabit, quo iure hoc tributi genus imperatum: qua cauſa ſolutum ſit (c). Vltima tempora ad hoc argumentum nullam ſpem adferunt. non tam, quod opes non habuerit eccleſia (d): quam quod ſacerdotum munus gratuitum eſſet, inſtar tutelae apud Romanos

Cur nullae earum ueſtigia in primordiis eccleſiae?

B 2 Bo-

Marcus Antonius de DOMINIS; *Nicolaus* CLEMANGIVS, dum modo ille uerus libri auctor eſt; inter ipſos Pontificios *Iohannes* LAVNOIVS. Taceo CONSTANTIENSI & BASILEENSI conciliis ea cauſa praeſentes doctores, qui in utramque partem hoc argumentum diſputarunt. HARDIVS Conſtantienſes teſtes collegit in lucemque produxit: cuius induſtriam pariter expectant Baſileenſes. Id uellem, in illis argumenti quoque ciuilis documenta extare, cum operae noſtri in eccleſiaſticis cauſis tantum ſubſiſtant. Plura hic in ἀρχείῳ cuſtodiuntur, quae prodere non licet. Poſt tot iuris annatarum doctores ſuperfluum eſſe, dices, prouinciam ſumere, ab aliis iam occupatam. Verum quid deſit ſupra laudatis ſcriptoribus; quid ab illis recte ſentiatur, quid ſecus; quam diuerſi limites eorum a noſtris, intelligent rerum periti.

Deſideria *Hardianorum* uoluminum.

(c) Quod inter deſideria illorum habeo, quos proxime laudaui: id mihi omni opera erit cauendum. Primo controuerſiae ortus ante quaerendi ſucceſſusque, quam iura ipſius argumenti reſpondeantur. Deinde ad ueritatem ſingula exigenda: non ad ſenſus principis aut cleri. Tum, quae commixta ab aliis ſunt, illa ſeiungantur. Ad extremum Germanici imperii ratio habeatur & publicarum ſanctionum.

Lex mihi ſcripta in lucubratione opuſculi.

(d) Principio apud homines chriſtianos bonorum omnium communio fuit. Fiſcus ergo eccleſiae tantum diues, ſinguli chriſtiani omni opum poſſeſſione deſtituti. Communione bonorum ſublata, in eius

Prima eccleſia an opulenta?

(e). Bona tum ecclesiae pauperum fuerant patrimonia. Si aliquid sacerdoti inde erogatum est ad uictum & cultum; paupertatis causa id factum, non muneris ergo, operarum aut doctrinae (f). Antistes, qui

eius locum largitiones successerunt, tanta liberalitate, dum pii coetus cogerentur, factae, ut satis essent ad ecclesiae subleuandam egestatem. Immobilia redimi bona tum uix poterant: quod iura collegii aut uniuersitatis sacra nondum nacta essent christianorum. Conferantur, quae dicta sunt de *ualetudinariis emeritorum. §. XV. lit. a. p.* 103.

rdotibus illa olim laria?

(e) Optime forsitan consultum fuisset religioni Christianorum, si, quod Romani in ciuili republica de tutelis imperarunt: id ipsi in sacris coetibus & sacerdotiis quoque instituissent. Tutor enim munus suum gratis obiit pietate ductus, non lucri cupidine *l.* 38. *sub fin. ff. de negot gest.* Poterat non minori ratione, prouincia sacerdotis exornari sine ullo honorario & mercede. Non dubito, quin omni tempore reperti fuissent, qui, reiecta praemii aut salarii spe, aeternam mortalium salutem procurauissent, amore hominum & diuinae studio gloriae unice excitati. Proh! Deum immortalem, si in hac facie perseuerassent sacerdotia, non tot maculae notassent ecclesiam. Nulla auaritia fuisset uel patroni electoris, uel sacri muneris candidati: nulla, uno uerbo, simonia. Quis enim paupertatem uel in pretio posuisset, uel redemisset opibus. Luxuria nulla regnasset, quae marcet sine peculio. Ambitio, si animum alicuius inuasisset, uires tamen suas exerere non potuisset, nisi in religionis nimietate: non in uictu lauto; non in uestium uel atrii splendore; non in ornamentis aedium; non in adparatu comitatus. O ecclesiam fortunatam! o ipsos felices sacerdotes! Illam dico, quae hoc rerum statu tot cauisset cleri dehonestamenta: hos uero, quod pectora eorum blandae mortalium illecebrae non irretiuissent.

Quid commodi inde ecclesiae?

(f) In prouerbium iuit apud ecclesiasticos scriptores: *eleemosyna non potest eleemosynari. WILHELM. WATS in additam. ad Matth. Paris. p,* 1042. Quod mihi optima ratione

Cur olim sacerdotes a collectis immunes?

tione factum esse uidetur. Quoniam pauperes nihil in republica acquirere possunt, officia autem Christianorum coetuum sunt, suis opibus subleuare ceterorum egestatem. Fieret igitur, si *eleemosynae eleemosynarentur*, liceat sermone uti pristini aeui, ut respublica aut una manu largiretur, altera uero, quod largita esset, iterum eriperet: aut nihil plane ageret. Fisco enim eleemosynarum exhausto, ad nouas erogationes illa iterum erit deuincta. Quemadmodum igitur pauperes alii; ita sacerdotes quoque eleemosynarii ab omnibus collectarum, angariarum publicisque oneribus aliis fuere immunes. Et hoc casu amplissimam interpretationem *l. omnes* 33. *§.* 7. *priuilegiis C. de episcop.* clericis non inuideo. Lex enim 5. *placet C. de SS. eccles. sordidorum tantum munerum fece praedia uexari prohibet usibus coelestium secretorum dedicata.* Verum enim uero, cum hodie clericorum alii stipendiis satis opimis uiuant; alii usufructuarii foecundissimorum praediorum sint; deinde sibi acquirant suisque non ecclesiae aut pauperibus: non uideo, quod paria habeant cum ciuilibus in republica ministris commoda, cur non onera quoque cum his eadem sentire debeant, cuncta scilicet genera tributorum. Idem de liberis & uiduis sacri quondam antistitis iudicium erit ferendum. Cum enim ad alimenta eorum pater familias clericus & ipse obligatus sit, gratuiti autem sacerdotii nulla lucra essent: pari quoque iure illi uixerunt de eleemosynis.

uiduae eorum uixerint eleemosynis?

Hodie alia iterum ratio, ubi uiduae clerici alimenta a repulica aut fisco pauperum *der armen-cassen* non clericorum iure, *weil sie eine priester-wittwe*, sed paupertatis causa debentur. Quod si itaque duae uiduae sint, una laici, *eines schoessers, einnehmers*, altera uero clerici: non uideo, si eadem illae paupertate premantur, cur haec prae altera in egestate sit subleuanda. Idem dicendum, quoties duo filii, quorum unus clericum, alter laicum parentem habet, munera petunt ad studia bonarum artium. Sed tamen consuetudo ueteris ecclesiae hodieque regnat, ut illum huic praelatum uelint hoc tantum argumento: es waeren priesters kinder. Ceterum non ego e numero illorum sum, qui hierarchiam Waldensium aut Anabaptistarum reipublicae uelim commendatam, quamuis CARPZOVII argumenta *lib.* I. *tit.* 7. *definit.* 96. & 96. *iurisp.* parum roboris habeant, quod ipse opima nostrorum salaria & sportulas aus dem beichtstuel, trauungen ceteraque tueri uelit exemplis sacerdotum apud Aegyptios, paganos aut Iudaeos. Primo enim christianorum doctorum haec a paganis diuersitas, quod hi, sermone sacri codicis, uentrem pascant: illi uero, quae gratis accepere, gratis impertiantur. Deinde noui alia longe οἰκονομία, quam ueteris testamenti. Quae omnia cum doctores confundant, fieri non potuit, ut in quaestione, utrum clerici uel sui causa uel etiam bonorum a tribu-

Quo iure *laria* cleric rum tuea tur Carpzo uius?

qui bona ipse habuit, de suo uixit neque ullis impensis onerauit ecclesiam (g).

uare post ...num sa- ...ia consti- ...a cleri- cis?

§. IV. Migrarunt hunc morem christiani, siue sacerdotum (h) siue

tis uel ordinariis reipublicae uel necessitate urgente extra ordinem imperatis sint immunes. PARLADORIVS *quotid. different.* IX. §. 4. *a.* 7. 8. magno numero pro utraque parte laudat auctores, *adeo uero*, ita enim loquitur, *difficiles & perplex s ea in re, quales Caspias portas esse memoraut cosmographi.* Ego, si quid definirem, inter faciem ecclesiae pristinam & hodiernam distinguerem. Ibi me affirmantem haberes: non hic.

...erici cur ...im etiam ...ifices?

(g) Non satis olim erat, antistitem ecclesiam non onerare impensis, si proprium illi patrimonium: uerum, quoties a diuinori munere ipsi otium fuerat, operas quoque suas locauit aliis, ut ex illarum uiueret mercede. Exempla uirorum θεοπνεύστων, aliorumque doctorum laudare, inutile esset, cum ante nos quidem hanc spartam occupauerint scriptores, memorati in *differt. de iure ualetudinarii* §. *XV. lit. a. p.* 103. 104. At uero in moribus hodiernis iterum desidero: quod indignum esse, credant munere sacerdotis, operarium agere accepta mercede: uti arare agrum; metere fruges falcibus ferriculatis; legere spicam; cereuisiam coquere & quae sunt generis eiusdem. Ego ab omni crimine absoluo clericum opificem, dummodo otium ei sit: imo conscientiae eius exemplum Paulinum propono, si muneris tanti reditus non sint, qui sibi suisque ad uictum & cultum sufficiant.

(h) Actum agerem, enumerando commutatos post unum & alterum seculum rationes sacerdotum. Quondam ad hoc munus uocati sunt homines infimae sortis ex plebe: mox, paganorum exemplo, sacerdotia sibi adseruere familiae nobiles. Imo, quod mireris, in legem iuit apud Germanos, episcopum & sacri, si dicere fas est, collegii assessorem non eligi, nisi gentilitiae uirum dignitatis. Ita scilicet in transuersum egit arrogantia clericos, ut consiliarii regis ac imperatoris e ciuico ordine non raro eligantur: otio autem turgidi canonici locum nemo exinde queat subire. Imo, quod mireris, ima-

Diuersa hodie facies sacerdotii.

ſiue coetuum (i) ſiue exemplorum cauſa, quae ab aliarum gentium ſacris

imagines quoque maiorum magna ſolicitudine numerant. Una enim in atrio lacuna fortunas hic perdit redditque diuinae ſpartae inhabilem. Quaſi non eandem gulam, uentrem, ſtomachum, in his ſacri otii fructus latent, omnes circumferremus mortales. Scilicet ſolos natalium aeſtimant gradus; non doctrinae, non uirtutis aut probitatis. Bilem ſcribenti mouet canonici Colonienſis oratio, qua principes quondam Boicos *ineligibiles* dixit *ad canonicatus*, utor ſermone eccleſiae, quod matre Polona editi eſſent in purpuram, quod negare non poterat, regalem, non tamen Germanicae nobilitatis. Bone Deus! quem faſtum ſpirant eleemoſynae Germanorum. Huic tumido hominum generi quis negaret ſalaria? Deinde olim uita proba fecit ſacerdotem: non ſophiſticae artes, poſt uero literarum adparatu opus eſſe credebatur, ad prouinciam ſacerdotii exornandam. Eorum igitur, qui tot nummos in Academiis perdiderant ſacro iſto triennio, uacua aeris crumena dictum interpellauit, *gratis accepi:* atque idem ab iſta obligatione abſoluit, *gratis reddo*. Praeterea olim non tot inter paſtores honoris gradus fuere, quibus pro gregum diuerſitate unus ſe alteri anteferret. Quod cum ſemel factum fuiſſet, fieri non potuit, quin ambitio auaritiam pareret, haec lucra ſalariorum. Tandem ſuo prorſus fine excidit clericatus. Rem, paganorum uirtutibus ignotam, uerbis ſacri codicis ennarrabo. Olim clericorum ſparta erat ſui ipſius neglectus (abnegationem ſui dicunt): uita ſegrex: opprobria deinde & iniurias aliorum ferre oportuerat: ſpernere item fortunas, opes, honores, ne uirtuti obeſſent: ſummatim cum reliquis mortalibus nullo tempore conuenire, perpetua illis bella facere, conficere nunquam. Quid uero moribus hodiernis, ubi ſacerdotem conuiuam aut comitem a reliquis hominibus non dignoueris, niſi ſigniferum uideas crucis aut tinctum pallii & ueſtimenti. Atque his iterum moribus colendis opus eſſe uidebatur grandi ſalario.

(i) Et uos laici in iudicium hic eſtis uocandi. Nam tenaces manus ueſtras accuſant, qui clericis conſtituere ſalaria, eccleſiis autem ſacrum patrimonium. Veſtra ſolum culpa communio bonorum, uinculum illud amoris ac fidei Chriſtianorum, ſublata eſt. Exinde cum largitiones ueſtrae tenues eſſent; cum ſacerdotem facinora ueſtra increpantem, eleemoſynis parcius erogatis, in fame ac ſiti relinqueretis; ueſtris imo

Sacrae cog-
cionis ho-
corruptela

lar-

cris repetiere [l]. Sacerdotibus enim salaria constituta sunt, quae mune-

largitionibus linguas cohiberetis studiaque aliorum: consultum magis ecclesiae uidebatur, clericos non uestra gratia uiuere, sed sacro frui patrimonio.

:clesia an uitias num-i debeat i-rato?

(l) Quoties lego, toties miror argumenta nostrorum, quibus illi sortem christiani sacerdotii optime sibi tueri uidentur, exemplis paganorum. Hoc scilicet filo utuntur ratiocinii. Bardi Germanorum, Druidae Celtarum, Graecorum oracula, Indorum, Brachmanes, Aegyptiorum sacrificuli, augures Romanorum muneris sui ditissimam mercedem habuere, quamuis nenias agerent uenderentque nugas suis: quid ergo nefas erit, pastores christiani gregis opima honoraria capere pro momentis aeternae ueritatis. Hanc sane consecutionem ex antiquitate magno studio excolunt theologi nostrates & cum *Carpzouio* nostri exscribunt iureconsulti. Idem mihi uidetur rei huius firmamentum, quam illud Israelitarum, *regem* petentium, ut similem haberent rempublicam paganis. Ut enim Israelitae a ceteris gentibus in eo seiungi ac internosci debuerant, quod populum sine rege tuerentur regerentque, diuino tantum auxilio usi: ita Christianorum sacerdotia a mystis aliorum in hoc ipso fuerant dignoscendi, quod mundi diuitias spernerent, quod operas locarent sine mercede, quod sua non quaererent, quod uentrem non pascerent neq; gregi sumtuosi essent pastores. Quemadmodum uero ideo nihil abstinuerunt Iudaei ab importunis precibus suis, ut Deus tandem, Samuele interprete, ipsis regem adpellaret cum indignatione: ita noui foederis sacerdotia, cum paupertas indigna uideretur clericis, ad illos opulentiae gradus euecta sunt, ut iam nunc omnium paganorum diuitiis queant anteferri. Quis enim paganum sacerdotem audiit territorii dominum, qui exercitum suis impensis instruxerit uiginti millium armatorum. Num florentissimus hic rerum status inter beneficia Dei: an uero irati potius numinis poenas haberi debeat, prudentiores sentient. In uulgi sermonem iuit: *pietas ecclesiae diuitias peperit; sed filia deuorauit matrem. Olim lignea uasa, aurei sacerdotes; hodie Pythagorica uerior metamorphosis.* Ceterum id dicere uolo, exempla paganorum audaciam animis & manibus sacerdotum addidisse, ut lautius uiuendo eleemosynas inuaderent & pauperum patrimonia degluberent deglutirentque. Quae sacrilegia ut cessarent, quadripartita diuisio constituta & ita sacerdotiis adsignata salaria. Conferantur, quae

muneris dignitati & amplitudini reſponderent [m].

§. V. Hoc ſemen dixeris, quod multos eccleſiae intulit abortus. Inde non expectatâ, ſed ambitu petita ſacerdotia [n]: inde eorum, qui

Inde mer... tus ſacer... tiorum ... cauſae a... natarum.

C

quae *de iure ualetudinarii* dicta ſunt, *§. XV. lit. a. p.* 104.

Cur olim nulla inter ſacerdotes praecedentia?

(m) Olim enim ſacerdotem alium alio maiorem dignitatem exigere, improbum erat. Paupertas, ignobilitas, humilitasque, uirtutes chriſtianis commendatae, quas in uitiorum claſſe numerauerant pagani, conſiſtere non poterant, cum quaeſtionibus de iure προεδρίας. Scio argumenta *epiſcopalium*: ſed neque ignoro, quae his reſpondere *presbiteriani*. Seruatoris uox erat, nolite audire *magiſtri*: ſed ratio decidendi ſeruatoris, quia is uobis ego ſum. Viderunt magiſtrum ſuum apoſtoli: ſenſerunt eum diſcipuli eorum. Qui uiuus oculum & aures docuit: ille animos agitauit mortuus S. Sp. Hodie quid? Nihil definio. Id ſcio, qui Chriſti uerbum ſalarii cauſa in ore habet, ei opus eſſe epiſcopo: huic honoris titulo & quodam opum adparatu.

Unde ambitus ſacerdotii?

(n) Quod in *tutelis principum* contingit, ut, quod priuati fugimus & deprecamur, illi magno ſtudio, quandoque armis ac bellis arripiant ſibique uindicent: idem hodie ſacerdotiis uidemus euenire. Olim legibus opus fuerat de non declinando munere ſacerdotii, quis enim grauiſſimum onus ambiuerit, gratis ſuſtinendum? ex quo uero ſacrae ſpartae inuidendi reditus conſtituti ſunt, habendi cupido animos inuaſit candidatorum. Qui mores occaſionem dederunt ſanctionibus eccleſiaſticis aduerſus clericorum ambitum & quam dixere ſimoniam. His conſtitutionibus hodie eſt opus, non uero illis, ubi inter centum candidatos, uno abnuente, alter non deeſt. Miror itaque theologos tanta ſolicitudine quaeſtionem hodieque tractare, *an ſalua conſcientia declinari queat prouincia ſacerdotis?* Biennio abhinc purpuram electoris Romani, a Clemente *XI.* oblatam recuſauit antiſtes, non ſine indignatione & curiae Romanae & futurorum, quos habere debuerat, collegarum. Quis uero artes nouit, quae latent ſub hoc tegumento? Ces-

qui illa conferrent, aemulationes dissidia, quaestus [o]. Tria hominum genera in hanc arenam iuerunt, quoties constituendus fuerat sacerdos. Dominus aut princeps sacri

Cessat quoque hodie illa fere doctrina: *quo iure gregem mutet pastor*? Olim grauis erat mutatio, maior scilicet labor in grege ignoto, eadem uero utrinque, id est nulla, eius remuneratio: hodie uero illa plerumque lucratiua est. Miror ludibriis illudi ecclesiae, *an uocatio diuina fit?* Si enim nutus tantum diuinos sequi uolunt clerici: cur de salario; de titulis; de honore nouae spartae tam solicita illis inuestigatio. Aut cur inauditum est, maioris salarii prouincia relicta, ad eam, quae minoris sit, transitum fieri. Ex salarii potius ratione munus aestimari & uni alterum praeferri, illud ostendit, quod, a maiori ad minus promoueri, crimen luat, inde nomen *den poenitenz pfarren*. Ceterum illa etiam causa ambitus est, quod theologia nunc in formam artis iuerit, quae magnis impensis addiscitur doceturque in academiis. Eam igitur edoctus aliarum operarum ignarus est, unde merces expectanda. Fame itaque is periret inter tot candidatos, nisi & ipse spartam ritu ueterum ambiret, quod si hoc legem uiolat, uiolat eam necessitas.

(o) Quemadmodum enim in Gallia & alibi locorum ciuilia reipublicae munera uenalia sunt, emtores tamen uolunt merentes: sic ex quo tempore sacra sparta reditibus est aucta, nihil turpe uisum est, idem onus imponi illius candidatis. Quod olim fieri non potuit. Emtorem enim officia non habuissent, gratis sustinenda. Infausti tum mangones: sardos dixisses uenales. Hodie uero multis in commercio habentur sacerdotia. Man bringt das ius patronatus in anschlag der guter. Der neue candidatus musz um diese braut offters sieben iahre des patroni kinder informiren. Die koechin heurathen. Sunt theologi & iureconsulti, qui consuetudines Pomeraniae tuentur: *da der neue prediger des uerstorbenen wittwe oder tochter heurathen mus*. Qui si recte philosophantur: absoluentur certe mercatores sacri muneris. Quis enim onus

Uenalitia unde sacerdotia?

facri praedii [p]: eius deinde procurator, quem aduocatum dixere [q]: tum clerici, qui diuinitatem

C 2 mu-

onus hoc, ad fponfam cogi, non redimeret grandi fumma pecuniae.

Quid iuris principi in facerdotio?

(p) Quondam in principis manu facerdotia. Inde a principe populus ac clerus facultatem petunt hodieque, eligendi facerdotem Cuius iuris exemplum illuftre habes in ducibus Pomeraniae apud *Modeft.* PISTORIS *uol.2.conf.* 45.*n.*90. Electus deinde ab eodem iterum confirmandus fuerat. Sequebatur introductio, nonnunquam inueftitura, per eundem eroganda. Territorii itaque dominus occafionem habuit, pro triplici officio tergeminam a nouo antiftite expectare remunerationem. Primum ac alterum non probo: fed ultimum leges imperii tuentur. Sacri enim antiftites imperatori altera fere parte maius honorarium hodieque debent, quam principes laici. *Artic. V. Inftrum. Pac. Ofnabr.* §.21. *ultra taxae ordinariae fummam infuper eiusdem dimidium pro infeudatione foluant praelati.*

(q) Poft illa, quae *Hoepking* &, qui huius uitulo faepe arauit *Magerus* & auctor *actorum Lindauienfium* tanto adparatu congefferunt, breuiter dico: fub eodem *aduocati* nomine diuerfisfimos latere fignificatus. Nam uel illi uices tantum imperatoris agunt uel domini territorii tantum uel facri tantum antiftitis uel unius & alterius uel omnium trium fimul. Inde uni plus iuris, alteri minus aut nullum eft in facri muneris largitione. Magdeburgicus aduocatus, quem *Burggrauium* dixere, ab archiepifcopo conftitutus, eius tantum uices egit. Nihil ergo iuris eidem in noui praefulis electione. Contra Quedlenburgenfem aduocatum primum ipfe nominauit imperator idque non tantum qua imperator, fed qua dux territorii *Saxonici* & conditor abbatiae; ut adeo is uices utriusque fuftinuiffe uideatur. Deinde idem Caefar pofteris ita profpexit, ut, quam diu penes illos imperium effet, tam diu fub imperatorum *poteftate,* id eft *iurisdictione* & *tutela* abbatia perfifteret: *fi antem,* uerba Caefaris funt, *alter* (alius extra meam gentem) *e populo eligatur rex* (quis iam dicet fanguinis iure fuccesfiffe Ottones) *ipfe fuam regalem teneat poteftatem ficut in ceteris* (nam omnes praelaturae, muneris intuitu quondam fub imperatore) *Noftrae namque* (ex aduerfo non muneris, fed territorii caufa) *cognationis, qui potentisfimus fit, aduocatus habeatur & loci prae-*

Quid aducato den ftiffts vogt iuris in praefulis electione?

Speciatim abbatia Quedlenburgenfi.

muneris largirentur (r). Singula haec

praedicti (scilicet territorii) *& eiusdem cateruae* (sacri nempe collegii). Patet exinde, aduocatum non pendere ab abbatissa: non huius, sed domini territorialis uices eum gerere: adeoque *potestatiua* (lege uim uocis apud FRESNEVM) iurisdictione eum gaudere, quae a Caesaribus in ipsum fuit translata. Quid? quod aduocati Otto & Henricus, conditores patroni fuerint abbatiae. Hoc enim casu *synonyma credit, aduocatus monasterii & eius patronus* FRESNEVS. Quod si uerum est, idem ius ad posteros & qui in aduocatia successere, fuit translatum. Quo certe clarum est, sine *consensu huius generis aduocatorum* fieri non posse praesulis electionem. Qui tantum abest, ut superfluus sit, ut potius & ratio uelit & exempla comprobent, aduocatos hac causa electiones sacri collegii irritas fecisse. Qui ius dat ille etiam dat remedia iuris. *Frustra autem consensus requireretur aduocati in electione nisi electionem factam ex rationabili causa impedire posset*, inquit in hoc argumento SCHVRPFFIVS *cent.* 1. *consil.* 72. *n.* 18. 20. Firmat itaque hunc iuris ordinem numerus aduocatorum, qui electioni omni fere tempore in imperio quoties capitulum uel petere neglexit consensum uel petitum parui habuit, obuiam iuere. Recensent eius generis aduocatos CRVSIVS in *annal. Sueu. uol.* 1. *Part.* 2. *lib.* 11. *c.* 13. *p.* 483. BESOLDVS, iurium aduocatiae alias censor iniquissimus, *in diplomatib. monaster.* p. 268. Discrepante etiam capitulo, quod ex iisdem intelligitur, aduocatus officio suo defunctus est, ut uel componeret dissidentes uel ipse eligeret, iure ad se deuoluto MAGERVS *de aduoc. c.* 11. *p.* 514. *n.* 17. Quid? quod nulli contractui fidem suam adstringere quondam potuerit abbatissa, nisi suo ei adfuerit consensu aduocatus, VADIANVS *de monaster. Germ. part. I. p.* 22. *n.* 2. Taceo alienationes, etiam indirectas, quibus demum robur accessit consentiente aduocato, HEIDER *in actis Lindau.* p. 872. Tandem si iura exterorum cum nostris conferre liceat, aduocati auget etiam partes, quod abbatiae uacantis moderatio ad ipsum in aliis regnis pertinuerit cum reditibus ALTESERRA *de duc. & comit. cap.* 8. *p.* 46. Imo ius praesentandi is habuerit in locis a SPEELMANNO *p.* 20. allegatis. Pro tot igitur generibus officiorum aduocatos a nouis praesulibus honoraria postulasse, intelligere licet ex prohibitione legis ideo factae de qua *Iohan.* MORINVS *de sacris ordination. P. III. exercit.* 16. *c.* 8. *p.* 308.

(r) Quondam principem, post eius nomine populum sacerdotes elegisse, comprobant plurimi auctores *de* DOMINIS; MARCA; FLAZIVS; CONRINGIVS alii. Sed quaeso! cur postea & in

Cur clericis tantum electio competat?

haec barbari sensus uocabulis distincta sunt. Hoc enim uolunt illa praesentandi (r†) eligendi C 3 con-

decretis & in decretalibus tantopere laici omnes prohibentur, ne uel eligerent ipsi uel electionibus adessent *can.* 3. *&* 4. *distinct.* 63. imo a laico facta electio ipso iure irrita est *can.* 7. *dist.* 63. nulla in contrarium ualente consuetudine uel pactis, cum ipso etiam capitulo initis *cap.* 56. *X. de elect. & elect. potest.* Anathema laicus, qui huic praeceptioni non obedierit *can.* 1. *dist.* 63. & idololatriae habetur reus *can.* 12. *& can.* 16. *c.* 16. *q.* 7. Huius instituti caussas quamuis alii in eo quaerant, quod in electione apostolica auctoritate opus sit & dono probandi spiritus *can.* 3. *&* 4. *dist.* 63. & sacramenti naturam habere electionem scribat GOFFREDVS *abbas Vindocinensis de inuestitura episcop. p.* 263. *edit. Gold.* imo etiam turpem quaestum incusent alii, propter quem laici exciderint facultate eligendi: mihi tamen alia etiam hic ratio subesse, uidetur, in eo ponenda, quod olim candidati sacerdotiorum fuerint milites, iudices, opifices, agricolae adeoque sutor sartorque tum sacerdos esse potuerit, non theologus, quod nomen fuit hominum eruditorum: postquam uero theologiae studium in quandam *professionem* iuit, liceat uulgari sermone loqui, neque sacerdos fieret, nisi ad hoc munus in scholis sigillatim institutus, ut inter seculi portenta haberetur, wenn ein corperal um eine pfarr anhalten, oder die bauren ihren amtmann auff der canzel antreffen solten, quod passim fiebat ab electoribus laicis, qui neque ab his moribus uoluerant desuefieri: consultissimum fuit, ut in conciliorum decretis homines laici omnes ab eligendi iure excluderentur Non uero *electio* tantum penes clericos est: sed apud eosdem quoque *ordinatio.* Illa iura clericis iterum erepta uellem, praesertim in ecclesiis cathedralibus, ubi inuidenda sane auctoritas aliquot nobilium, canonicos dicunt, quod horum decreto obtrudatur principibus & electoribus imperii collega: non uero haec, cum ordinationis ritus & apostolorum exemplo tutus sit & perpetua ueteris ecclesiae consuetudine. Ex instituto *de sacris ordinationibus* uolumen conscripsit *Iohannes* MORINVS, antiquitatum christianarum callentissimus, qua tamen de re agetur inferius. Utriusque igitur officii caussa clerici, ne laicis meliores essent, pecuniam extorserunt candidatis sacerdotiorum. Mendacissimum hoc casu prouerbium est: *clericus clericum non decimat.*

Cur ordinat tantum?

(r†) Notiora haec sunt, quam ut

(s), confirmandi (t), in-

le iura :sentandi?

mea opus sit explicatione. Iuris huius una mihi causa se exhibet in patronis: altera in clericis. Illi indignum habuere sua largitione ecclesiae facta, si inuitis obtruderetur sacerdos usufructuarius: hi tamen abire noluerant a dogmate, electionem non cadere in hominem laicum. Ut illi aliqnid agere uiderentur, quae enim damna non fecissent; clerici, si negatione huius iuris laicos a piis donationibus auocauissent: in has leges itum est, quas explicant omnes doctores.

:ctio an crepante)itulo de- lui possit imperatorem?

(s) Memini, ex ordine dictor. nuper quaesitum esse, *an ad imperatorem deuoluatur electio, negligente aut inuicem discrepante capitulo?* Negatum hoc est. Quamuis enim post trimestre excidere soleat iure suo capitulum *cap.* 41. *X. de elect. & elect. pot.* ne, cadente pastore, antiquus hostis dominicum gregem dilaniet *can.* 11. *dist.* 50. Deinde quae ad tempus permissa sunt, post illud tempus censeantur prohibita *l.* 11. *ff. de legat.* 2. & *l.* 40. *ff. de contrah. emt.* Lapsus etiam mensium legalis, sit, qui capitulum excludat ipso iure PANORMITANVS ad *cap.* 41. *X. de elect.* Post qui patiatur labi terminum, quo uti poterat, ille uideatur iuri suo renunciare *l.* 7. *C. de his, qui accusare non possunt & ibi* BALDVS. Tum clarum sit, elapso trimestri *deuolutionis iure* electionem ad superiorem, qui proxime praesit, pertinere PAVRMEISTER *de iurisd. lib.* 1. *c.* 26. *n.* 17. *p.* 292. Praeterea ad imperatorem, a quo electionis facultas capitulo obuenit FLAZIVS *in catal. test. uer. lib.* 9. *p.* 996. MARCA *de contordia sacerdotii & imp. lib.* 8. *c.* 15. *n.* 6. 7. illa, iure quodam postliminii, redire uideatur. Quod enim prohibitum est ad tempus, post illud tempus iterum censetur esse permissum *l.* 3. *§.* 3. *ff. de legat.* 3. Porro neglecta per annum & diem inuestitura, uasallus beneficio excidere soleat 2. *F.* 24. 40. atque hoc ipsum congruat cum *Instr. pac. Osnab. art.* 3. *§.* 50. & *monast. §.* 39. imo eadem poena praesulibus A. C. speciatim sit statuta *art. V. pac. Osn. §.* 21. Ad extremum A. C. socii, cum papam iudicem non habeant, agnoscere Caesarem debeant etiam in causis ecclesiasticis DEKHERVS *in consf. forens. p.* 1. *c.* 27. *n.* 43. Tandem imperatori incumbat, discrepantibus cardinalibus, surrogare pontificem, quidni eodem etiam casu abbatem MVLZIVS *P. II. c.* 33. *n.* 98. Verum enimuero quoniam primo iura deuolutionis, trimestri spatio elapso, a capitulo ad episcopum; inde post hoc tempus ad archiepiscopum; ab hoc ad papam tantum solent deuenire *cap.* 3. *X. de supplenda neglig. praelator.* Deinde ele-

ctio

ctio e genere eorum est, quae laicus nullo modo sustinere atque perficere queat, *uid.lit.p.§.IV.p.*20. & minime omnium id possit in ecclesia collegiata *cap.* 51. *X. de elect.* Tum exempla causae non prosunt laicorum, quibus tribuitur electio IVO *Carnotensis de inuestit. episcop. p.* 185. TELLEZ *ad cap.* 43. *X. de elect.* illud potius hoc casu credendum est, ignorantia aeui uocabula praesentationis aut confirmationis cum electione commixta fuisse WALTRAMVS *de inuestit. episcop.* p. 231. GOLDASTVS *in notis ad Goffridum eiusdem argumenti scuptorem p.* 261. aut, conniuentia clericorum, laicos electiones usurpauisse GRETSERVS *contra Goldast. cap.* 1. *&* *contra replicam c.* 2. improba consuetudine & irrationabili, quae nullum ius facit *c. f. X. de consuet. can. mala consuet. dist.* 8. in hoc maxime negotio, ubi irrita facta est omnis contraria consuetudo *cap.* 56. *X. de elect.* atque his legibus nunc uiuit orbis Christianus DIANA *p.* 10. *tract.* 1. *resol.* 5. *&* 6. Post exemplis exempla opponi queunt inprimis Cunradi II. Caesaris. Hunc enim capitulares, quod ipsi inter se conuenire nequirent, rogarunt, ut suam interponeret auctoritatem daretque illis abbatem. Sed tantum abest, ut is falcem in messem alienam miserit, ut potius suum id non esse, dixerit *anonymo auctore* teste *Chronici* CASSINENSIS *lib.* 2. *c.* 66. *an.* 1033. interprete CHOPPINO *lib.* 1. *monastici tit.* 1. §. 8. *p.* 12. Praeterea iura dioecesana & papalia, cuius generis est deuolutio, *suspensa* sunt *art. V.* §. 48. *Instr. Osnab.* haudquaquam uero *translata* in imperatorem. Est enim contra naturam suspensi iuris, eo uti uelle MEVIVS *Part.* 2. *decis.* 305. *n.* 11. & distincta sunt iura suspendere & transferre BVRSATVS *cons.* 392. *n.* 31. Tantum abest ut eo imperator uti possit, ut potius non solum iuri territoriali accreuerit *art. V. instr. P.* §. 19. 48. *& art. VIII.* §. 1. uerum etiam, si quid eius olim habuisset Caesar, ei nuntium non obscuris uerbis misisset pacificator. Praeter primarias enim preces & inuestituras nihil ei remansit in praesulatibus A. C. *Artic. V. Instr. P.* §. 18. 21. Firmat enim regulam exceptio. Porro inhabiles ad eligendum sigillatim dicuntur haeretici LANCELLOTTVS *lib.* 1. *Instit. tit.* 7. §. 7. id est illi, qui fidei dogmata habent aduersa. Quo igitur iure excludimur euangelici ab electione praesulis catholici: eodem nos catholicos excludimus. Quis enim aspernabitur idem ius sibi dici, quod ipse aliis dixit *l.* 1. *ff. Quod quis iuris.* Neque etiam illud largimur uel Caesari uel camerae imperii, ut causae pontificis quondam iurisdictioni subiectae illac transferantur MYNSINGER *cent.* 1. *obseru.* 100. GAILIVS *lib.* 1. *obseru.* 38. *n.* 1. ex instituto *Dn.* BODEN *de illicita a protestantibus prouocatione in causis ecclesiasticis* §. 15. 16. 19. Potius hoc casu euangelicorum principum quilibet papa est in suo territorio, id est, iudicem nullum

lum

(t), inuestiendi

(u) or-

lum habet plene *uir illustris*, *Dn.* STRYKIVS in peculiari opusculo *de iure papali principum euangelicorum.* Demum nihil inde damni uel Caesari uel imperio e praesulatuum interregnis. Episcopum enim, sede uacante, capitulum praesentat, &, quod debet, imperio soluit *Artic. V. Instr. P.* §. 21. Inde successio bonorum ecclesiae nunquam dicitur uacare etiamsi moriatur praelatus SVRDVS *Consil.* 183. *n.* 37. KLOKIVS *uol.* 2. *Cons.* 11. *n.* 10. Demum poena in feudis statuta neglectui inuestiturarum dolum uult; deinde uasallum aut praesulem electum: utrumque uero dici non potest de capitulo *Artic. V. Instr. P.* §. 21. Ut taceam, poenam istam intra limites Longobardiae uiguisse neque in Germania esse receptam STRVVIVS *iur. feud. c.* 10. §. 9. *n.* 3. & ante illum *Hartm.* PISTORIS *lib.* 2. *quaest.* 18. *n.* 8. Postremo etiam nihil noui est electionem praesulis in Germania absque ullo uel *deuolutionis* metu uel *feloniae* aliquot annos impune dilatam fuisse COTHMANNVS *uol.* 3. *resp.* 10. *n.* 19. Haec omnia eo faciunt, ut intelligamus, *imperatori iura deuolutionis nulla ratione dari aut adseri posse discrepante electore capitulo.* Qua in re prolixi fuimus, partim ne ideo iura annatarum sibi idem arroget, partim etiam, quod nullibi hanc quaestionem tractatam reperiamus.

(t) Illud ius domino territorii aut aduocato, idque uel supremo, imperatori scilicet uel inferiori, principi imperii uasallo relictum est. Partim quod penes illos quondam fuerit electio: partim etiam quod eorum maxime intersit, ut dignum grex nanciscatur pastorem. Id uero ualde in hac doctrina cauendum est, ne *confirmandi* ritus cum diuinis, quas uocant, *ordinationibus* uel etiam cum *inuestituris* confundamus, quod tam in decretis, quam decretalibus passim reperitur. *Confirmatio* enim nihil confert, sed quod collatum est, ratum habet agnoscitque. *Ordinatione* autem ille character defertur, qui sacerdotem a laico distinguit. *Inuestitura* nihil commune cum utroque habet, neque sacri muneris rationes attingit, sed ad praedia tantum & fundos respicit, unde clerico reditus & salaria. Canonum interpretes haec miscent, non quod ignorent omnes discrimen, sed plerique dissimulent ueritatem, ut principibus, laudemia aliaque, praediorum causa, exigentibus terriculamenta iniiciant simoniae. Inde absurdissimae formulae: *anathema sit, qui clericus a laico petit inuestituram. Apostolica autoritate hic opus, non laicali principum fauore* & quae sunt generis eiusdem. Haec omnia se re-

Confirmandi iura penes quem?

(u), ordinandi (x) iura, in uaſtis uoluminibus diſputata. In hoc tamen, quorum ſtudia rationesque diuerſae fuerant, omnes, quod mireris, magno concentu conſpirarunt: ut, cum triplici uia eundum

D es-

ſte habere poſſunt & ſecus, prout ea interpretem bonum aut malum nanciſcuntur.

Inueſtiturae per baculum quod inſigne?

(u) Per *annulum* & *baculum* inauguratos fuiſſe ſacros antiſtites, notiſſimum eſt. Cauſa rei paucisſimis probe perſpecta. Plerique putant *baculum paſtoritium* hunc fuiſſe, muneris paſtoralis inſigne. Ego, quin ita ſentiam, mihi in memoriam reuoco, clientes olim uel ceſpite ex agro effoſſo uel etiam, quod plurimum contigit, fronde ſiue uirga de arbore decerpta a domino feudi inaugurationem ſuſcepiſſe. Quem ritum adduxit etiam MARCA *lib. VIII. c.* 19. *§.* 7. Ut adeo ad fundos quoque feudales uirgam ſiue baculum epiſcopi, abbatis reſpexiſſe exiſtimem, non ad ſacri tantum muneris rationes. Quid de *annulo?*

quid annulus?

Fateor, eſſe pulchram allegoriam nouo ſacerdoti deſponſam eccleſiam. Verum ſymbola rei contulit princeps, rem ipſam autem clericus conſecrator. Ita enim, niſi mecum ſenſeris, ſignum non habebis feudorum, quae tamen detulit per inueſtituram imperator. Sed antiquiorem hunc ritum eſſe, conſtat, illo tempore, quo fundi & territoria clericis adſignati ſunt? Fallacia haec plurium interrogationum eſt: quae plerisque imponit doctoribus. Fundos regna demum chriſtiana, imo antea uiri quidam probi, EVSEBIO teſte *lib. II. c.* 39. *de uita conſtantini* agros adſignarunt quibusdam ſacerdotiis: non uero territoria indeque pendentem iurisdictionem. Illud uero ſatis eſt ad ſuſtinendam *uirgam epiſcopalem.*

Ordinandi iura non m[iſ]ſcenda cu[m] inueſtituris.

(x) *Iuo* CARNOTENSIS; WALTRAMVS; *Goffridus* VINDOCINENSIS, uetuſti ſcriptores de *inueſtitura epiſcoporum* tempore Henrici IV. perpetuo fere miſcent inueſtituras Caeſarum cum ſacris ordinationibus. Nos ſuperius *lit. t p.* 24. ſententiam diximus, qui locus cum anima uerſione, *lit.* p. 19. prodita, eſt conferendus,

esset ad sacram spartam (y), nemini haec pateret, nisi qui clausam auro reseraret. Tria numina donis pacanda fuerant, si ouile sacrum introire uolueris absque interpellatione.

[...]arum [...]iones [...]rsus di[...]sae sunt: [...]fusae a [...]ctoribus.

§. VI. Iura inferius respondebo. Id certum est, lucrum hoc omni fere tempore improbauisse doctores (z). Utinam uero diuersa faci-

[...]ndidatis [...]ri ministe[...]cur tot dii [...]andi?

(y) Bone Deus! quot dii pacandi candidato sacerdotii. Tantis scilicet ambagibus opus fuerat, ut iura, quae laicis ui extorqueri non poterant, inanium specie relicta, subdole tamen manibus eorum re ipsa subtraherentur. Non itaque mirum uideri debet, per ampliorem orbem totque angiportus uolui ducique fortunas clericorum, breuiori itinere deueniri ad amplissimam quamque spartam ciuilem, licet ecclesia in republica, non haec in illa esse, uideatur.

[...]r simoniae [...]gnificatus [...]nplior doctoribus, [...]iam codici [...]

(z) Quemadmodum supra p. 24. diximus, ecclesiasticos doctores *inuestiturarum* & *ordinationis* munera, toto coelo diuersa, inuicem hoc fine commiscuisse, quasi scilicet utrumque idem perindeque esset, siue princeps laicus uno siue altero siue utroque uteretur: ita ob eandem causam Simoniae iidem incusant, quotquot a clericis pecuniam solent exigere. Scilicet cum poenales leges interpretationem alias restrictiuam mereantur *l.* 42. *ff. de poenis & l.* 155. *ff. de reg. iur.* illi contra simoniae limites iusto longius protulerunt, ut plurium animos fibrarent hocque percuterent terriculamento. Erit igitur nobis opera adhibenda sedulo, ut simoniae rationes habeamus, quas sacer codex uult, non uero partium studio corrupti doctores, theologi. Auarissimi enim mortalium omnia reipublicae onera recusant & cuiuscunque generis exactores tubuto-rum

facinora illi ſeparatim expendiſſent. Eodem enim cuncta momento aeſtimarunt uniuerſim. Diritas *ſimoniae*: ſacrum dicterium, *gratis accepi*: exilia *trapezitarum* e templo Hieroſolymitano & quae fulmina generis eiusdem, idoneo forte argumento in clericos, ſacrae ordinationis nundinatores emittebantur (a): ſed hoc ictu non conflagrauit,

 quod

rum unico fulmine exanimant, poena ſimoniae.

an hodie clerici committere posſint crimen ſimoniae?

(a) Dubitare quis poſſet, an *ſimoniae* crimen hac rerum facie in eccleſiis uere queat committi? *Simoniae* enim definitionem aliam non agnoſco, quam apoſtoli. Ad mentem uero illius dicendum eſt *peccatum*, *quo ſancti ſpiritus collatio uenalis habetur*, *turpiſſimo mercatu*.

an manus impoſitione conferatur ſ. ſpiritus?

Utrum uero ex ſola manus impoſitione, qua hodie clericos inaugurant noſtri ſacerdotes, diuinus ſibi afflatus promitti posſit, ualde ambigo. Primo enim nulla in ſacris literis huic ceremoniae facta eſt pollicitatio. Ex aduerſo inde potius clarum eſt, donum hoc tantum illorum fuiſſe, quibus deus uires largitus eſt effectrices miraculorum, ut adeo cum his illud quoque uideatur deſiiſſe, id eſt, dictum, *accipe ſpiritum ſanctum*, cum altero, *ſurge & ambula* CALVINVS *lib. IV. c.* 3. *n.* 13. Deinde proxima a tempore apoſtolorum aetate, non uerbis imperatiuis *accipe* uſi propterea ſunt ordinatores, ſed *precatiuis* uel optatiuis tantum, quem morem hodieque Graeci ſequuntur, ne ſibi uel rem tanti momenti arrogaſſe, uiderentur, *Iohannes* MORINVS, qui ueriora ſcribit recenſetque, quam adſerere audet per ſacrorum rationes *Part. III. de ſacris ordinationibus exercitatione I. & II.*

capi-

capitibus diuersis uel etiam symbolum notarent aliqua superstitione. Manus enim impositio Graecis χειροτονία siue etiam χειροθεσία dicitur, quamuis erudite *Nortonus* KNATCHBVLL, *Anglus in animadu. ad. N. T. p.* 56. utriusque uerbi discrimen ostenderit, quo χειροτονία *electio*, χειροθεσία autem *manus impositio*, christianis doctoribus καθιέρωσις tam diu audierit, donec electionem, manibus plebis extortam, cum consecratione commiscuerint sacerdotes. Ceterum is ritus pluribus gentibus aeuo apostolorum communis fuit: quo uel eligentes calculos numerarunt, si manus eleuassent, uel iam electos populo designarunt notaruntque absque ulla opinione diuinae inflammationis. Sic Graeci manus imposuere ducibus cohortum electis aliisque ciuilium munerum administris in *ordinatione* στρατηγῶν ait DEMOSTHENES. Veterum enim loca ante me congesserunt *Ioach.* CAMERARIVS *in commentar. LL. utriusq. II. p.* 263. *Guilielm.* BVDAEVS *p.* 163. FRESNEVS *p.* 1745. *in gloss. Henr.* VALESIVS *in Harpocrationem p.* 32. 74. Ebraeis manus impositio quandoque adhibita iterumque alio tempore in *ordinandis presbyteris* omissa fuit, *Maimonide* teste apud LIGHTFOOTVM *ad cap* 13. *act. uers.* 3. *p.* 97. ut fieri non possit, illos huic sigillatim ritui θεῖον aliquid tribuisse. Porro si ille χαρακτὴρ in quouis clerico requireretur, cur quaeso pastores in sacris occurrunt tolieranturque, qui *sordidi lucri causa* munere sacro defunguntur. Ego enim spiritum sanctum ab homine peccatore nullo tempore expecto. Post χειροθεσία etiam minoris ordinis clericis hodieque fit *ostiario*, *lectori*, *cereario* pluribus aliis, a quorum muneribus tantillum non pendet, quod miraculi fidem requirere possit. Praeterea neque dum sibi constant doctores, utrum manus impositione, an uero porrectione annuli sacri numinis erogetur inflatus. Annulum uero sacerdoti laicos exhibuisse *lit. u. p.* 25. scriptum est. Tum etiam fidem mysterii perdit, quod pro graduum diuersitate sacram ordinationem repetant, quoties scilicet, ab inferiori ad superiorem aliquis promouetur. Quod theatralem magis speciem habet: quam sacramento dignam grauitatem. Demum non uideo, quo iure papa pro lubitu fere irritas reddere ordinationes potuisset. *can.* 37. *C.* 12. *q.* 2. si eis sacer afflatus semper respondisset. Tandem si effectus de causa testatur, superius *lit. h. p.* 15. indagatum est, quid clerici nostri prae ciuilium rerum administris praecipui habere uideantur. Denique si sacer spiritus ordinationi adfixus, quo iure christianis legibus concessum est, ut ordinationibus largitiones fiant *Nouella* 123. *c.* 16. Ultimum est, quod hanc tesseram sororium cum illo potius indelebili clericorum charactere uinculum habere existimem, qui errores a nostra-

quod de sacro patrimonio defalcatum uoluerant principes laici. Illi rem diuinam uenalem habuere: non hi, qui operas humanas aestimarunt, aut onera fundis ac praediis imposita. Oculis uero docto-

stratibus sunt confutati. Quod si ergo his argumentis aliquod robur est: nihil ecclesiae hodie a simoniae crimine existimo metuendum esse. Fieri enim non posset, ut uenditores emtoribus præstarent euictionem. Breuiter, qui idem non petit cum Simone mago: ille idem non peccat. Taceo, potius cauendum esse, sacerdotibus iam factis, ne simoniae accusentur, qui neque gratis a peccato absoluunt, neque coniugia gratis consecrant: quam candidatis, qui ad salarii reditus potissimum anhelant. Accedit, quod leges etiam nostrae illos ministerii candidatos, qui munerum largitione antistites fieri cupiunt, non simoniae incusant, sed criminis ambitus *l. 1. §. 1. ff de ambitu.* Ipsa etiam *l. 31. C. de episcop. ita ab ambitu* (nihil hic de simonia) *liberum esse debere episcopum,* ait, *ut indignus uideatur sacerdotio, qui non ordinetur inuitus.* Conferantur *Nouell. 6. cap. 1. §. 9. & Nou. 123. c. 16.* Ego itaque omnes illos iniurios esse

Loco simoniae ambitus crimen in iure ecclesiastico cur reponendum?

existimo in doctrinam euangelii, qui sacri numinis afflatum in N. T. *symbolis* adligant, *manibus*, *pallio*, *uestitui*, *formulis*, *muneris* rationi rebusque eius generis aliis, nullo ad ita sentiendum iussu diuino instructi. Corda deus respicit animosque, quos ciuilium etiam munerum administri illibatos queunt circumferre: tantum abest, ut sacrum spiritum unice quaeramus in clericis uel omnium pectora hoc numine inflammata esse, existimemus. Ecclesia occidentalis in quanta hic superstitione uersetur, inde patet: quod pessimo cuique sacerdoti hunc adglutinatum esse existiment characterem; quodque clericum, ab haeretico uel huius furfuris homine alio ordinatum, sacri illico spiritus participem reddi, dicant propterea que hunc ritum iterare uelle, inter piacula habeant quidam etiam patres quos salutamus ecclesiae, quos laudat SVICERVS in thesauro sub *uoc.* χειροθεσίας & plenius MORINVS *in l. c.*

rum quid glaucoma obduxit, quin diſcrimen uiderent manifeſtiſſimum? Alios ignorantia tenuit, alios ſuperſtitio, multos inuidia in laicos egit in transuerſum [b]. Iam ad ſeriem controuerſiae, tot conciliis, legum latoribus & interpretibus, ordine tamen iuris nullo, diſputatae.

§. VII.

Largitiones de ſacro patrimonio inter crimen *ſimoniae?*

(b) Pontificiorum decretis principi laico in ſacerdotiis conferendis nihil fere ſupereſt, quam patrimonii ſacri *inueſtitura*, inſtauratio nexus clientelaris, quo fundus tenetur. Quemadmodum igitur quaeuis praedia feudalia laudemii aliorumque onerum cauſa cenſum praeſtant domino, patrono ſuo: ita mirum eſt, ſimoniae criminis benignam matrem eccleſiam poſtulaſſe principes, qui idem peterent a confirmandis ſacerdotiis. Non enim hic agitur de rei ſpiritualis mercatu, niſi in hoc pretio boues, oues, aſinos habueris cum interpretibus decretalium. Hae enim illorum doctrinae ſunt: clericum, qui fidem ſuam adſtringat laico; qui huic aliquod officium uel nummos promittat praeſtetque, eſſe *ſimoniacum*. Hac ratione ſimoniacum Caeſarem ipſum faciunt; ſi ipſe auxiliatrices operas praeſtaret epiſcopatus candidato uel conſanguinitatis uel amicitiae cauſa uel futuri commodi ergo, *daß er mit dem k. wenn er zum ſtifft komme, eine alliance machen, ihme etliche regimenter halten oder uberlaſſen wolle.* Sed nulla huius doctrinae uel in ſacris literis auctoritas uel in primitiua eccleſia. Breuiter philoſophari liceat: qui operas in promotione candidati mercenarias habent, illi *falſi* criminis poſtulandi ſunt; qui offerunt mercedem promotoribus, illi *ambitus* poenam luant, quod crimen optime intelligitur ex illis, quae habet TIRAQVELLVS *ad lib. III. cap.* 17. *genialium Alexan ri p.* 379. ut etiam corrupto promotori tribui poſſe uideatur. Qui uero reditus noui clerici nimium defalcant, illi ordinariis legibus coercendi ſunt,

§. VII. Qui post Simonem magum (c) sacerdotia uel nummis redimere uoluerint uel instituerint uendere (d), non antiquiores occur-

INITIA annatarum

sunt, quae facultatibus nostris praestant securitatem. Nouis uocum terriculamentis opus non est in gratiam sacerdotum.

De simone mago, an is simile quid intenderit annatis?

(c) Equidem *Simonis* exemplum, quod doctores huc trahunt, de quo querelam mouimus *§. VI. lit. z. p. 26.* simile aliquid uix habet annatis. Ille enim uim effectricem ambiuit, qua apostoli miracula ediderunt, testimonia nouae, quae uidebatur, doctrinae. *Er wolte den geist, wunder zu thun, kauffen* ACTOR. *VIII, v.* 13. 18. Verum ratio sacerdotiorum in hoc genere non uersatur; neque sacri muneris largitores uel id pollicentur candidatis uel hi ab illis ullo tempore hoc expetunt uel expectant. Sordida tantum lucra in causa hic sunt, non demum adquirenda per mysteria miraculorum, quae hodie fere nescimus, neque ex operarum mercede in sacramentis, consecrationibus, orationibus & quae sacri antistitis officia alia sunt: sed talia, quae etiam in otio feceris, dormitans, somno sopitus. Hoc bono odore patroni alliciunt sacrae spartae riuales eoque hi ducuntur capiunturque. Verum hoc neque in manibus tum apostolorum fuit: neque Simon ab illis unquam rogauit. Blasphemus fuit Simon & religionis sibi inimicae turpissimus simulator EVSEBIO interprete *lib. II. c.* 13. Sed haec quid ad iura annatarum?

Olim cur nulli sacerdotiorum mercatus?

(d) Uel enim sacerdotii candidatus spiritum s. emere tum uoluisset: uel opimos reditus sacri patrimonii. Illud fieri non poterat, partim, quod Simonis exemplum ab hoc facinore auocaret; partim quod χειροθεσία falleret indignos atque irrito esset effectu. Neque etiam hoc sibi poterat tum proponi, nullis reditibus aut salariis clericorum constitutis. Quamuis enim uel ex EVSEBII locis *de uita Constant. lib. II. c.* 39. clarum sit, ecclesias fundos, praedia, agros ante tempora Constantini magni habuisse: usufructuarii tamen eorum pauperes tum fuere, non clerici. Constantinus uero primordia dedit opimis, salariis sacerdotum. Benigno, an irato numine id factum sit, prudentiores uiderint. Id aegre me in *Eusebio* habet, eum tantopere gaudere diuitiis antistitum, neque dolere simul animos eorum his illecebris cor-

synodo HESINA .400.

currunt aeuo Chrysostomi, qui criminis huius postulauit Antoninum (e). Caput rei cur in haec demum tempora? Ratio manifesta est, non diui-

corruptissimos. Id certum habeo, ambitum nulla ratione cohiberi, nisi ad pristinum statum redeant sacerdotia. Ante aliquot annos REX noster id sibi proposuerat, ut pastorum omnium in pagis aequalia ubique salaria statueret, sportulae uero, id est quaestus e sacramentorum largitione, sepulturis, benedictionibus, precibus aliisque actibus uenalitiis cessarent prorsus punirenturque. Uno sic ictu centum hydrae perirent, quae caput in hos sordes solent erigere. Hac ratione Iesuitae uiuunt, quorum licet munera diuersissima sint; idem tamen omnibus cultus, uictus, dignitas, commoda, reditus. Quo ipso non solum nullus inter illos ambitus aut simonia: sed etiam mirum est, quam feliciter compescant animos nimis elatos suorum. Sed de liberis, de uidua nostrorum quid? His uetus ecclesia eleemosynis prospexit, quod expositum est §. *III. p.* 12. *lit. f.*

ria omnis clericis aria uoluit Poruss.

(e) PALLADIVS, episcopus Heliopolitanus, doctoris sui, Chrysostomi uitam scripsit, cuius operibus illa addi plerumque solet. Sigillatim uero ab abbate *Ambrosio* ordinis Camaldulensis illa quoque edita est cum interpretatione Latina. Ita autem Palladius: *Eusebius episcopus Valentinopolitanus synodo libellum accusationis contra Antoninum episcopum Ephesinum obtulit, septem capita continentem facinorum eius, quorum ultimum erat, quod pro decreto & lege haberet ORDINATIONES EPISCOPORVM VENDERE PRO MODO REDITVVM. Adsunt, qui dederunt & qui accepit Antoninus: neque desunt probationes. Patres synodi, Chrysostomo praesule, SIMONIAM detestantur. Negat Antoninus moriturque probatione per testes nimium dilata. Superstites clerici, qui pretium ordinatori soluerant, tantum abest, ut inficias hoc iuerint, ut potius manifeste dicerent, hunc censum se inter peccata nunquam habuisse, iure enim CONSVETVDINIS sacros exactores episcopos tutos esse seque ita a curia liberari. Sed condemnauit synodus heredes Antonini, ut aurum restituerent largitoribus atque hi ordine sacro exuerentur. Cum simoniae crimen horrendum sit cauendumque christianis, ne Aegyptiaca consuetudine uenalitia essent sacerdotia.* Eadem fere recenset GEORGIVS

undinatio cerdotiorum tempore Chrysostomi an. chr. 400.

diuinos afflatus; non indelebiles illos characteres, quibus clericorum infimus etiam ordo gloriatur; non angulos pallii, non mitram, non ornamenta alia ſacerdotum in mercatu fuiſſe: ſed diuitias & ſacrum patrimonium, quo eccleſiam, ſuo certe malo, auxerat largitor Conſtantinus. Radices egerat conſuetudo, ſacerdotii candidatos in cenſum uenire, ut opus eſſe uideretur, clericos hoc iure interdicere in *concilio* CHALCEDONENSI (f); CA-

E BIL-

GIVS epiſcopus Alexandrinus in uita Chryſoſtomi, quam PHOTIVS in epitome exhibet *ſect. XCVI. p.* 258. *n.* 30. ἔβδομεν δὲ, inquit ille, ὅτι ἐπὶ χρήματα χειροτονεῖ: *ſeptimum crimen erat*, Antonino obiectum, *quod, pecunia corruptus, ordinaret.* Quamuis uero in hac ſorditie ordinatos loco mouerit omnes Chryſoſtomus: poſt tamen quam ipſe exul factus eſſet, in integrum omnes reſtituti ſunt, teſte eodem *Georgio apud Photium. n.* 49. Palladium chronicis etiam ſuis fere integrum addidere *D.* ANTONINVS *archiepiſcopus Florentinus tit. X. c.* 9. *p.* 110. & BARONIVS *ad can.* 400. *n.* 80. ceterique.

(f) Uerba decreti can. 2. εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσατο, ſermone latino haec ſunt: *Si quis epiſcopus, accepta pecunia, ORDINATIONES fece-*

Concilli chalced. decreta 451. contra annatas.

CHALCE-NENSI cilio an. 458.

BILLONENSI (g) ceterisque, quorum ſententias ante me *Iohannes* LAVNOIVS (h) congeſſit, utinam digeſſiſſet quoque pro diuerſitate, quam

fecerit & ſub pretio redegerit GRATIAM, quae uendi non poteſt ordinaueritque per pecunias epiſcopum, aut chorepiſcopum aut presbyterum aut diaconum aut quemlibet ex his, qui connumerantur in clero; aut promouerit per pecunias diſpenſatorem aut defenſorem uel manſionarium uel quemquam omnino, qui ſubiectus eſt regulae, pro ſuo turpiſſimo lucri commodo, is qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprio gradus periculo ſubiacebit. Et qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, quae eſt per negociationem facta, proficiat, ſed ſit alienus a DIGNITATE uel ſolicitudine, quam pecuniis acquiſiuit. Si quis uero mediator tam turpibus & nefandis datis uel acceptis extiterit & ipſe, ſi quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, ſi uero laicus aut monachus, anathematizetur. Non forte plenius ſcribi poterat Hominum improborum alios *ambitio* agit, alios *auaritia*, ut uiam ſibi nummis parent ad ſacerdotia. Ille morbus olim peſtilentior fuit; hic uero nunc magis graſſatur in tantis diuitiis eccleſiarum.

Concil. Cabilonenſe

(g) Capitulo XVI. quod hoc eſt: *ut nullus epiſcopus, neque presbyter uel abbas ſeu diaconus per praemium ad ſacrum ordinem penitus accedat. Quod qui fecerit, ipſo bonore, quem praemiis comparare praeſumpſerit, omnino priuetur.*

(h) Inſtitueram omnia conciliorum decreta excerpere, quae agunt de hoc argumento. Sed hanc operam ante me ſuſcepit occupauitque *Iohannes* LAVNOIS, in libro, quem Pariſiis in forma minori edidit 1675. hoc titulo: *ueneranda Romanae eccleſiae circa ſimoniam traditio.* Id enim cum in hoc, tum in aliis opuſculis ſuis agit auctor, ut non ſuo, uerum antiquisſimorum eccleſiae doctorum teſtimonio prodat ueritatem iudiciumque lectori relinquat, ubi mores priſtinos ſequantur, ubi migrauerint ſacra pontificiorum ſui aeui. Saepe miratus ſum, conatum uiri ſuperiorum auctoritate non ſuppreſſum fuiſſe. Memini tamen etiam, eum in Gallia ſcripſiſſe idqne illo aeuo, quo aula principis nubes diſcuſſerat ſuperſtitionis. Noſtri manibus eius bene precantur nomenque catalogo addunt teſtium ueritatis.

De Ioh. *Launoio* iudicio.

quam habent, argumentorum. In canonico quoque iure, tam in DECRETIS [i], quam in DECRETALIBVS

in DECRETIS & DECRETALIBVS.

E 2 BVS

Decreta contra Simoniam.

(i) Non uideo, ullum delictum toties in *decretis* reprobatum esse, quam crimen hoc Simoniae. Gratianum, aut quisquis alius illa collegit, magnam indignationem inde concepisse oportet, quod unicum facinus tanto testimoniorum redarguerit adparatu. *Causam* enim *primam* non solum de *simonia* is fecit, ut, quo loco eius generis reos cum ipse haberet, tum haberi ab aliis uellet, intelligeretur: sed etiam *septem quaestionibus* unum hoc argumentum est persequutus primamque earum *centum* & *triginta* testimoniis corroborauit, non manipulo, sed cohorte armatorum contra unum hostem producta. Scilicet in turba & numero ponenda uictoria fuerat, cum sigillatim instructa acies parum fortitudinis habere uideretur. Ne frustra me haec dixisse, quis existimet, firmitudinis, quam prae se ferunt allegabo specimina. Primo exemplum Giezi (*Gehasi*) 2. *Reg. c.* 5. *u.* 22. 27. quod huc trahunt *can.* 16. *Q.* 1. *c.* 1. ualde incongruum est, partim, quod miraculorum nulla documenta edant nostri clerici: partim etiam, quod Eliseo prophetae peculiares causae fuerint, ut in famulum mendacem, & hominem dolosum animaduerteret. Deinde stultissimum est, mercatores columbarum, quos seruator e templo eiecit, cum nundinatoribus conferre sacerdotiorum, quasi sancti spiritus umbrae fuerint istae columbae *can.* II. *Cauf.* 1. *Q.* 1. Tum doli conuincuntur admodum manifesti, quoniam *can.* 4. *Cauf.* 1. *Q.* 2. permittunt episcopis & cuiusque generis clericis, ut, si candidati ministerii post ordinationem eis honorarium idque ultro offerant, id salua accipi possit conscientia. Verum Naeman num Gieseo uel coactus soluit uel ante quam fuisset a lepra sanatus? Porro neque pallium sine hoc crimine redimi scribunt *can.* 3. *C.* 1. *Q.* 2. sed papa tamen hodieque utitur hoc mercatu. Post etiam Simoniae incusant, der etwa fur einen kusterdienst dem pfarrer eine wurst braechte *can.* 8. *Cauf.* 1. *Q.* 1. quod munus nihil prorsus momenti habet. Praeterea cheirothesiae uim sancti spiritus tribuunt in homine etiam impio *can.* 30. *Causa* 1. *Q.* 1. qua tamen in re sibi iterum *can.* 29. *ibid.* obuersantur. Demum friuole aiunt, *desipere, si quis obiecerit, non consecrationes emi, sed corporales ecclesiae reditus. Quia* ut anima sine corpore esse nequeat; ita sine reditibus nequeat esse ecclesia *can.* 7. *Cauf.*

Argumenta eorum non multum roboris habent.

.L. RO-
MAN.

BVS [k], grauissima interdicta occurrunt, unde intelligitur, a clerico, uel muneris uel redituum causa, aliquid exigere, in summum crimen uocari. Paganorum Caesarum constitutiones ambitum in populo redarguunt; ipsi liberas manus habent in munerum erogatione, etiam pretio aut nummis prouocata [l]. Imperatores christiani, quorum

Cauſ. 1. *Q.* 3. Quod simile ualde alienum a puritate sacrorum christianorum illoque dicta; *gratis reddite:* imo iterum alii canonum 6. *&* *septimo* aduersum est *Cauſ.* 1. *Quaeſt.* 2. O quam aurea hic uerba sunt: *Pastores, qui opes habent, non rogent ab ecclesia ullum salarium. Si aliquid illi rogant, pauperi, quod debetur, subripiunt grandi peccato.* Conferantur huc, quae superius sunt scripta §. *III. lit. e p.* 12. & *lit. g. p.* 14. Utinam etiam contra sportulis sacerdotum *can.* 104. *c.* 1. *Q.* 1. animis mortalium inscriberent: *ne, qui baptizatur, nummos in concham mittat. Ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere uideatur.* Sed haec talia illi per transennam. Scilicet *gratis accipere* uolunt: sed pro *nummis iterum reddere* clerici non erubescunt.

(k) *Tertius* enim *libri V. titulus* admodum prolixe agit *de Simonia & ne aliquid pro spiritualibus exigatur uel promittatur.* Deinde *Libri V. extrauag. commun. titulus* 1. eiusdem iterum est argumenti. Cautiones lectori obseruandae repetantur ex illis, quae modo commentati sumus in canones decreti. Quamuis uero nihil meliora sint; quae hic dicuntur: sermo tamen maioris est cautionis. Post tot interpretes, qui adsunt decretis, mea hic non opus erit industria. — **In decretalibus contra Simoniam.**

(l) Notari merentur haec loca sigillatim: ne eiusdem superstitionis argu-

rum alii omnes largitiones improbant, alii in crimen tantum uocant honorarii nimietatem pro sacra ordinatione [m]. Facinora haec ad- CC. christianorum.

LL. ciuiles contra ambitum sacerdotiorum.

arguenda esse uideantur cum iuris sacri decretis. *Lege un. §. 1. ff. de ambitu* in solis municipiis ambitus sacerdotii centum aureis & infamia punitus est. Nullum crimen in urbe id habitum fuit, ex quo principes cum magistratus alios, tum etiam sacerdotes nominarunt. Populus enim quondam largitionibus corrumpi atque in factiones distrahi potuit: non princeps arg. *l. 11. ff. de pollicit.* Populo homines ignari obtrudi poterant, non principi; de illius enim dignitate dubitare, quem ipse elegit, sacrilegium est *l. 3. C. de crim. sacrilegii.* Causa itaque legis cessante, legem ipsam desuetudine sublatam fuisse, puto, ut nihil turpe habuerint imperatores maxime, censum exigere a quouis lucrosi muneris candidato. *Lege* enim 11. *ff. de pollicitationib.* tutos esse cum alios principes, tum Galliae reges, existimo, qui plus licitantibus prouincias deferunt. Miror, interpretes fingere hic discrimen inter honoraria, quae in reipublicae utilitatem atque palam soluantur & illa, quae uni clam promittantur, digna demum ambitus animaduersione, ita PEREZ in *codicem ad l. Iul. de ambitu n.* 6.

an paganis imperatoribus obfuerint, quin munera ipsi uendderent?

Ego certus sum, nihil inhonestum moribus Romanorum fuisse, principi, muneris largitori, pecuniam quacunque ratione modoque persolui. Primo enim exceptio regulam firmat. Sed hoc iure, ne municipales utantur accipiantque aliquid promotores, tantum *lege* allegata cautum est *ff. de ambit.* Deinde quin offerant nummos, nulli prohibentur, quam illi, qui rationes pristinae spartae nondum reddidere *lege un. C. ad leg. Iul. de ambit.* Post claris uerbis a *Modestino* dicitur, cessare legem ambitus in urbe, ubi munera disponat imperator, *l. un. ff. de ambitu.* Demum super qua re pacisci licuit, illa res fuit in commercio §. 2. *I. de inutil. stipul.* atqui licitae fuere pollicitationes de munere conferendo *l. 1. ff. de pollicit.* quis ergo dubitabit de filo bonae consecutionis?

(m) Lege 31. *C. de episcopis & cler.* omnium seuerissima. *Nemo gradum sacerdotii uenalitate mercetur. Quantum quisque mereatur, non quantum dare sufficiat, aestimetur. Nec pretio sed precibus ordinetur antistes. Cum sane si quis hanc sanctam antistitis sedem pecuniae interuentu*

Christiano Caesarum LL. in hoc argumento diuersae.

notant reprehenduntque priuati etiam ſcriptores CASSIODORVS [n], SIDONIVS [o] iuniores alii (p). Quae

ſcriptori- s priuatis.

uentu ſubiiſſe, aut ſi opus, ut alterum ordinaret uel elegeret, aliquid accepiſſe detegitur ad inſtar publici criminis & LAESAE MAIESTATIS accuſatione propoſita a gradu ſacerdotii RETRAHATVR: ſed perpetuae quoque INFAMIAE damnari decernimus. Tremenda haec uerba ſunt *Leonis* & *Anthemii*. Mitiores paulo ſanctiones *Iuſtiniani*. Loco enim infamiae ille decem libras auri poenae loco in transgreſſores ſtatuit: imo ab eadem Conſtantinopolitanam eccleſiam prorſus exemit *Nouella* 56. *cap.* 1. Mox conſuetudinis habendam rationem eſſe uoluit, qua ordinandi pro ſacris ordinationibus ſoluere teneantur: modo ſumma haec unius anni emolumenta non tranſcendat *Nouella* 123. *cap.* 16. Quod adeo uerum eſſe, uult, ut ipſe papa ſeniorbus Romae hunc cenſum illis ſoluere debeat, qui in eius conſecratione operam ſuam impendere *Nouella* 123. *cap.* 3.

tior hic a- Iuſtinia- nus.

(n) *Libri* IX. *epiſtola* 15. *Athalarici regis eſt, ad Iohannem papam* exarata, ne honorarii nimietate noui onerentur epiſcopi atque cum his ipſae eccleſiae. Cum exempla ſuperſint eorum, qui, ut damnum reſarcirent aut aere hac cauſa contracto ſe liberarent, pauperum patrimonia id eſt eccleſiaſtica bona inuaſerint aut etiam uaſa templorum uendiderint. Quare adeo ſanctam uoluit hanc legem rex Gothus, ut tabulis marmoreis inciſam ante atrium beati Petri apoſtoli eam iusſerit collocari. Memento ſancte pater! Id quod Saluiano, urbis praefecto mandauit *in epiſtola* 16. *libr.* 9. *eiusdem Caſſiodori.* Miror BARONIVM adeo ſibi oculatum hic uideri *ad an.* 533. *n.* 36. *p.* 278. ut inde argumentum formet, laicum regem agnouiſſe, ſe non habere, quod praecipiat clericis, cum laicos tantum prohibeat, ne erogationibus clericos grauarent. Sed quid opus fuerat, eandem crambem apponere clericis. His autem mandare potuiſſe laicos principes ex conſtitutionibus Iuſtiniani patebit, in eadem cauſa promulgatis.

morabilis us Caſſio- i an. 533.

(o) Locus habetur *lib. IV. epiſtol.* 25. *p. m.* 310. quem eius commentator illuſtrat *Iohannes Sauaro.* Sidonii.

(p) Ad annum chr. 540. ſcribit *Papyr.* MASSONIVS in hiſtor. Galliae: *Tunc temporis Galliarum epiſcopi ſacros ordines non niſi pretio & quaeſtu conferebant, uti ne hodie quidem faciunt.* Eandem querelam de ſuis an. 855. mouit *Bertrandus* AR- Maſſonii. Argentrei.

Quae tamen omnia plurimum abesse, dixi (q) a rationibus annatarum, quicquid contra sentiant magni nominis auctores (r).

NOVA doctrina de ORIGINE annatarum

§. VIII. Ego enim alio neque adhuc trito (s) itinere mihi eundum esse, censeo in huius originis indagatione. Scilicet idonea rerum

---

ARGENTREVS *en son histoire de Bretaigne liu.* II. *c.* 16. *p.* 132.

An hi redarguerint, quod idem cum annatis?

(q) Supra scripsi, annatis nihil fere neque cum ambitu commune esse, neque cum Simonia. Non cum illo, quia imponi solent annatae omnibus sine ullo discrimine personarum, ut metui non possit, indignos promoueri neque turbas inter candidatos excitari: multo minus cum hac congruunt, cum reditus aestimentur, non ratio muneris, non eius, si quam habet, diuinitas. Ut taceam quod neque *ordinatoribus*, neque *ordinationis* causa soluantur. Potiori forsitan iure dicerem: minuere annatas simoniam. Quo enim e munere spirituali maior quaestus est: eo maius erit crimen simoniae. Pii ergo sacerdotes gratias potius annatarum patronis habeant, qui haec onera has sordes aliquantisper leuant.

(r) In horum numero sunt Dionysius GOTHOFREDVS *in not. ad Nouell.* 123. *cap.* 16. ait: *non puto in iure ciuili manifestius ostendi originem annatarum.* *Marcus Ant. de* DOMINIS *lib.* IX. *de Republ. eccles. c.* 9. §. 66. *Petrus de* MARCA *de concordia sacerdotii & imperii lib.* VI. *cap.* 10. *n.* 2. 3. *Ioh.* STRAVCHIVS *in dissert. iur. publ. V.* §. 16. *p.* 133. Ego religioni duco, alteram illam, quae *praeside* eodem Strauchio de *annatis* Ienae prodiit 1973. in hanc classem referre. Illa enim a genio & eruditione huius uiri multum abest atque tironem scriptorem habet *Iohannem Papen*, qui argumentum hoc respondit. *Iohannes* LAVNOIS *in libro de Simonia obseru. XV. p.* 332. Baro de Luncker *ad cap. Ioseph. art.* 18. *p.* 52.

Doctores, qui e ueteri ecclesiae simonia deducunt annatas.

(s) Neque enim alio fine argumentum tracto, quam ut ueriora adferam illis, qui ante me integra de

Fastidia ex argumento uulgari.

rum monumenta habeo, quae docent, ad dominos quondam territoriorum mortui praeſulis cum hereditatem ueniſſe (t); tum ſacri patrimonii, quam diu id ſuo poſſeſſore, antiſtite, uacuum fuerat, omnes reditus; plerumq; totius etiam anni prouentus eosdem ſibi adſeruiſ-

de eo uolumina conſcripſere, quorum nomina enumeraui ſuperius §. 3. *lit*. 6. *p*. 11. Putent alii arroganter hoc dictum eſſe? falluntur. Moneo haec, non mei cauſa, ſed lectoris ergo, ne tituli uetuſtate ſcheda haec ſtomachum ei moueat pariatque indignationem. Praeſes dico, uirum me uel nihil uel ſuperiorum tantum auctoritate ſcripſiſſe, quod fuerit proditum ab aliis. Tempero mihi hodienum ab hac cacoethe, quod uita, quam longa haec ſit, non ſufficere uideatur, illa promulgare, quae aliis in ſola iuris arte publici maxime, feudalis & canonici nondum exiſtimo notata fuiſſe.

bbatis aut piſcopi hees olim rinceps territorii.

(t) Poſtquam loca indubiae fidei monumentorum perlegi animoque digeſſi, ſummatim ita ſentio de hoc iure. Principio rerum ſacerdotes non definita ſalaria habuere neque adſignatos certo reditus: uerum e bonis eccleſiae tantum deſumpſerunt, quantum ſatis erat ad uictum & cultum. Qui magis pii erant, illi proprium etiam patrimonium ſi aliquod habuerant, ſcilicet peculia, ut loqui ſic liceat, ſiue aduentitia eſſent, ſiue etiam profectitia, intuitu ſcilicet eccleſiae acquiſita, eidem contulerunt, ne proprietate rei a curis diuinis diſtraherentur. Alii, qui hoc non fecerant, diſcrimen tamen & ipſi omnes agnouere inter bona ex reditibus eccleſiae comparata, & illa, quae percepeerant ex proprio patrimonio uel peculio. Ex *illis* ſi quid praeter neceſſitatem uel uiui expenderunt, id ſacrilegii & ſpolii inſtar fuit; uel ultima uoluntate, quod ipſo iure nullum: in his autem iure fieri poterat utrumque. Inde cautiores inuentaria hoc fine ſcripſerunt, quibus ea inſererent, quae proprii patrimonii fue-

fuerant propterea que pro arbitratu cuiusque legari poterant aut testamento relinqui. Memorabilis est illa episcopi Viennensis epigraphe, *emtus est hic liber non ea pecunia, quae ex proventibus & censibus episcopatus prouenit, sed ea, quam honestissimis laboribus aliunde accepimus. Proinde liberum est nobis donare* (absque spolii aut sacrilegii crimine) *& legare* (sine nullitatis metu) *cui uo'uerimus* quod legitur apud LAMBECIVM *lib. II. comment. de Biblioth. Vindob. n.* 82. *p.* 787. & in aliis multis codicibus ab eodem antistite legatis *lib.* 1. *n.* 38. *p.* 33. *apud eundem.* Bona uero ex reditu feudali ad quem hereditate deuenere mortuo episcopo? Respondeo ad dominum *directum* feudi ecclesiastici fuisse deuoluta. Perinde enim fuit, siue is

exemplo *CAESARIS.* IMPERATOR esset, quo de exemplum apud ARNOLDVM *Lubecensem Chron. Slauor. lib. III. c.* 17. *n.* 4. *ab imperatore, mortuis episcopis confiscantur ecclesiae, ita ut, ablatis omnibus mobilibus & stipendiis praesentis anni* (annatis), *episcopus nouus subintrans omnia exinanita & euacuata inueniat*, plura adferunt GELENIVS *de uita S. Engelberti lib.* 1. *c.* 3. & MEIBOMIVS *in dissert. de iure antiquo imperatorum*, quam *uolumen III.* exhibet *Rer. German. p.* 185. siue

REGVM *ANGLIAE.* REX, de *Anglia* egregium locum inuenio in *Guilielmo* BRITONE *lib. VIII. Philippid. uers.* 241. *p.* 257. *edit. Barthianae.*

Nam rex Anglorum ius usurpauerat illud
Usque modo, ut solus pastores ipse crearet.
Nam quotiens pastore carens prælatica sedes
Ciuili leto naturaliue uacasset,
Protinus ecclesiae *bona cuncta uacantis* ab ipso
Usurpata suos conuertebantur in usus.

alios testes laudauit ALTESERRA *de ducib. & comitib. lib.* 1. *cap.* 8. *p.* 47. de *Gallia* autem FLODOARDVS *hist. Rem. lib.* III. *c.* 23. & in calce eius: *defuncto Tilpino Carlmannus Remense episcopium tenuit in suo dominatu*, clarius auctor chronici ALTISSIODORENSIS ad an. 1207. quae historia momentosa est: *regalia haec peruaserat regia clientela uniuersa rapiens, ea quoque confiscans, quae Hugo episcopus testamento* (nulliter) *legauerat. Electus* (nouus) *episcopus adit regem & ab hoc obtinet, ut regalia* (ius hereditare episcopos) *ecclesiae donaret, ut moriente episcopo regalia teneret & quae de reditibus interim prouenirent* (ex annatis) *successori episcopo reseruarentur*, plura leges apud CHOPPINVM *de Doman. Gall. lib.* II. *tit.* 9. *n.* 5. ALTESERRAM *lib.* 1. *c.* 8. MARCAM *de concordia sac.*, qui tamen nullo idoneo iure contrarium sentit *lib.* VIII. *c.* 18. *p.* 1273. 1274. & in illis locis, quae in nouissima editione addidit *Stephanus* BALVZIVS *p.* 1276. idemque *lib. II. miscellan. p.* 177. siue proprii territorii PRIN- *GALLIAE.* DVCVM, *principum* aliorum.

ruisse (u). Istud fisci iure contigisse, existimo: illud ex *iacentis* feudi ratione (x): hoc autem releuii

CEPS, quod ARGENTREVS de Britannae minoris CHOPPINVS de Andegauensibus, & de aliis alii comprobant apud ALTESERRAM *lib. c.* 8. MARCAM *lib. VIII. cap.* 25. *p.* 1321. addatur *Steph.* BALVZIVS *tom. II. Spicileg. p.* 167. & *Antonius* MATTHAEI *de reb. ultraiectinis p.* 137. 138. 139. 140. In partem hereditatis etiam uocati sunt quatuor hereditarii officiales, qui antiqua Germaniae consuetudine supellectilem & utensilia mortui episcopi acceperunt, cuius iuris testimonium in diplomate an. 1268. exhibet MADERVS *in antiquit. Brunsu. c. n* 27. *p.* 267. Unde explicandum est monumentum, quod THVLEMARIVS recitat *cap.* 20. *de octou. p.* 331. *wenn ein bischoff zu Bamberg erwaehlet, so hat uor diesem der Unter-Cammerer das Bette mit seinen zubehoerungen, darauff die nacht der Bischoff gelegen, uor sich nehmen durffen: so aber iezo nicht mehr will zugelaßen werden.*

Officialium der Erbaemter.

(u) Non solum bona, quae reliquerat mortuus episcopus, uerum etiam *reditus episcopales* primi anni & diutius, quoad uacua episcopo ecclesia fuerat, principes territorii acceperunt, scilicet *pensiones ANNATAS* die iaehrige gefaelle. Cuius rei testes habemus luculentissimos. ARNOLDVS *Lubecensis* ait *lib.* III. *Chron. Slau. c.* 17. *ablatis stipendiis praesentis anni;* quem sequitur CRANCIVS *libr.* VI. *Sax. c.* 50. *&* 51. sed maioris momenti diploma est ad an. 1216. quod adfert MEIBOMIVS in *libr. cit. p.* 187. *uol.* 3. *Rer. Germ.* ubi huic iuri nuntium mittit imperator. Verba sunt: *Fridericus D. G. Rom. Rex* cetera, *ideoq; ueterum illam consuetudinem detestantes, quam antecessores nostri in cathedrales ecclesias & abbatias, quae manu regia* (causam & fundamentum iuris nota) *porriguntur, quod uidelicet decedentibus episcopis & praelatis earum rerum mobilium eorundem censuerant occupare & conuertere in usus proprios occupatas, quam etiam* REDITVS *& prouentus per* TOTIVS ANNI CVRRICVLVM *ita prorsus auferre, ut non possint solui debita decedentis, nec succedenti praelato necessaria ministrari.* Quis dubitabit deinceps de iure *annatarum laicorum?* Iustitiam earum respondebo inferius.

Annatarum iura principum secularium.

(x) Aegre habet *Petrum* MARCAM, illustrissimum uirum, reditus uacantis praelaturae principes laicos sibi attribuisse. Quapropter *lib.*

Defenduntur *annatae laicorum* contra Marcam.

de quo iudicatum.

lib. VIII. *de C. S. & I. cap.* 18. *n.* 11. *p.* 1274. scribit: omnes *intelligant reditus patrimoniorum ecclesiae uacantis ac spolia episcoporum decedentium nunquam iure pertinuisse ad principes.* Maximus huius auctori candor, quoties is ueritatem eruit aduersus iniqua pontificis postulata, ubi admirabile est, quantum animi habuerit pro fide: sed cum ad episcoporum iura deuenit, noluit suae dignitatis, archiepiscopi enim honore fulsit, obliuisci. Veniam ergo is meretur. Nos tamen, quae ipse refellit, tuebimur. Duo autem hic in quaestionem ueniunt, quae non debent confundi. Primum est, quo iure utensilia, supellectilem, nummos, mobilia quaeque mortui episcopi sibi arrogent principes laici: deinde quo illi iure reditibus fruantur sacri patrimonii sede uacante? Quod primum concernit, defuncto episcopo uel heredes sunt uel non sunt: si hoc, princeps succedet iure fisci *l.* 4. *C. de bonis uacantibus*, non uniuersitas, collegium, ecclesia, ciuitas *l.* 1. *pr.* C. *eodem;* inde corrupti seculi mores sapit definitio CARPZOVII *in iurispr. Consist. lib.* III. *tit.* 1. *def.* 9. *n.* 7. quod Euangelici principes in uacantibus clerici bonis non territorii causa succedant, sed quia iure gaudeant episcopali. Si uero illud, heredes uel intestati erunt, uel instituti ultima uoluntate: *illud* fieri non poterat, partim quod clerici seculo moriantur, *leto ciuili honesto*, quare omne uinculum expirat sanguinis & successionis arg. *cap.* 1. *X. de successioη.* & clarior est CANON *apostolorum;* ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα: καὶ φανερὰ τὰ κυριακά *manifestae episcopi facultates propriae* (ante episcopatum uel post a cognatis acquisitae addit ZONARAS interpres) *& manifestae res dominicae:* illas legare potest, non has: partim, quod ipsorum etiam redituum episcopi non proprietatem habeant, sed usum tantum *can.* 7. 8. *Quaest.* 2. *Caus.* 1. ut sacrilegium sit, de alieno ditescere uelle aut ditare *can.* 6. *ibid.* neque fas erat *hoc*, quod ex superioribus §. VIII. *lit. t. p.* 41. clarum sit, neque mortis causa alienare potuisse praesulem res ex fructibus episcopalibus acquisitas CANONE 39, qui apostolis tribuuntur: *nemini quid largiatur episcopus, si cognatos habeat, non ut cognatis aliquid eroget, sed ut pauperibus.* Cui etiam congruit *cap.* 1. X. *de successionib.* Ad alterum quod attinet, an iure *reditus* patrimonii ecclesiae *capiat dominus directus, sede uacante?* Nulla hic iniuria clientibus clericis. Primo enim exempla ciuilium uasallorum habent: quorum feuda cum fructibus dominus accipit, si aut nullos illi successores relinquant aut inhabiles immaturos ad onera atque seruitia feudalia, quae iura D. *praeses* eruit in *dissert. de iure ualetudinarii* §. 15. *literis d. e. f. p.* 117. - 121. ita, munere episcopi uacante, uacare etiam iure potest praemium. Dominus enim, qui commoda pastoris non sentit, neque onus sentiat erogandi

argumenta quae sint pro annatis laicorum?

Quo iure fiscus successerit episcopis?

Superstitio Carpzouii.

Clerici n[…] testamenta condere qu[…]ant?

Quo iure princeps reditus episcopatus, abbatiae sibi arroget sede uacante?

uii cauſa uel laudemii *(y)*. Quamuis uero hac conſuetudine non occidentalis tantum eccleſia uiueret; ſed

gandi honorarii. Quo caſu ad tempus directum dominium cum utili iacente conſolidatur. Deinde uti Angliae rex clientum pupillorum tutor eſt, proptereaque, durante tutela, fructibus feudi gaudet, quae *fructuaria* ideo dicitur *d. praeſ. l. c.* ita quoque cum regimen praeſulatus domino, ſede uacante, incumbat, regimine is uti poterit *fructuario.* Poſt ſi conſuetudo uim legis habet *l.* 32. *§.* 1. *ff. de legib.* quis iniquitatis accuſet argumentum, quod ſupra uidimus, tanto ſcriptorum, temporum, exemplorum, cauſarum numero concentuque corroboratum?

An clerici clientes a *releuio* uel *laudemio* immunes ſint?

(y) De origine cauſisque horum iurium ego ita ſentio. Vaſallis quondam mortuis dominum reditus feudi usque recepiſſe, donec noui ab eo ſucceſſores fuerint inaugurati. Diſtuliſſe eum ſaepius hac cauſa inaugurationes puto. Quam ut promouerent, noui clientes honorarium ei obtulerunt, quod *unius anni* prouentum aequaret. Intra annum enim & diem quondam dominus cogi non poterat ad conferendam inueſtituram: uti hodie *citius* ad eam ſuſcipiendam a domino compelli nequit uaſallus 2. *F.* 24. *§.* 1. *Artic. IV. Inſtr. Pac. §.* 50. *Art. V. §.* 25. Honorarium hoc *releuium* dicerem; non *laudemium*. *Illud* enim ad *maturandam* inueſtituram fecerat: *hoc* uero ad compenſandum in illa laborem, gratiam, clientelae profeſſionem. Illud mortuo nonniſi uaſallo numeratum: hoc & mortuo eodem & uiuo, feudum alienante. *Illius* ſumma maior fuit *hac*: neque unum ſuſtulit alterum, utrinque enim obligari poterat uaſallus. Ita conciliandi ſunt doctores in hac doctrina, qui fere ſibi in ea non conſtant. FRANZKIVS elegantiſſimum opuſculum ſcripſit de *laudemiis;* ſed nihil is habet, quod noſtri ſit inſtituti. Mirum uideri id poteſt, quod cum rariſſima in Germanis *laudemia* ſint, *releuia* etiam fere inaudita: utriusque tamen oneris ratio teneat patrimonia eccleſiarum. Scilicet praedia Germanorum quondam allodia fuere, neſcia onerum feudalium: uerum patrimonia eccleſiae beneficia ſunt, a principibus non alia unquam ratione collata, quam effectu reſeruato directi dominii. Ita documentum habes apud SPELMANNVM *in Archaeologia p.* 484. *Quod ſi abbas Waltherus moriatur, uel uitam ſuam mutet* (en ſpeciem releuii uiuo uaſallo) *monachi RELEVABVNT terram eandem & facient ſeruitium erga dominum.*

Cur illa ignoret Germania?

Cau-

ſed etiam, mireris concentum, orientalis [z]: ſudes tamen in oculis id fuerat ſacerdotum, ut contra haec inſtituta alii priuilegiis ſibi proſpicerent (z†); alii gehaſiſmi

Cauſam Gallici ſacerdotii contra curiam Pariſienſem in exactione releuiorum tuetur *Ren.* CHOPPINVS *lib.* I. *de iurisdict. Andegauenſ. cap.* 37. *p.* 304. *&* *lib.* I. *&* II. *de ſacra politica forenſi.* Verum quam magna mihi huius doctoris auctoritas, in hoc tamen argumento ita ſentio. Patrimonium eccleſiae aut principi uel alii *annatas* praeſtat uel non. Si hoc, obligarem eos ad releuia, non uero, ſi illud. Non adeo multum ab hoc cenſu id alienum eſſe uidetur in imperio, quod fere duplicata honoraria Caeſari largiantur ſacri antiſtites, quod ſupra oſtenſum §. 5. *p.* 19. *lit. p.*

Annatarum iura in eccleſia orientali.

(z) ZONARAS nobis teſtis ſit. Ita autem ille *annal. tom.* 3. *p.* 310. ὁ βασιλεὺς ἀφορμὴς ἐκ τούτου δραξάμενος ἐις οἰκείαν ἐξουσίαν τὸ πᾶν τῆς τῶν ἐπισκόπων μετήνεγκε προχειρίσεως μηδένα κελέυσας γνώμης ἄτερ αὐτοῦ ἐις ἐκκλησίαν ὅιαν δή τινα στέλλεσθαι ἀλλὰ κἂν ἐτεθνήκει ἐπίσκοπος, βασιλικὸν ὑπηρέτην εἰς τὴν χηρέυουσαν ἐκκλησίαν, ἐξέπεμπε, καὶ γλίσχρος παρ᾽ ἐκείνου τῶν ἀναγκαίων γινομένων ἀναλωμάτων, αὐτὸς ᾠκειοῦτο τὰ περιττέυοντα. *Imperator*, Nicephorus Phocas, *ex hoc ſumta occaſione & omni auctoritate, deſignandi epiſcopos ſibi uendicata, edixit, ne quiſquam iniuſſu ſuo in ullam eccleſiam mitteretur. Mortuo igitur epiſcopo, regium miniſtrum in eccleſiam uacantem mittebat* (habes tributariam tutelam) *quo ſumtus neceſſarios parce faciente, ipſe* RELIQVA *ſibi uindicabat.* Fruſtra igitur eſt *Petr. de* MARCA, quod *lib.* VIII. *cap.* 24. *p.* 1312. gubernatoribus id tantum tribuat Graecorum, quaſi contra principis uoluntatem iure ſuo atquè tutela in coenobia uacantia fuiſſent abuſi. Id tamen eidem facile largimur priſcam hanc conſuetudinem, nouellis Caeſarum conſtitutionibus tandem ſublatam fuiſſe. Conferri cum his poſſunt, quae habet ALTESERRA *lib.* I. *cap.* 8. *p.* 47. *de duc. & com.*

(z†) Exemplo eccleſiae Altisſiodorenſis in Gallia, quod eius

CHRO-

& ſimoniae fulminibus percuterent exactores [a]; nonnulli ſuperiores antiſtites excitarent eiusdem iuris competitores [b].

itas lai- reptas adſerit TIFEX R.

§. IX. Atqui his tandem diſcriminibus non incallide uſus eſt pontifex, ut nauem tot fluctibus agitatam & pene diſſolutam ad portum Romanum proſpero curſu ad-

legia eccleſ. a anna- icorum.

CHRONOGRAPHVS refert *ad ann.* 1156. *Ludouicus rex Senonenſem eccleſiam libertate donauit a malis & peſſimis exactionibus, quibus Senonica ſedes moriente archiepiſcopo ſolet fatigari & opprimi.* Eius generis diploma exhibet etiam, comite Urgellenſi auctore, BALVZIVS II. *miſcell. p.* 225. *Dimitto,* ait comes, *horribilem illam & male conſuetam rapinam, quam poſt deceſſum epiſcoporum exercere conſueuerant praedeceſſores mei, diripiendi ſiue inuadendi bona epiſcoporum mobilia ſiue immobilia. Sed omnia quieta & libera maneant eccleſiae.* Alia exempla CHOPPINVS habet *de doman. Franc. lib. II. tit.* editionis Pariſinae, Germanica enim infinitis uere uitiis ſcatet, oculis indigna eruditi lectoris, quem liber uult multarum literarum.

Fulmina cleri contra annatas laicorum.

(a) Cui non horrorem incuteret ſermo Gregorii V. papae apud BALDERICVM *in Chron. Cameracenſis lib. I. c. III. Nobis,* inquit, *ſimiliter intimatum eſt, quod obeunte epiſcopo uel ceteris ſacerdotibus* (notandum hoc eſt, cum de ſolis alias epiſcopatibus & abbatiis ſint narrationes aliorum) *eccleſiae Cameracenſis, aliqui diabolico repleti ſpiritu ſoleant res eccleſiaſticas, quas uel epiſcopus reliquerat uel ſacerdos, diripere* (ſibi uindicare). *Quibus apoſtolica cenſura* (banno, horribili poena meticuloſis) *ne hoc amplius agant, interdicimus.* Canonum minas ſpargit MARCA *lib. VIII. c.* 18. *n.* 11. *cap.* 19. *n.* 9. Quem confutauimus eapropter ſuperius *§. VIII. lit. X. p.* 43.

(b) FLODOARDVS *lib. IV. hiſt. Rhemenſis cap.* 2. inquit: *Formoſus*

adpelleret (c). Principum alios foeditas ſimoniae, alios diſſidia & aemulationes clericorum, hosque ipſos diffidentia iuris, ſibi olim arroga-

Annatas laicis ereptas ſibi capiunt maiores epiſcopi.

moſus ſanciens auctoritate S. Petri ut nemo regum, nemo quilibet chriſtianus decedente Rhemorum epiſcopo ipſum epiſcopatum uel res ipſius eccleſiae ſuis compendiis applicet neque ſub dominio teneat, praeter eius metropolin. De Angliae antiſtitibus *Thomas* WALSINGHAM in *hypodigmatib. Neuſtriae ad ann.* 1305. teſtatur: *auaritia epiſcoporum in Anglia poſtulantium primas uacationes per annum in ſuis dioeceſibus.* De metropolitanis in oriente uerba audiamus MARCAE *lib. VIII. cap.* 18. *n.* 9. *Metropolitanorum*, inquit, *auaritia peſſimam quandam conſuetudinem inuexerat in orientem. Nam praetextu curae, quae eis incumbebat, in procurandae electione epiſcopi, ſede uacante inuadebant bona propria decedentis epiſcopi atque etiam pertinebant.*

annatas *epiſcopis ereptas* ſibi capit *Pontifex R.*

(c) Clariſſimis id uerbis ſcribit *Thom. de* WALSINGHAM in *hypodigmatibus Neuſtriae p.* 497. De *CLEMENTE V.* is dixerat ad an. 1305, ubi pergit: *Dominus papa attendens, quod charitas incipit a ſe ipſa primo fructus ſibi per totam Angliam reſeruauit: INDVCTVS per AVARITIAM EPISCOPORVM regni Angliae, poſtulantium PRIMAS VACATIONES per annum in ſuis dioeceſibus ſibi concedi. Nempe ſummus pontifex aduertens, quia quod petit inferior, poſtulare poteſt & ſuperior, appropriauit ſibi ipſi omnes prouentus de PRIMO VACANTIBVS eccleſiis per totam Angliam, uidelicet DE PRIMO ANNO PRIMOS FRVCTVS de EPISCOPATIBVS, abbatiis, prioratibus & praebendis, perſonatibus, uicariis, quam de ceteris minutis beneficiis.* Valde memorabilis hic locus eſt. Intelliguntur inde occaſio annatarum: deinde initia earum: poſt latitudo, per quot genera patuerint *beneficiorum:* obſequia tandem Anglorum, cum infra nominandi ſcriptores putent eam gentem huic pontificis conatui unice repugnauiſſe. Congruunt plane cum his ea, quae ſcribit *Theodorus de* NIEM, homo arcanorum conſcius & particeps curiae Romanae, ingrata forte priſtini iuris archiepiſcoporum memoria incitatus, quod papa eodem illos ſpoliauiſſet. Verba eius, in *nemore unionis tract. VI. cap* 36. haec ſunt: *Morientibus epiſcopis, abbatibus, prae-*

rogati retinuit, quin conatui papae obloquerentnr. Occupata his artibus annatarum possessione, post faciles tituli ac formulae fuere, tegumenta aequitatis; ne obtumescere oporteret doctores in quaestione: papa quid facis (d).

§. X. Quemadmodum uero pluribus exemplis opus est, ad consue-

---

praelatis omnia per eos relicta collectores fructuum camerae Apostolicae recolligunt & in usus eorum seu camerae praedictae conuertunt, metentes messem, quam non seminarunt. Per has depraedationes ultra quam dici potest cathedrales ecclesiae & monasteria Italiae destructa sunt & pauci in iis degunt ministri. Non crediderim, qui haec legerit, dubitaturum, clericos laicis eripuisse iura annatarum, clericis deinde episcopos, his iterum papam, qua supremum cum Italiae, ubi postulati iuris initium fecit, tum uniuersi orbis christiani antistitem.

pae in uin- :andis lai- rum anna- *praetextus.*

(d) Iuris publici in curia Romana is 'ordo est, primo possessionem meditari, post causam: quae neque huic rei poterat deesse. Primo magnum hic firmamentum erat in praesumtione pietatis & iustitiae. Hanc papae in dubium uocare uelle, sacrilegio simile. Deinde, crescentibus ecclesiae opibus, maiori quoque adparatu opus esse credebatur pontifici. Post praemio hoc dignissima erat cura illa, qua papa fasces tenet uniuersi orbis christiani. Praeterea nihil iniquum, a uasallo haec compendia lucrari dominum directum. Atqui is ubique terrarum audit supremus antistes. Tum infidelium uires dicebant his armis esse confringendas. Ad extremum, quod una & altera respublica consensit aliis non exempli loco, sed legis instar obtrudebatur. Accessit, quod supremi pontificis apud Iudaeos & Aegyptios paganos ingentes reditus ad imitationem proponerentur coetibus christianis.

ſuetudinem tum conſtituendam, tum comprobandam: ita graue definitu, cui pontificum primordia conſilii huius tribuenda ſint (e). Ego in hoc numero CLEMENTEM V. iam fuiſſe, inuenio (f) & eius G ſuc-

Pontificum quis prim. annatarum iure ſit uſu

Quomodo a laicis ad clericos & papam migrauerint iura annatarum?

(e) Genus annatarum, quod deſcripſimus, principum fuiſſe patuit ex antecedentibus. Cum uero duplici illi iure niterentur in exactione earum (*§.IIX.p.43.lit.x.*), uno *fiſci*, altero *directi* in patrimonia eccleſiarum dominii: pontifex eis utrumque iuit ereptum. Gregorii VII. artes, quibus circa *an.* 1100. inueſtiturae iura Caeſari diſputauit, prodidere coaeui ſcriptores, quos iunctim edidit GOLDASTVS *in apologia contra Gretſerum*. Sed parum hoc obfuit Caeſaribus, quin poſt etiam & reditu ſacri patrimonii, quoties aliquod uacuum fuerat & hereditate epiſcopi defuncti gauderent. Conſiliis enim papae euentus non reſpondit, quem ſibi is propoſuerat. Caeſares quippe ceremoniam inueſtiturae per annulum & baculum remiſere, ne haec ſacri muneris potius attingere rationes uideretur, quam fundos eccleſiae: haudquaquam uero nuntium miſere inueſtiturae ipſi. Nouo itaque conatu impetendi fuerant ſucceſſores, Fridericis & Henrico VI. inprimis magis conſultum uidebatur, haec iura eierare, quam contentionis ſerram ducere cum ſordidae auaritiae hominibus clericis. Monumenta annalium hanc in rem prodidit MEIBOMIVS *Rer. Germ. Tom.* 3. *p.* 187. Neque enim poſt interregni tempora aliquis imperatorum occurrit, qui hoc onere impoſito ſacros antiſtites uoluiſſet irritare. Aſt interitus annatarum nouum eis ortum dedit: ut illae non tam abrogatae eſſe uiderentur, quam a laicis ad clericos transmigrauiſſe.

(f) In *VIENNENSI* concilio an. 1307. de hoc iure pontificis diſputatum eſſe, ualde obſcurum eſt neque proditum ab auctoribus. Unicus autem doctor ac interpres iuris canonici *Iohannes* ANDREAE, qui illa prope aetate uixit & ſuo aeuo *fons canonum* audiit, huius rei teſtis eſt luculentisſimus, qui ad HOSTIENSEM ſimul prouocat, auctorem, cuius opera praeter *auream ſummam*, quae in omnium manibus eſt,

CLEMENS V. inter auſpices annatarum an. 1305.

successorem IOHANNEM (g). Frequen-

est, rarissima sunt neque nobis copia fuit, ut locum euolueremus. Ita vero ANDREAE *in commentar. ad capit.* 15. inter cetera X. *de officio iudicis ordinarii, ed t. Venetae* 1523 *fol.* 170 scribit: *Dicit Hostiensis, quod Romanam ecclesiam excusat necessitas* (in ratione erogationum) *quia nec de suo posset omnibus prouidere. Item priuilegium de antiqua consuetudine iam obtentum.* Et dicit (idem Hostiensis) *quod episcopi etiam conantur hoc* (annatarum iura postulando a suffraganeis) *imitari, quod esse non debet*, (ut in decre. prima de tempo. ordi. & de re iudi. in causis.) *Pluries clamaui in tantum, quod de hoc fuit sermo in Concilio VIENNENSI* (an. 1307.) *quod optarem, quod curia reciperet uicesimam redituum clericorum totius orbis* (nimium quantum hoc est) *ad sustentationem papae & cardinalium, & nihil exigi posset pro seruitiis praelatorum, quos promouet exceptis laxatis salariis laborantium, puta scriptorum & similium & tunc prouideret legatis & nuntiis, quos mittit, de praedicta quota. Abstineret autem* (curia Romana papae) *ab EXACTIONE FRVCTVVM PRIMI ANNI* (habes annatas); *exactionibus decimarum* (de decimis sacerdotum) *& similibus, quae non pululant. Sed deliberauerunt praelati in concilio. Et forte bene. Quod tanta uiget insatiabilis cupiditas* (nummis emungendi sacerdotes) *Quod si hoc fieret, & istud & illa perciperent.* Nullus dubito, uera doctorem scripsisse, cum quod passim historici agnoscant, plura in Viennensi concilio disputata a pontifice & contra fuisse, quae prodere, non e re sit ecclesiae. IOHANNES *Canonicus sancti Victoris Parisiensis in uita Clem. V. p.* 18. ait: *dicitur a pluribus, quod pro extorquenda pecunia concilium fuit factum:* tum etiam, quod auctores habeamus, qui similia fere leguntur commemorauisse. WALSINGHAMI testimonium supra laudauimus §. 9. lit. e.p.47.& sane clarissimum est. Nam ad *an.* 1305. *p.* 497. is inquit: *Dominus papa fructus uacantium ecclesiarum sibi reseruauit per totam Angliam de episcopatibus, abbatiis, prioribus & praebendis.* Addatur *Polyd.* VERGILIVS *de re inuent. c.* 8.

(g) *Nicolaus* TRIVETTVS, huic papae aequalis *in annal. Angl.* ait: *retint* (de papa Iohanne sermo est) *à li les primers frutz des egliſes uacans.* Sed longe illustrior est locus MARSILII *Patauini* in *defensore pacis*, quem huic pontifici in dissidiis, cum Caesare habitis Ludouico Bauaro opposuit *Part. II, cap.* 22. *p.* 347. ubi inquit: *His*

IOHANNES XXII. inter eosdem.

Memorabile testimonium annatar. *Marsilii* an. 1324.

quentiores testes sunt pro VRBANO V. (h) atque pro BONIFA-

His adiice nouum germen iam dictae radicis, quod Romanus episcopus ex hac plenitudine potestatis beneficium obtinentibus (non solis episcopis, quod imperatores instituere, neque in peculio tantum occasione sacri muneris acquisito) *ubique locorum, absque sui licentia interdixit condere testamenta & sic ad suam sedem immediate decreuit bona deuolui & debere deferri.* (Ast nullo tempore testamenta condidisse episcopos, uerum heredes eorum Caesares fuisse, Caesarum iura metropolitanos, mox ipsum papam sibi arrogauisse, supra scriptum est) *Et quod amplius a malo est, quoniam simonia, quamuis post factum* (concessum beneficium) *expleatur, amplissima est* (ego ex hoc genere proscripsi simoniam superius) *quod eadem potestate* (a Caesaribus deriuata) *REDITVS & PROVENTVS beneficiorum omnium & ubique, quo PRIMVM ANNO uacantia fuerint, SIBI RESERVAT. Secundum hunc morem sibi congregans omnes mundi thesauros & eisdem omnia regna spolians atque prouincias, in quibus distribui debent ministris euangelicis & personis miserabilibus* (quem finem habuere, qui ecclesiam uoluere episcoporum heredem) *aut in reipublicae, de qua sumuntur, subsidium, quoniam ad hoc statuta & ordinata est.* Respicit ad illa tempora ubi Caesares episcoporum heredes fuere aut etiam ipsi domini territoriorum. In tanta luce aliis ducibus non opus est. Conferantur tamen *Ranulphus* CESTRENSIS *histor. lib. VII. cap.* 42. *Bernardus* GVIDO, episcopus Londonensis, in uita *Iohannis p.* 156. *edit. Baluz.*

(h) Non omittenda sunt, quae ANONYMVS auctor habet ad an. 1363. *Chronici Coloniensis* p. 26. libri hodie admodum rari. Ita autem ille de Vrbano V. inquit: *quam ouch mere schadens der Kirchen uon Coeln want der vurs Pays mit einre nuwer wise der gûerheit hadde he dain behalden ind uerwaren uur des Pays Kammer alle dat gott dat uurs Buschoffs Wilhems dat he gelaissen hadde, ind darum sobald as Busduff uurs in de Coellische Kirche kommen was, schickte Pap VRBANVS einen synre dienre int Stifft Coeln indter biesebe ind uorderde all dat gheue dat Bischuff Wilhelm nae gelassen hadde op dat aller uysserste.* Quae rerum minutissimarum genera idem recenset scilicet pretiosa utensilia, uinum, frumenta & quicquid supererat rerum mobilium. Miror, auctorem prima auspicia haec credere annatarum, cum de antecessoribus huius papae idem constet, VRBANVS V. 1362.

CIOIX. (i). Verum ut in utroque hoc frustra annatarum ortus quondam doctores posuere: ita neque certus sum, illo, quem ego nominaui, non antiquiorem in monumentis historiarum reperiri. Post illa tempora annatarum iura in legem iuere, in solennissimis conciliis Constantiensi (k) & breui post in

nifacius circa an. 1400.

(i) PLATINA in *uita Bonifacii IX.* p. 247. his uerbis de ipso scribit: *Tum uero Bonifacius siue uice comitum potentiam ueritus, siue augendae ditionis ecclesiasticae cupidus ANNATARVM usum beneficiis ecclesiasticis PRIMVS IMPOSVIT. Hac conditione ut, qui beneficium consequeretur, dimidium annui prouentus fisco apostolico persolueret. Sunt autem, qui hoc inuentum Iohanni XXII. adscribant. Hanc autem consuetudinem omnes admisere praeter Anglos, qui de solis episcopatibus concessere, in ceteris beneficiis non adeo.* Conferri etiam in haec tempora ea merentur, quae auctores habent apud *Theod. de* NIEM *lib. II. de schism. c.* 7. VOLATERANVM *lib. XXII. p.* 514 SABELLICVM Ennead. *IX. p.* 835. *sqq. Henr.* MEIBOMIVM *uol III. Rer. Germ. p.* 190. *Carolum* MOLINAEVM *in commentario contra abusus paparum* WOLFFIVM *lection memorabil. cent. XVI. p.* 610. GENEBRARDVM *ad an.* 1404. MORNAEVM *in mysterio iniquit p.* 252. CONRINGIVM *constitut. episcop.* §. 67. *p.* 457. STRAVCHIVM *de annat. c.* 1. 2. *Antonium* MATTHAEI *Rer. Ultraiect. p.* 125. *L.B. de* LINCKER *in notis ad Capit. Ioseph. art.* 18. *p.* 52.

Quid in conciliis de iure annatarum?

(k) In VIENNENSI concilio an. 1308. iuris annatarum monumenta disputata fuisse, supra §. II. lit. f. p. 49. uidimus, quibus addi debent, quae habet *Nat.* ALEXANDER

in Basileensi (l) firmatam magis, quam,

G 3

DER *in hist. eccles. Sec.* 15. *dissert.* 9. §. 4. 5. 6. Sed plenius ac maiori longe uariorum libellorum adparatu id factum est in CONSTANTIENSI *an.* 1418, quos uolumina RVDOLFINA hoc fere ordine exhibent. Auctor anonymus ad *Ioh.* GERSONIS opus de reformatione ecclesiae *cap.* 3. qui extat *tom.I. part.* 3. *p.* 149. *Petrus de* ALLIACO *cap.* 11. de *pecuniariis constitutionibus Ioh.* 23. *quae ecclesias* onerarunt *p.* 259. idem *cap.* 5. *p.* 264. & *cap.* 6. 7. 8. *de reseruationibus papae* & *de simonia curiae Romanae p.* 285. ANONYMVS *de reformatione supremi status ecclesiastici artic.* 3. *&* 16. *de annatis p.* 1000. Deinde *tom. IV.* CONCORDATA *cum Gallis Martini papae super annatis p.* 1572. *Petr. de* ALLIACO *de annatis*, opposita *de declarationi nationis Gallicanae* tom. VI. p. 54. Ad idem concilium pertinent *Nicolai de* CLEMANGIS *apostoli & responsio dati per nationem Gallicanam dominis cardinalibus &c. appellantibus ab eiusdem conclusione &c. quod uacantiae & minuta seruitia nulla sint debita & de cetero nihil soluant.* Ioh. Martinus LYDIVS, qui *Clemangiana* omnia edidit cum *glossario Lugd. B.* 1613. *in* 4*t.* etiam hoc eidem auctori opusculum tribuit de annatis non soluendis. Verum multae rationes sunt, quae dubitationes adferunt, illum fœtum a Clemangio exclusum esse, quas ante me expendere *Edmundus* RICHERIVS *lib. II. historiae conciliorum generalium*, & *Petrus* PVTEANVS in commentario ad *Pythoeana de libertate eccles. Gallicanae* tom. 2. p. 839. quos sequitur *von der Hard.* Quorum iudicio scriptum uel *anonymi* est uel *Iohannis* GERSONIS, qui tum ad eundem scopum contendit. Quisquis auctor eius sit, potuit enim a Clemangio e diuerticulo ubi latuit alicui adsessorum concilii, cui ipse non interfuit, submitti: argumenta tamen, quibus in eo annatae disputantur, nos a sententia, quam supra prodidimus §. 7. *lit. q. p.* 39. necquicquam possunt dimouere. In ipso etiam concilio annatarum hostes auditi non sunt, ut papa in contradictorio uideatur obtinuisse. Neque alii praeter Gallos, quamuis apologiam papae & inter hos ipsos quidam scripserint, tanta acerbitate exactores huius uectigalis sunt insecuti.

(l) Hic rhodus, hic salta. Ad huius enim concilii decreta prouocant, quotquot annatarum iura eunt sublata. Fateor *duabus sessionibus XII. & XXI.* pontificem patres istius conuentus annatarum iure interdixisse. Quae decreta tripudian-

In *Basilee*[nsi] concilio d[a]mnatus ne usus anna[ta]rum?

quam, ut alii uoluere, sublatam. Ut iamnunc, quod ex totidem repetitis constitutionibus pontificum (m), multoque magis ex matri-

pudiantes recitant recensentque *Ioh. Mart.* LYDIVS in notis *ad Clemangiana* p. 100. FLAZIVS *in appendice catalogi test. ueritat. p.* 2056. WOLFIVS *in tom. I. lect. memorab. p.* 904. MORNAEVS *in myster. iniquit. p.* 507. STRAVCHIVS *cap.* 4. *de annat.* §. 2. *L. B. de* LYNCKER ad capit. Ioseph. art. 18. p. 52. Sed cum hoc concilium neque audiuerit papam, neque improbauerit annatas, nisi aliunde Romanae curiae satisfieret, tantum abest, ut eis id obesse credam, ut potius nouum addat pristino iuri firmamentum.

Decreta pontificum de soluendis annatis.

(m) Nihil mirum est, decreta pontificum de persoluendis annatis tantam aetatem non habere. Rogationes, non imperia uoluerat nouum onus, a clericis suscipiendum. Principio liberalitatis quoddam officium fuit erga supremum antistitem: post demum debiti census naturam accepit. Primum diploma
1447. papae in hoc argumentum occurrit NICOLAI V. in *concordatis nationis* Germanicae circa an. 1447. quod recitat *Laertius* CHERVBINVS in *Bullario magno uol.* I. *p.* 374, ut taceam *Brandenium* commentatorem, *Schilterum*, aliosque, qui idem exhibent. PII II. de- 1458.
inde an. 1458. ubi poenae tribuuntur contemtoribus annatarum statutae *cap.* 5. *in sept. decret. de annatis.* Sequitur libellus PAVLI II. ad an. 1469.
1469. *tom.* I. *Bullar. magni* num. 6. p. 402. §. 5. ubi agitur de Quindenniis. Post SIXTI IV. c. I. in *ex-* 1471.
trau. commun. de treuga & pace, ubi querela de Gallis, annatas detrectantibus. Deinde INNOCEN- 1484.
TII VIII. 1484. quod extat *in* 7. *decretal.* in peculiari titulo de *annatis*, ubi morosi annatarum debitores poena coercentur. Tum IVLII II, qui eandem renouauit 1505.
1505 in *Bullar. magno tom.* I. *n. IV. p.* 480. Praeterea CLEMENS 1532.
VII. etiam instituit, ne uel annatae uel quindenniae soluerentur nisi summa ualorem 24. ducatorum excederet 1532. in *sept. decret. cap.* 2. *de annatis & in Bullar. magno tom. II. n.* 33. *p.* 685. IVLIVS III. 1553.
an. 1553. poenas iterum imposuit negligentibus annatas *Bullar. magn. n.* 20. *p.* 801. idem *in* 7. *decret. cap.* 3. *de annat.* PAVLVS IV. 1556. 1556.
alio-

tricula annatarum [n] intelligitur pa- rum per uniuersum orbem.

aliorum pontificum poenas in eos dictas, qui soluere annatas detrectarent, iterum renouauit, scilicet, ut delinquentes sacris beneficiis exciderent & a communione ecclesiae essent exclusi, illi etiam, qui pro debitoribus annatarum fideiussissent, *Bull. magn. tom. I. n.* 11. *p.* 818. PIVS V. uinculo & religione iurisiurandi adsessores sacri collegii tenet, ut primi anni reditus, quam magni sint, camerae apostolicae indicarent *cap.* 7. *in sept.*
1586. *decret. de annatis* SIXTVS V. an. 1586. de annatis unitorum beneficiorum & ipse statuit & aliorum ante se constitutiones instaurauit *Tom.*
1624. *II. bullar. n.* 33. *p.* 537. VRBANVS VIII. an. 1624. *Bullarii tom.* 5. *n.* 26. *p.* 4. sq. idem instituti habuit in decreto, quod super hac
1645. causa promulgauit. INNOCENTIVS X. potissimum ad Quindennia respexit, cuius libellus 1645 editus *in bullario* reperitur *tom.* 5. *n.* 30. p. 179. Omnium autem in-
1671. dustriam tandem uicit CLEMENS X, qui *tom.* 5. *Bullarii n.* 50. *p.* 557. anno 1671. nouissimam de annatis legem sanciuit, quae cuncta fere complectitur, quae in hoc argumento ab antecessoribus suis constituta sunt: ut inde habere liceat epitomen reliquorum.

Catalogi taxae annatarum. (n) In imperii nostri matriculis desideramus, quod iniqua ibi in reditibus procerum imperii aestimandis proportio; quod fontem habeant liberalitatis in imperium ac imperatorem, non impositionem, quae facultatibus unquam respondisset; quod statuum alii omissi alii praeter causam eisdem illati sint; quod uariae & ambiguae omnes; quod optari magis, quam sperari possit earum emendatio: easdem quoq; de *albo annatarum* in ecclesiis querelas reperimus. Principio enim pietatis erat, annatas pontifici consentire §. 11. *lit. m.* tum de maioribus non nisi beneficiis episcopatibus puta fuere erogatae § 10. *lit. t. u. x.* quem morem Anglia sequuta est, VERGILIVS *de rer. inuent. lib.* 8. *c.* 2. neque alia quam maiora beneficia enumerata offendes in laudandis matriculis: quamuis postea annatae omnia beneficia tenuerint hodieque teneant, quorum reditus summam uincunt 24. aureorum *cap.* 2. *in* 7. *de annatis.* Deinde quaestores olim nominauit papa, qui fructus primi anni colligerent *cap.* 1. *sept. decret. de annatis:* sed maluit post de certo definita summa cum sacris collegiis conuenire. Inde matriculae enatae, quas TAXAS dicunt curiae Romanae de soluendis annatis. Sunt uero illae uel poenitentiales, ubi uniuersim definitur, quantum pecuniae soluatur a peccatoribus, in adulteriis, homicidiis, incestu, sodomia

papae hoc censu tributarius sit orbis pene uniuersus [o].

Cap.

mia atque delictis generis alius, quas exhibent inter nostrates WOLFFIVS *in lectionib. memor. tom.* II. *p.* 825. FLAZIVS *in catalogo testium uerit. in appendice p.* 258. BANCK *in libello de tyrannide p ntif. Rom. cap.* 20. *p.* 544. HVNNIVS *de indulgentiis* in erudita *praefatione*. Sed minus recte GOLDASTVS fecit, quod hoc taxae genus, ab annatarum institutis prorsus alienum, eo uoluerit referre *lib. V. de regno Bohem. cap.* 3. *n.* 3. *p.* 565. Alterum deinde genus taxae pontificis est, quod huc facit, de annatis, *die annaten rolle*, ubi omnes uniuersi orbis episcopatus enumerantur in singulisque summa adnotatur, quam curiae Romanae, sede uacante, illi praestare tenentur. In Germania catalogum exhibet HORTLEDERVS *lib.* 1. *cap.* 1. *p.* 23. *Ein uerzeichnuß uon etlicher alter Teutscher Bistumb und Eptey annaten, die sie gen Rom geben.* Sed ille mancus est neque omnes episcopatus & abbatias patriae nostrae designat. Deinde uilissimae summae sunt, quae ibi numerantur, ut neque reditus uel unius uel dimidii anni exhauriant uel cum censibus hodiernis, qui quater & quinquies eos superant, queant conferri. *Georgius* COELESTINVS longe plenior est, qui *tom.* 3. *histor. Comitior. Augustan.* 1530. *p.* 113. sub titulo *ANNATA* exhibet: *taxationes ecclesiarum & monasterior. per uniuersum orbem.* Verum hoc quoque album a priori multum differt: causam in temporis diuersitate ponit *Fel.* SCARSIVS *de annatis*, inde ueteris & nouae taxae mentio fit *in cap.* 1. *extrauag. commun. de treuga & pace* neque omnium episcopatuum, multo minus omnium coenobiorum nomina habet, quod titulus promittit; deinde nummorum ratio uilior longe ac plane diuersa est ab illa, cuius nimietatem sacri antistites conqueruntur. Galliae enim doctores in Constantiensi concilio his uerbis usi sunt: *annatas non unius anni, sed plurium reditus exhaurire, ut unius lustri spatio ab his expensis uix respirare posset ecclesia.* Millies mille coronatos ex sola Gallia percepisse singulis annis pontifices, interpres est HVNNIVS *in praefatione de indulgentiis.* Utinam ergo hunc fructum ex Italico itinere Germanus adferret, ut copia nobis esset uerae *taxae hodiernae.* Minora beneficia cum fere innumera sint, classem hanc sua copia fugere uidentur.

(o) Quam solicitus sit papa Romanus in ampliandis finibus sacrorum, ex illo collegio clarum est, quod

Annatarum iura num extra Europam?

CAP. II.
DE
IVSTITIA ANNATARVM VNIVERSIM.

§. I.

ITa, dices, gratiam habebit pontifex nouo improbi census patrono. Hanc ego per sacrorum rationes neque expetere possum neque expectare. Ne tamen ad sensus magis aliorum, quam ad veritatem uidear disputare, en! potissimas dubitationes respondebo, quae his iuribus solent opponi. Breuius, forte & felicius id fieri a nobis poterit, qui nouam doctrinam firmauimus in origine annatarum. *Dubia respondentur annatarum iuribus opposita.*

§. II. Principio annatarum exa- *Annatae non in crimine simoniae.*

H ctio-

quod de *propaganda fide* hodieque magnis impensis Romae sustinetur. Quid ergo episcopi in alio orbe, num & ipsi onera annatarum sentiant, parum constat, quamuis florentissimus etiam ecclesiarum Romanarum status in quibusdam Asiae & Americae ditionibus fuisse, uideatur.

ctiones simoniae postulant, nefandi criminis (p): sed tantum abest, ut mihi ab hoc dubio metuam, modo fucosa a ueris seiungantur (q), ut

nnatarum ra incusan- ar *simoniae.*

(p) Nolo classem aduersariorum in scenam producere, cum unus eorum sufficiat, qui annatas pontificis hoc fulmine impetit ex instituto. *Iohannes* enim LAVNOIS peculiarem librum de hoc argumento scripsit, quem laudauimus §. 3. *lit. b. p.* 11. §. 7. *lit. b. p.* 34. superius. Verba etiam, ex decretis & decretalibus excerpsimus nominatis simul auctoribus, qui idem sentiunt §. 7. *lit. i. q.* Quibus addi possunt DVARENVS *lib.* 6. *de benefic. cap.* 3. lucubratiuncula, quae CLEMANGII nomen praefert, contra *annatas* scripta; doctores conciliorum Constantiensis & Basileensis, WOLFFIVS lection. memorab. *tom II. p* 365 FLAZIVS in appendice *catalogi test. uerit. p.* 258. de DOMINIS *lib.* 9. *c.* 9. *th.* 69. *sqq.* MORNAEVS *in myst. iniquit. p.* 452. AZORIVS *institut. moral. P. II. lib.* 7. *c.* 12. GVINERIVS *in sanct. on pragm. tit. de annat. p.* 468. *edit. Pinson.* MOLINAEVS *ad edict. de paruis dat. p.* 304. HVNNIVS *in praefat. de indulgentiis p.* 16. KESLERVS *in bello Petri & Papae lib.* 2. 1. *Part. c.* 1. *p.* 444 & *cap.* 4. *p.* 526. COELESTINVS in hist. *August. Confess. tom.* 3. *p.* 361. *Ioh. Bapt.* FICKLERVS in philosophia Iuridica tit. de sim. p. 585. STRAVCHIVS de annat. *cap.* 1. *sect.* 1. *Laur.* BANCK *de tyrannid. Pap. c.* 20. *p.* 549. Taceo alios, qui in genere simoniae ponunt exactiones annatarum.

Annatae *a simoniae* crimine *absoluuntur.* Remouentur exceptiones stultae, quod a) in papam non cadat simonia.

(q) Ne bonam causam male tuear, remouenda sunt illa, quibus alii in defensione eius frustra uti solent. Non exceptiones meae sunt, nequire pontificem committere crimen simoniae, quod *Thom.* CAMPEGIVS credidit *de annatis:* quem & rationibus & auctoritate doctorum confutauit LAVNOIS *obseru.* 8. p. 285. ex nostratibus WITTAKERVS *de Rom. Pontif. contr.* 4. *q.* 4. *p.* 561. Neque magni ponderis esse puto, exemplis refellere simoniam Iudaeorum, ubi supremus pontifex & ipse decimas acceperit a decimis sacerdotum *Exod.* XXII & XXIII. *Numeror.* XVIII. 25. 28. quod urgent *Ioh.* GERSON c. 3. *de Sim.* RAYNALDVS *ad an.* 1399. *n.* 12. MARCA *lib. VI. cap.*

ut potius annatarum iura pro ido-
H 2 neo

b) paganis sacerdotibus annatae solutae absque simonia.

cap. 12. *n.* 10. *p.* 912. multo minus Aegyptiacorum sacerdotum, de quibus *Ioh.* GRAMMATICVS *ad metaph. Arist. lib.* 1. quod inferiores sacerdotes in ingressu sacerdotii mediam partem redituum summo sacerdoti ministrarint, quod consecutionis filum sequitur post alios *Natalis* ALEXANDER *sec.* 15. *&* 16. *dissert.* 9. *p.* 602. qui, risum teneas, putat *iure gentium* persoluendas esse pontifici annatas. Nam alia oeconomia ueteris, alia licentia paganorum, qui Cereri & Baccho sacra fecere, alius Christianis commendatus despectus rerum humanarum. Miror *Iohannem* LVNDIVM theologum *lib.* 4. *c.* 39. *p.* 907. *n.* 27. *& cap.* 40. *n.* 20. *p.* 912. der iudischen heiligthumer sui adeo obliuisci, ut scribat, paganos sacerdotes pro falsa mercede diuitias accepisse; christianis has potius erogandas esse pro diuinae ueritatis expositione. Bone Deus! quae tenebrae, quae crassities! olim CIGAVLDVS in meditationibus suis scripsit: *dormit in ecclesiis nunc Petrus, uigilat & regnat Simon.* Deinde fucum argumenti, quis non uidet, quo CAMPEGIVS *l. c. n.* 7. utitur. Pater contra filium agere potest, alimenta negantem *l. qui filios C. quae res pignori oblig. poss.* imo uendere quoque ipsum potest *l. 2. C. de patrib. qui fil. distr.*

Turpiter auaritiam prodit theologus.

c) patria potestate papae, uendi etiam filii possint spirituales.

quidni annatas (alimenta) a filiis (episcopis) exigat almus pater, p pa Romanus? Miror stultissimos lusus etiam arridere *Natali* ALEXANDRO *sec.* 15. *&* 16. *diss.* 9. *n.* 4. *p.* 599. Quasi uero papae alimenta deessent: quasi inter patres, quos iustae nuptiae demonstrant & illos, qui fictione ecclesiae tales audiunt, nullum esset discrimen. Post *ἀναμαρτασία* papae nullius hic momenti est, *omnia enim papam posse praeter peccatum* (simoniam) sentiunt doctores in *naeniis pontificificis de iure reges adpellandi cap.* 3. *n.* 2. *p.* 77. quod argumentum execratione dignius, quam confutatione. Praeterea a Simoniae labe non absoluere posse existimo antiquitatem, quod perhibet ALEXANDER *sec.* 15. *&* 16. *diss.* 9. *n.* 8. *p.* 601. cum quod nulla in peccatis praescriptio locum habeat, tum etiam quod annatas saepius impugnauerint doctores, quo ipso interrupta, si quae esse potuit praescriptio. Frustra etiam sunt, qui dominio directo papae aut eius supremae per orbem uniuersum iurisdictioni adserunt annatas a sacris clientibus, clericis. Ut enim taceam, de supremo illo dominio omni tempore & philosophos dubitasse & ictos atque theologos: in eo hic quaestio uersatur, utrum papae illud dominium & suprema rerum

d) pa[…] omnia p[…] praeter p[…] catum.

e) ius [...] sit ualde [...] quum.

f) pa[…] uniuersa[…] dominiu[…] habeat.

neo habeam remedio, quod ſacros antiſtites ab hac macula liberet, quae eccleſias proh! paſſim inquinauit (r).

§. III.

rum eccleſiaſticarum cura *lucratiua* eſſe poſſit ſine crimine ſimoniae, an uero ad S. Petri mentem oneroſa tantum & prorſus gratuita. Tandem neque ſecuras eſſe annatas a crimine ſimoniae, opinor, quod cum *INTHRONISTICO; CATHEDRATICO; SYNODATICO* poſſint conferri, ut ſcribit MARCA *lib.* II. *c.* 10. quem ſequitur NATALIS *l. c. n.* 17. *p.* 610. Nam idem ſaxum & hic uoluitur. Ceterum non adeo multum refert, ſolui annatas peracto iam ritu conſecrationis. Quoniam *Gebaſi* honorarium & ipſe accepit poſtquam ſanatus fuiſſet Naeman §. 7. *lit. i. p.* 35. ſuperius. Ad extremum praeceptiones diuinas, ut, qui altari ſeruiat, de altari uiuat; neque alligari debeat os boui trituranti & quae alia CAMPEGIVS adfert *n.* 14. ſplendidum & ſumtuoſum curiae papalis adparatum tueri, ut annatis opus ſit, abſonum eſt & primae eccleſiae aduerſum, quod ſupra ſcripſimus §. 3. *lit. e. p.* 12. *lit. g. p.* 14. Herbam ego porrigerem accuſatoribus annatarum, ſi alia ratione cauſa agi non poſſet ſupremi ſacerdotum.

g) annatae [in]thronistico [et] cathedra[tico et similibus simil]o ſimiles.

[h]) poſt con[secr]rationem [sol]uantur.

i) non alli[gari debeat os bovi] trituranti.

(r) Mihi ergo quid ſuperſit, exſpectabis, ut inter tela ſimoniae ſalua ſint iura annatarum. Faciam periculum. Simonia uel committitur in ſenſu ſcripturae mercatu ſpiritus ſancti §. 6. *lit. a. p.* 37. §. 7. *lit. c. p.* 31. uel in ſenſu eccleſiae, nundinatione rei ſpiritualis aut quae ſpirituali eſt annexa §. 7. *lit. i. p.* 35. In *illo* genere nemo ponet annatas, qui legerit ea, quae ſcripſimus §. 6. & 7. *p.* 27. & 31. Quid autem de *hoc?* Fateor, difficiliores hic uias eſſe ex labyrintho Quoniam limites ſimoniae ualde protulerunt eccleſiaſtici doctores, cauſam §. 6. *lit. z. p.* 26. tractauimus, rem ipſam §. 7. *lit. i. p.* 35. *lit. k. p.* 36. Verum enimuero neque hic ſcrupulum relinquemus, qui animos hominum proborum poſſit tenere. Principio natura in ueſtiganda eſt annatarum: deinde ſeparandae quaeſtiones ſunt, utrum *papa* annatas exigat, an uero principes *laici*; ad utrumque enim reponendum eſt ſigillatim. Primo utor hoc filo conſecutionis: *omnis ſimonia* (ſumta etiam uoce in ſenſu eccleſiaſtico) *eſt ambitus: annatae non ſunt ambitus: ergo annatae non ſunt*

Ex *ueris* principiis cauſa agitur annatarum contra ſimoniam.

a) quia annatae non ſunt ambitus.

§. III. Deinde causis annatarum
H 3 re-

annatarum causae non

sunt simonia. Maior illo canone tuta erit; quia genus dicitur de qualibet specie. *Minor* uero lumine indiget aliquo explicationis. Scilicet ambitus uel *actiue* accipitur, si quis munera conferentem pretio corrumpit: uel *passiue* de illo, qui corrumpitur. Neutrum dici potest de annatis. Non *illud*, quia annatas soluere, non in arbitrio est noui antistitis, sed debitum instar aeris alieni: neque hoc, quoniam hic census certus, definitus ac omnibus idem est, a quouis, sine ullo personae discrimine aequaliter persoluendus. Inde argumentor: *quod animum recipientis non peruertit aut allicit, illud non est simonia* regula iuris canonici est *cap.* 18. *etsi quaestiones X. de Simonia*, quorsum etiam respexisse puto CANISIVM *lib.* 3. *tit.* 14. *p.* 231. atqui *neutrum annatae faciunt:* ergo annatae non inter crimen simoniae.

b) annatae non adficiunt rem spiritualem neque spirituali annexam.

Deinde annatas non muneris causa soluit antistes, episcopos enim, quos papa creare solet, nullo eis adsignato episcopatu ab annatis scimus esse immunes; imo, quod plus est, non tam antistes eas soluit, quam fundus illius, ut rem tantum, non personam annatae adficere uideantur. Quod inde patet, quia *fructus*, sede uacante, antistite existente, *annati* fuere, *die iaehrige einkunfften wurden dem* domino annatarum *vorbehalten, und auffgehoben, wenn gleich noch kein Bischoff erwehlet oder gesezet war*, §. 8. *lit. u. p.* 42. *lit. c. p.* 47. Est ergo definitio communissima doctorum: *simonia est ambitus, ubi pretio acquiritur res spiritualis aut spirituali annexa*, sportulae scilicet ex sacri muneris administratione. Neque enim, quod ab initio dixi, per annatas sacrum munus acquiri potest, quia papae soluuntur, qui tamen beneficia non confert, sed iamiam collata adprobat agnoscitque. Onus autem, quod fundo praestandum, nihil commune habet cum re, spirituali annexa. Clarum ergo est, cui non competat definitio ei neque definitum posse obtrudi.

c) annatae similes sunt den Roemer monathen.

Qui dubitauerit in his, ille eadem causa Imperatorem & imperium simoniae toties accusabit, quoties sacra ecclesiae patrimonia censum numerant, in matricula descriptum: quoties Caesari releuia uel laudemia praestant §. 8. *lit. y. p.* 44. quoties pro *infeudatione taxam* soluunt *Instr. Pac. art.* 5. §. 21. quoties militibus hyberna tenentur erogare.

d) papa non confert beneficia.

Praeterea, qui non confert beneficium, ille non potest committere simoniam. Papa autem confertne beneficia, unde exigit annatas? Necquicquam. Hoc enim libertatem euerteret sacri collegii, id est capituli canonicorum, penes quos

est

nt bella urcica.

remotis, quae impensae fuerint in

est noui praesulis electio & creatio. Quae iura inuolare nequit pontifex Romanus. Ceterum rectissime hoc in genere arguit *Ioh.* ECKIVS *cap.*26. in enchiridio contra Luther. interprete *Odorico* RAYNALDO *ad an.* 1399. *n.* 13. his uerbis: *si sacerdotes uellent negare pontifici annatas, possent etiam laici eadem causa propter simoniam sacerdotibus negare salaria & decimas.* Quaeso! quid hoc? Ita sane est; *annatas uel princeps laicus* exigit, quod olim factum §. 8. *lit. t. p.* 40. *lit. u. p.* 42. *lit. x. p.* 43. uel papa sacerdos. Si *illud*, annatae simoniae crimen in tantum diminuunt, in quantum mercedem attenuant, quam clerici exigunt accipiuntque pro sacri muneris, rei spiritualis administratione, impio & primitiuae ecclesiae interdicto quaestu §. 3. *lit. g. p.* 14. & *can.* 6. *c.* 1. *q.* 2. si *hoc*, peccaret pontifex uel clericorum causa, ab illis *annatas* exigendo, quo tamen intuitu ab omni eum crimine absoluimus; uel sui ipsius ergo, quia noui foederis sacerdotia gratuita esse debeant. Inde doctrinae, non licere clerico ullius rei habere proprietatem, quae disputationes acriter uentilantur *a BEGVINIS* apud *Bernardum* GVIDONIS *in uita Iohannis XXII.* papae ad *an.* 1325 *p. m.* 139. Verum hoc argumento praesules contra papam uti nequeunt, qui reditus in deliciis

e) annatae otius remedium sunt contra simoniam.

habent sacri patrimonii: ne, quod iuris in papam statuunt, ipsi etiam sentire & obseruare, teneantur. Fidenter ita his uerbis peroro: *non qui exigat, sed qui neget annatas esse simoniacum.* Velim etiam nimium religiosos canonum doctores, qui simoniae accusant annatas ad eiusdem argumenti sacras constitutiones respondeant, quales sunt *in cap.* 38. *tua nos duxit & cap.* 26. *ex insinuatione X. de simonia*, ubi licitum est, nummis sibi uiam parare ad canonicatum *in cap.* 28. *etsi quaestiones X. eodem* quod donare permittit ordinatori pro sacra ordinatione: *in cap.* 42. *ad apostolicam X. eodem*, ubi pia consuetudo dicitur, soluere aliquid pro re spirituali, exequiis mortuorum, benedictionibus nubentium *cap.* 2. *suscepti regiminis extrauag. de praebendis & dignitat.* quod itidem a crimine absoluit, *consuetudine annalia* (annatas) *percipere beneficio uacante.* Cum quo *cap.* 10. *postulasti & cap.* 11. *cum non nullae extrau. com. de praebend.* sunt conferenda. Et quo iure ipse papa olim imperatori soluit annatas? de quo ALEXANDER *Diss.* 9. *sec.* 15. *n.* 18. *p.* 611. Quare eapropter Otto primus an. 963. has uidetur remisisse. Legitur enim *can.* 23. *in synodo dist.* 63. *eligat, consecret, inuestiat Otho cum pontificem tum praesules alios, quod tamen fiat ABSQVE OMNI PECVNIA.*

Ipse papa imperatori soluit annatas.

in bella aduersus paganos (s), ipso quoque iure tolli, dicunt, easdem. Verum omnem huius argumenti uim

Causae annatarum num. a) ius diuinum?

(s) *WICLEFITARVM* eam doctrinam circa an. 1378. in Anglia fuisse, ne annatae soluantur pontifici antequam is titulum earum ex sacris literis docuerit, refert *Thomas* WALSINGHAMVS *in uita Richardi II. ad an.* 1378. *p.* 207. 285. Reponit ad haec *Odoricus* RAYNALDVS *ad an* 1382. *n.* 30. *p.* 107. stultissimum hoc postulatum esse. *Tu enim regi tributa non solue, donec ex sacris literis probauerit, illa te debere.* Quo sane ipso tantum roboris non tribuit decimis decimarum NVMEROR. 18. u. 25, ut illis tutas esse crederet annatas. Quod forte etiam agnouit *Prosper* FAGNANVS, qui *in prima parte lib. V decret. tit. Ne praelati uices suas ad cap.* I. *praeterea* existimat, papam posse *collectare* ecclesias totius orbis quemadmodum princeps secularis, etiam *SINE CAVSA.* Verum uti nos §. 2. *lit. p. p.* 58. sententiam diximus, ueteris testamenti loca huc nihil facere: ita alterum fundamentum quoque corruit, cum conciliorum sanctiones sibi reseruauerint collectandi ecclesias facultatem. Ut in Germania collectae argumentum comitiale sunt: ita quoque non

b) num ius collectandi papae?

nisi concentus plurium in conciliis hic audiunt antistites ecclesiae. Quam arenam mascule tuetur ALEXANDER *in dissert. de annat. n.* 12. *p.* 603. Melius itaque alii causae annatarum consultum fore, existimarunt, si *pactitio iure* in illis adserendis niterentur. Quemadmodum uero pacta uel *pura* sunt vel *conditionata*: ita dubium illis est, ad quodnam genus annatae queant referri. Qui inter *conditionata* pacta illas habent, iterum diuersi sunt atque diuersis uti solent ratiociniis. Principio dicunt, egestatem curiae Romanae subleuandam fuisse reditibus annatarum. In tantis autem diuitiis, quibus illa post aucta sit, hac largitione neque opus esse neque eandem porro deberi. Cui sententiae firmamentum addunt, quod exarchatum Rauennae, Romanum & Spoletanum ducatus ditionesque huius generis alias nunc possideat papa: ex quo tempore causa debendi omnino expirauerit WOLFFIVS *in lect. mem. uol.* 2. *cent.* 13. *p.* 321. Verum non difficile est ad huius generis dubitationes dissoluendum. Primo crescentibus diuitiis papae eius etiam maiestas, adparatus, impensae, sumtus creuere,

c) num ex iure pactitio

puro an conditionato?

Conditionum curiae Romanae egestas?

Ad hoc dubium responderur

1) ad hominem.

uim illa subuertunt, quae in noua doctrina prodidi de origine annatarum alia longe, quam hactenus existi-

creuere, qua ratione fasces nunc tractat orbis christiani: ut adeo nullo non tempore annatis indigere uideatur. Haec reponit ALEXANDER *dissert.* 9. *n.* 22. *p.* 617. Ego autem fallissimum esse puto, pontificem ex eo tempore, ex quo annatas accepit, ditiorem redditum fuisse; quin potius causas certissimas habeam, ut affirmem, plurimum ex illo aeuo pontificis reditibus auctoritatique decessisse. In MARCELLI & STEVCHI matriculis, libris, de *iure seculari pontificis Romani* editis, Daniae, Sueciae, Angliae, Scotiae, Hiberniae, Hungariae, Silesiae, Germaniae uniuersae ditiones fere tributariae pontifici numerantur; sed puriorum sacrorum adsertores calamosque haec nomina constat expunxisse. Deinde superius enumeratae prouinciae uetustioribus longe seculis pontificis fuere, quam factae eius sunt annatae. Ad extremum, qui §. 8. *literas u. z. b. & §. 9. literas c. d. e.* expenderit secum digesseritque, ille in hoc censu non habebit pontificis R. egestatem. Ad aliam igitur causam dilabuntur alii. Scilicet pontifici concessas esse annatas scribunt, ut Turcica inprimis bella foueret pro terrae sanctae, quam dicimus, recuperatione. Hoc fine secula nostra excidisse, cum omnem spem animumque exuerimus, aliquid eius rei consequendi. Postremum uti forte nemo negauerit, rerum Christiani orbis non prorsus ignarus: ita de principio causae admodum solliciti sunt doctores, ut illam idoneis rationibus corroborent. Potissimum firmamentum in testimonio Caesaris ac principum ponunt, qui claris uerbis pontifici scripserint: *annatas ad bella Turcica non perpetuo, sed temporario tantum iure concessas fuisse.* Ita FERDINANDVS I. locutus est legato pontificis ad an. 1520. cuius sermo, nomine ordinum factus, extat apud WOLFFIVM *uol.* 2. *lect. memorab. centen.* 16. *p.* 199. *m.* his uerbis: *cum ordines non dubitent, beatitudinem pontificis pro comperto habere, principes Germaniae in solutionem annatarum ad aliquot annos sedi apostolicae soluendarum ea lege ac conditione consensisse, ut illa in oppugnationem perdidissimi Turcae & defensionem fidei catholicae conuerterentur. Ex quo autem numerus annorum, intra quos annata illa debeant, nunc longo interuallo trans-*

ad ueritatem.

[c]onditio [a]nnatarum, [c]um *bella*

aduersus paganos?

existimarunt iureconsulti & theologi doctores. Unde facile ad in- I tel-

transactus sit: neque annata in hunc usum, in quem decreta sunt, conuersa, ob id populus Germanicus ab annatis auersatur. Idem, sed in epitome extat etiam apud CONRINGIVM *ad bullam Innoc. X. cap.* 6. *p.* 181. Principis autem testimonio standum est CRAVETTA *consil.* 227. *in fin.* WESENBECIVS *consil.* 1227. *Nicol. de* PASSERIBVS *de scriptura priuata lib.* 2. *Q.* 2. *n.* 12. Idem olim quoque tempore MAXIMILIANI I. an. 1500. in comitiis existimatum fuit in *Rec. Imp. Aug. tit.* 44. §. 1. den Papst zu bitten, dass er die annata der Teutschen Nation, so darzu sonderlich zu geben verordnet sind, zum Turcken-Krieg geben wolle. Inprimis autem principis adsertiones ualent, si saepius repetitae sunt MASCARDVS *de probation. conclus.* 1227. *n.* 1. sq. Cui magno deinde numero suffragantur annales. *Wilhelmus* HEDA in *uita Dauidis episcopi Ultraiectini ad ann.* 1455. *p.* 391. scribit: *Eligitur in episcopum Ultraiectensem Gisbertus. Sed dux Burgundiae misit Romam, ut alium commendaret. Et quamuis electio iam uideretur prioris Romae admissa & pecunia, quam ANNATAM uocant, tributum a Christianis principibus admissum pro TVITIONE FIDEI & iam in longe deteriores usus conuersum, soluta: pontifex tamen mutat sententiam, credens sibi magna a Duce Burgundiae polliceri.* Similia his narrantur apud HORTLEDERVM *de caus. bell. Germ. vol.* 1. *c.* 1. *n.* 25. Dass die annaten zu nichtes anders als zu Widerstand des Turcken gebraucht werden solten, welches aber nicht geschehen. Idem existimat *Ioh.* SLEIDANVS *lib.* 4. *Commentar. ad an.* 1523. *p.* 53 Succinunt his etiam doctores quidam theologi & iureconsulti, *Nicol. de* CLEMANGIS aut quis sub isto nomine alius latet p. 84. *Ioh.* ARNDIVS in *lexico sacro* uerb. *annata* PAVRMEISTER *de iurisdict. imp. Rom. lib. II. c.* 3. *n.* 40. OLDENBVRGER ad instrum. P. art. 5. §. 5. *si quid Part. II. p.* 101. STRAVCHIVS *dissert. exoteric. V. num.* 16. *p.* 133. *Ioh.* PAPE *in diss. de annat. cap.* 2. *sect.* 2. §. 1. LIMNAEVS *ad capit. Carol. V. artic.* 16. *n.* 6. *p.* 230. VITRIARIVS *lib.* 1. *iur. publ. tit.* 15. *n* 24. taceo alios, qui hos duces cocci sequuntur. Caussa itaque expirante, ipso iure sublatum esse effectum; *ne*, quod aiunt, *illud* TACITI *sentiant Germani, ut, quae intoleranda, sed necessitate armorum excusata, illa etiam maneant in pace.*

telligendum eſt, cauſam debendi, quam dicimus, nulla ex parte annatis ſublatam fuiſſe (t).

§. IV.

natae pu- lebentur.

(t) Fabulae auariſſimi cleri ſunt, annatas non pure deberi, ſed conditionate. Sufficeret nobis, obiectiones deſtruxiſſe aduerſae partis, cum actore non probante abſoluatur reus *l. 2. ff. de probat. L. 2. fin. C. de probat.* ſed ante contrarium demonſtrabimus, quam reſpondeamus oppoſita nobis argumenta. Primo annatae laicis principibus perſolutae ſunt, nulla impenſarum in bella ſacra facta mentione §. 8. *lit. t. p.* 40. *lit. u. p.* 42. *lit. b. p.* 4. §. 9. *lit. c. p.* 47. quin potius de titulo longe alio ibi conſtet, qui fluit ex dominio directo ſacri patrimonii : & horum ceſſione epiſcopi annatas accepere §. 8. *lit. b. p.* 47. poſt epiſcopos papa §. 9. *lit. c. p.* 47. Quo ſane ipſo ceſſionarius pontifex in locum & cauſam repoſitus eſſe praeſumitur eorum, qui ante illum annatas percepere MENOCHIVS *lib. 3. praeſumpt.* 6. *n.* 92. quia res tranſire dicitur cum ſua cauſa. Deinde in uerbis concilii VIENNENSIS plane contrarium aſſeritur, quae §. 10. *lit f. p.* 49. prodita ſunt. Maxima uero iuris auctoritas eſt, cum quod antiquiſſimum omnium hoc teſtimonium ſit & proxime omnium accedat ad natales annatarum; in rebus enim antiquis etiam leuiores probationes ſufficiunt MASCARDVS *de probat. uol.* 1. *concl.* 103. *n.* 12. BRVNNEMANNVS *in Conſil.* 131. *n.* 134. tum etiam, quod illa confeſsio aduerſae partis ſit, quae tum euerſum iuerat annatas, confeſsio autem partis ita probat, ut & omnem contrariam praeſumtionem iuris & de iure tollat & probationem non admittat in contrarium *Fulu.* PACIANVS cum aliis innumeris doctoribus *lib. lib.* 1. *de probat. cap. II. n.* 4. *p.* 54. Quid? quod etiam BASILEENSE decretum ne uerbulum de hac cauſa, ſcilicet impenſis in bella Turcica habeat; ſed potius rationem omnem annatarum quaerat in *oneribus uniuerſalis regiminis papae; in ſuſtentatione cardinalium; in confirmatione electionum* ; SESSIONE 12. & 21. Aſt idem illud hoc egit, ut tollerentur annatae per orbem terrarum uniuerſum. Praeterea cum annatarum ubique regnorum eadem iura ſint, eadem cauſa quoque earum uidetur eſſe praeſumenda. Parium enim eadem ratio, idem iudicium eſt, & paria pari iure utuntur. quod filum conſecutionis nectunt doctores in dialecticis

n ſub con- ione im- nſarum lli ſacri.

3. 1) ex ima anna- r. *natura.*

2) omnium etuſtisſima onfeſsione onc. *Vienenſis* 1305.

3) ex decreto, annatis infeſtisſimo, concilii *Baſileenſis* an. 14.

4) ex uniuerſi orbis chriſtiani *concentu.*

§. IV. Ultimum est, quod ni- I 2 mie-

Num abu sus & in- terdictum

ctricis iuris VIGELIVS *lib.* 2. *u.* 1. OTTO *lib.* 1. *c.* 16. *p.* 112. STEPHANI *lib.* 11. *loco g.* 4. *p.* 328. Verum, si bella contra Turcas causae annatarum; non uideo, quare illas sibi arrogarint principes laici, qui de sacra militia non cogitarunt §. 8. *lit. t. p.* 41. In Graeca ecclesia imperatores § 8. *lit. z. p* 45. uel etiam archiepiscopi §. 8. *lit. b. p.* 47. Neque uel coniecturis adsequor, quare pontifici Romano Hispani, Galli, Lusitani, Sueci, Dani aliique populi eas soluerint, quorum omnium aeque non interest, quid fiat cum imperio Turcarum &, quod magis est, hoc illi uectigal eo etiam tempore pependerint, quo spes omnis pro terrae sacrae recuperatione pridem decollauerat. Postremo meis ciuibus in memoriam reuocabo illa, quae audiunt, *nationis Germanicae concordata.* Ita autem ista habent: *De ecclesiis cathedralibus omnibus & monasteriis uirorum* (alias enim & mulierum, monialium) *duntaxat uacantibus & uacaturis soluantur de fructibus primi anni a die uacationis summae pecuniarium in libris camerae apostolicae taxatae, quae communia seruitia nuncupantur. Etsi quae excessiue taxatae sint, retaxentur: ad quod petentibus dabimus commissarios, ut retaxent. Taxae autem praedictae pro media parte infra sequentem. Et si infra annum bis uel pluries uacauerint, semel tantum soluantur. De ceteris etiam dignitatibus, personatibus, officiis & beneficiis secularibus & regularibus quibuscunque soluantur annatae seu medii fructus iuxta taxam. Sed de beneficiis, quae ualorem 24. florenorum auri de camera non excedant, nihil soluatur. Duretque haec obseruantia deinceps. Dat. an.* 1448. Ex editione *Georgii* BRANDENI, qui in concordata haec commentarium scripsit, *Romae* promulgatum 1600. *in 4t.* uerba exscripsimus, quae non differunt ab aliis. Pacta uero haec pura sunt, nulla hic conditio; nihil de bellis sacris; nihil de impensis in res alias. Verbis uero contractus unice standum esse, doctores asserunt MOLINAEVS *de consuetud. Paris. tit.* 1. §. 8. *n.* 77. *Palaez a* MERES *P. IV. de maiorat. Hispan. Q.* 20. *n.* 318. SVRDVS *Consil.* 366. *n.* 6. *Consil.* 450. *n.* 3. Idque procedit, quamuis in contrarium aliquae adsint coniecturae CRAVETTA *Cons.* 20. *n.* 4. KLOCKIVS *tom.* 3. *Cons.* 81. *n.* 13. Ad ea, quae pro impensis in bella aduersus paganos allata sunt, facile reponent annatarum patroni, Caesaris & ordinum testimoniis in propria causa parum roboris inesse. *Quia omnibus in re propria dicendi testimonii facultatem iura submouerunt l.* 10. *C. de testibus* ne-

5) e Germanicae nationis concordatis.

Respondentur dubia aduersae partis. an imperatori in propria causa credendum?

ſ. annatarum officiant? mietatem incuſent annatarum (u) at-

neque ullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur l. 10. ff. de teſtib. Unde VICENTINVS *in conſilio cauſae Venetae cap. 2. n. 24. p. 82. Neque papae in propria cauſa credendum, quum in re propria, naturae etiam iure, nemo debeat eſſe teſtis.* Confer. ALBANI *neniae pontificis de iure reges adpellandi cap. 3. n. 3. p. 86.* Deinde regula iuris: *ceſſante cauſa, tollitur effectus* innumeras patitur exceptiones. Non enim ualet, in cauſa *impulſiua;* ſed tantum in *finali:* non in cauſa, quae *occaſio* dicitur; ſed quae *conditio:* non in *probabili;* ſed *neceſſaria:* non in *dubia;* ſed *liquida:* non in iure iam *quaeſito;* ſed *quaerendo:* non in *ſuſpenſa* hac ad tempus; ſed prorſus ſublata, quas limitationes ex inſtituto tractauit definiuitque *Andr.* TIRAQVELLVS, in peculiari opuſculo, *ceſſante cauſa,* quod reperitur in *tom. 4. opp. part. 1. p. 38.* quae omnia tutas iterum annatas praeſtarent, niſi ipſam oppoſitionem inficias iuiſſemus neque animus eſſet, tanta prolixitate pontificis agere aduocatum. Et quis tandem ipſos ordines de firmamento rationis, annatarum iuri obiectae, non pridem deſperauiſſe, agnoſcit, qui ſibi in animum reuocat ſilentium motae litis & derelictionem per duo ſecula; promptitudinem eorum in numerando annatas exactoribus pontificiis, & quod eo tempore, quo tantopere diminuta fuit papae auctoritas, non tantum nihil controuerſiae fecerint papae, ſed potius annatas eidem in WESTPHALICA *pace artic. V. §. 19.* confirmauerint. Quidni enim regulam firmet exceptio? Ad extremum oppoſitis ſupra doctoribus doctores hic alios obiicerem, niſi ab hoc labore me liberaret *Natalis* ALEXANDER, qui *differt. 9. ſec. 15. art. 6.* hanc ſcenam plene inſtruxit: quamuis lubricis & futilibus rationibus eorum, ſupra curſim remotis nolim ſubſcribere.

[...]nitatio re[...]ae *ceſſante cauſa.*

[...]tis, ab or[...]nibus dere[...]tae cauſa.

(u) Conqueruntur de immodicis ſummis annatarum paſſim auctores. Nationis Germanicae grauamina, Caeſare MAXIMILIANO I. exhibet FREHERVS *tom. 2. rer. Germ. p. 373.* his uerbis: *quod annatae absque dilatione* (non expectato lapſu unius anni) *& ſine miſericordia* (de eccleſiis paupertate laborantibus) *etiam epiſcopis intra paucos annos mortuis* (cum non niſi ſeniores adſpirent ad hanc dignitatem) *exigantur* (inde concordata cauent, ne bis intra annum debeantur). *Interdum plus, quam debeatur, extorquetur* (uiolatis legibus taxae, auctis forte rerum pretiis) *propter noua officia & nouos familiares. Exemplum de Moguntina & Argentinenſi eccleſiis.* Clarius

Annatarum nimietas 1505.

atque interdictum adlegent concilii Basileensis (x). Verum uti ius

rius deinde in remediis contra grauamina *p.* 374. *Si sacrae Caes. maiest. consultum uisum fuerit, proponatur pontifici, quod graue sit Germanis, tantas ferre annatas. Quod duplicatae nunc sint. Nam sedes Moguntina olim* 10000. *flor. dedit, quod aes cum non soluisset quidam antistes, successorem duplicatas soluere oportuit. Quae summa perdurauit in posteris non solum: sed breui adaucta est, surrexitque ad* 25000. *flor. Quod hodie non satis est, ubi* 27000. *debentur. Subditis eapropter magna tributa imponi, non absque metu perduellionis.* Idem *Iacobus* WIMPFLINGENIVS *ad Max. Caes. & papam Aeneam p.* 380. 381. Utrumque etiam exhibet GOLDASTVS *tom.* 2. *Constitut. p.* 119. & in uernacula *in denen Reichssatzungen p.* 215. B. m. LVTHERVS an den Adel Teutscher Nation von des Christlichen Standes Besserung p. 19. ex autotypo Viteberg. 1520. ob eandem causam redarguere uidetur annatas, his uerbis: *Zum ersten, daß ein ieglich Furst ihren Unterthanen frisch verbeuth, die* ANNATEN *gen Rom zu geben und sie gar abthue, denn der Papst hat den Pact brochen* (concordata intelligit Germanicae nationis) *und eine Rauberey daraus gemacht aus den annaten zu Schaden und Schanden gemein Teutscher Nation. Gibt sie seinen Freunden, verkaufft sie vor groß Geld und stifft officia darauß* (quare iudicium est papam hoc reditu ad impensas muneris & aulae non indigere) *darum hat er das Recht darzu verlohren und straff verdienet.* Alia offendes apud *Flazium; Wolffium; Strauchium* ceteros, quos saepe laudaui. Singulare etiam est, quod P. WVIA *in MSC. Chronico episcopatus Caminensis* narrat *cap.* 5. *p. m.* 58. *Debet episcopus secundum taxationem modernam &, si fas est dicere, immoderatam, cum reditus episcopatus non ad XIV. millia florenorum se extendant, camerae apostolicae ultra II. millia sub poena consueta.* Quae summa iterum ab ea ualde differt, quam prodidit matricula *Coelestini.*

(x) Superius iam facta est huius rei mentio *cap.* 1. §. 10. *lit. l. p.* 53. 54. Uerba ipsa decreti Basileensis haec sunt. Primum sessione XII. his uerbis conceptum: *summum pontificem haec sancta synodus exhortatur,* (non inhibet, mandat) *cum speculum & norma omnis sanctitatis esse debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut*

Interdictum concilii Basileensis aduersus annatas.

ipſum abuſus non tollit eumque matricula annatarum cauet, ubi ſumma beneficiis, quae dicunt, ſingulis curate eſt definita (y): ſic per er-

aut recipiat. Alioquin ſi ſecus faciendo notorie & incorrigibiliter ex hoc eccleſiam ſcandalizet, futuro (demum) *concilio deferatur. Pro oneribus autem* (en conditionem interdicti) *quae ipſum pro regimine uniuerſalis eccleſiae ſubire oportet proque ſuſtentatione S. R. E. cardinalium & aliorum neceſſariorum officialium, hoc ſacrum concilium ante ſui diſſolutionem omnino debite & congruenter prouideat. Quod ſi contingat, aliquam circa haec prouiſionem non facere, tunc illae eccleſiae & beneficia, quae usque nunc ex noui praelati aſſumptione certam taxam ſoluerint, deinceps medietatem huiusmodi taxae per annum poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſoluere in partibus teneantur, duratura huiusmodi prouiſione, donec papae & cardinalium ſuſtentationi aliter prouiſum. Per haec eadem ſancta ſynodus non intendit in aliquo praeiudicare ſanctae Romanae & uniuerſali eccleſiae.* Alterum in *ſeſſione XXI.* ſcriptum prolixius eſt, argumenti tamen fere eiusdem.

(y) Querelas aduerſus nimietatem annatarum obligationem nequaquam tollere exiſtimo, quo minus cenſum, qui debent, praeſtent eundem. *Primo enim delictum perſonae* (papae) *non debet in detrimentum eccleſiae* (muneris papalis) *redundare* reg. *delictum 76. de reg. iur. in 6.* Quod omnino fieret, ſi propter enormiſſimam exactionem quorundam pontificum iura annatarum ſubuerterentur. Deinde propter abuſum res ipſa non tollenda, medicos potius imitaturi, qui corpus non deſtruunt ob uitioſos humores SYRINGIVS *de pace relig. concluſ. 54. tit. 6. ſub fin. p.* 1315. & quod ex ſe non eſt malum, ſed ex abuſu fit tale, propter hunc non eſt prohibendum MEVIVS *P.* I. *deciſ.* 259. *n.* 23. Praeterea ſi annatae fructibus annuis reſpondere debent, quod §. 8. *lit. u. z. c.* probauimus; illis ubique fere terrarum nimium quantum adauctis, priſtinae etiam ſummae addere aliquid fas erit in recentiori matricula earum. Ad extremum hodie rationes camerae papalis accuratae ſunt, ac perpetuae ei ſummae, ut iamnunc querelae omnes inter nimium & parum ceſſare uideantur.

[...] obligatione annatarum neque nimietas liberat neque abuſus.

errorem labuntur, qui Basileense decretum ullo tempore existimant annatis obfuisse (z).

CAP.

Basileense decretum an obsit annatis?

(z) Superius aliquid attigimus huius rei §. 10. *lit. l. p.* 53. Plura enim argumenta sunt quae certo commonstrant, concilii Basileensis decreta haudquaquam annatis obesse. Primo enim conditio actum suspendit *l.* 5. *si C. de donationib. sub modo uel conditione l.* 41. *cum ab eo ff. de contr. emt.* neque ponit aliquid in esse *l.* 8. *si quis sub conditione ff. si quis omissa causa testamenti.* Cum itaque claris uerbis decretum habeat, nolle adsessores synodi reditibus derogatum pontificis Romani; neque abolitionem annatarum ante faciendam, quam papae impensis aliunde consultum sit: conditione non secuta, quod Basileae actum est, parum aut nihil curari meretur. Deinde, cui tamen difficultati nostra non irretimus, passim de auctoritate concilii Basileensis apud doctores theologos dubitatur, quod inscio & inaudito papa decreuerit contra naturae ordinem & ecclesiae: imo, quod maius est, ipsum concilium a papa dissolutum fuerit ac dissipatum. Et quamuis pontificius doctor *Dieguo Payua* DANDRADA Lusitanus in *defensione Tridentinae fidei lib.* 1. *p.* 66. sententiam laudet synodi; *papam per uiscera Christi orandum*, ut proscriptionem contra concilium promulgatam tolleret ratumque id haberet; tamen euentus docet, papas in id, hac minimum parte, nequicquam consensisse, cum annatarum neque interstitium ullum fuerit neque ulla legum impeditio. Ut taceam, si quae fuerit, eidem contrario iterum usu pridem fuisse derogatum. Basileensis historicus *Christian* WVRSTEISEN *lib. VI. c.* 1. *p.* 419. memorabile responsum pontificis in hoc argumento his uerbis enarrat: *Bischoff Arnold begeret an.* 1451. *durch seine Botschafft, die er um Bestaetigung seiner Wahl, zu Papst Nicolao abgefertiget, die Loesung der inuestituren, bieuor in des Baslers Conciliums XXI. sess. aberkannt. Papst Nicolaus, welcher bieuor des Baslers conciliums Handlungen bestettiget, fubre bescheidentlich, antwortet: Wenn dieses aufzuheben recht waere,* (de annatis sermo est) *bedoerfft es keiner Erlaubnus* (dispensatione pontificis aut remissione eius opus non esse). *Wo nicht, so wolt ihm dasselbige* (in praeiudicium ecclesiae) *frey zu lasen nicht gebu-ren. Also ist dieses nuzliche conciliums decret wiederum uerfallen und die annaten fortgesezet worden.*

CAP. III.

DE
IVSTITIA ANNATARVM
SIGILLATIM,
PRINCIPVM SC. EVANGELICORVM.

§. I.

itherus natas incipi- s com- ndat: go ius c nihil imicum cris eu- gelico- um.

HAereſeos accuſabis haud dubie doctrinam, quae principibus euangelicis iura annatarum adſerit, purioribus utpote ſacris inimica & profligata (a)? Fateor, illud hominum genus me ſemper extimuiſſe, quod huiusmodi telis illos impetit, qui indagant ueritatem

gumenta ereſeos adrſus annatas.

(a) Supra *cap.* 2. §. 2. *lit. p. p.*58. doctores nominati theologi & iureconſulti, qui annatas arguunt ſimoniae; quibus etiam reſpondimus in eadem paragrapho *lit. r. p.* 60. Principio enim noſtratibus aduerſum eſt, omne, quod papae arguit inſtitutum. Atqui in hoc eis numero fuere annatae, quod *cap.* 1. §. 9. *&* 10. commonſtrauimus. Deinde ſimoniae crimen & ipſi in medium protulere antiſtites noſtrorum ſacrorum, ut haec onera ſubterfugerent §. 7. *lit. r. p.* 39. *cap.* 2. §. 2. *lit. p. p.* 58. Poſt eccleſiarum euangelicarum libertati contrarias fore annatas crediderunt, cum iugum exuerimus pontificis Romani. Tandem ſatis eſſe, putant ad maculam haeretici, a communibus theologorum decretis facere ſeceſſum.

tem (b) Verum, non expectabis, quod scribo, Lutheri hic (c) au-

K ꝣto-

Quae inferre solent mille pericula.

(b) Haeretici enim nomine semel notatus sis, & actum illico erit de tuis fortunis. Non rationibus tibi consules, non arte, non fauore amicorum, nullis facultatibus aliis. Virus euomes, quicquid dixeris, scripseris, dederis, quamcunque inieceris rationem. Ab hac nota custodi me domine!

Lutherus annatarum iura adserit principibus euangelicis.

(c) Verba LVTHERI in libello ad Germanicam nobilitatem & *de ecclesiae statu emendando p. m.* 21. in ipso autotypo haec sunt: *Geistlich Gewalt soll geistlich gut regieren, wie das die Vernunfft lehret. Geistlich Gut aber ist nicht Geld, noch le blich ding; sondern Glaub und gute Werk. Doch mocht man goennen, daß sach, di do leben oder pfreund betreffen, fur Bischoffen, Erzbischoffen primaten gehandelt wurden. Drum wo es seyn moecht zuscheiden die hedder und Krieg, das der primat in Germanien* (der Erzbischoff von Magdeburg) EIN GEMEIN CONSISTORIVM *hielte mit audtoribus, Canzlern, der, wie zu Rom, signaturas gratiae und iustitiae regieret, zu welchen durch appellation die Sachen in Teutschen Landen wurden ordentlich bracht und trieben. Welch man nicht, wie zu Rom, mit zufaelligen Geschencken und Gaben behalten muß: dardurch sie gewohnten, Recht und Unrecht uerkauffen, wie sie iezt zu Rom mußen thun. Darum daß ihn der Papst kein Sold gibt; lesset sich mit Geschenck selbst meßen. Denn es liegt ie zu Rom niemand etwas daran, was recht oder unrecht; sondern was Geld oder nit Geld ist. Sonderlich moecht man das thun von den* ANNATEN. *Ich will nur angeregt und Ursache zu gedencken geben haben, denen die da gern und geneigt seyn, Deutscher Nation zu helffen, wiederum Christen und frey werden, nach dem elenden heydnischen und unchristlichen Regiment des Papsts.* Momentosa profecto sunt, quae hic scribit Lutherus. Hoc autem ipse uult. Cum Germanos, tum populos Europae alios omnes pontifici Romano hactenus annatas soluisse, quod ipse supremum iudicem agat ecclesiarum in orbe Christiano: quod causae earum coram illo orentur, cognoscantur, expendantur, atque decidantur. Verum papam non ipsum hoc peregisse, sed hanc curam commisisse officialibus administris. His cum nulla salaria numerentur, quod fieri tamen deberet de annatis, quas solus deuoret papa, mirum non esse, iustitiam

Romao

ctoritate a fulmine theologorum tutus sum, qui annatas dignum censum habuit, quem principibus persoluerent antistites ecclesiarum (d). Inter iureconsultos etiam

Romae ab illis prostitui & prostare uenalem. Duas igitur caussas habere principes Germaniae, ut pontifici & annatas negent & consuetudinem tollant, Romam appellandi. Harum unam esse, quod caussa cesset, quare papa fruatur annatis; alteram, quia iudicium desiderent Germani, quod, amoris uel odii caussis procul habitis, res tractet suscipiatque ecclesiasticas. Expedire itaque Germaniae, non tollere annatas: sed uel impensis easdem destinare *SVPREMI* cuiusdam *CONSISTORII*, uel, si hoc minus probetur, principibus, qui curam habeant, iudicia alant, patrocinium praestent, uno uerbo, loco papae Romani sint ecclesiis euangelicis. Atque idem hoc filum consecutionis est, quo in hoc capite utimur pro euangelicis principibus. Argumenta pro supremo consistorio instituendo, quod omnibus commune esset principibus Germaniae euangelicis, expendit D. *Praeses* in programmate de *emendatione iuris ecclesiastici in ecclesiis euangelicis.* Haud dubie Lutherus in hoc libello Porussiae regis caussam agit, quod supremam curam, *directorium* aut *praesidium* eiusmodi concilii primati Germaniae tribuat, antistiti scilicet Magdeburgico.

(d) Cum antesignanum habeam Lutherum, parum extimesco auctoritatem ceterorum theologorum, imo fidentior mihi animus est, praelium incundi pro manibus piissimi Martini. Principio neganda est *maioris* consecutio omne institutum papae aduersum esse pietati. Mitius de illo sentiunt, qui decreta inspiciunt, Gratiani, Gregorii, Clementis, Cherubini, quae multum habent bonae frugis. Deinde *minor* quoque falsa est, annatarum iura ortum suum debere pontifici Romano, quod intelligitur e *cap.* I. §. 8. *&* 9. ubi ante annatis gauisi sunt principes laici, quam illae a pontifice illis subriperentur. Tum a simoniae crimine, quo notant theologi quidam annatas, liberat easdem *caput*. I. §. 5. *lit.* z. a. b. p. 30. §. 7.

Confutantur argumenta *theologorum* contra annatas.

iam sententiae meae auctoritatem conciliabunt illustria nomina Strykii [e] & Textoris, qui idem me-

30. §. 7. *l t. i. p.* 35. *caput II.* §. 2. *lit. p. p.* 58. *lit. r. p.* 60. Et sane dum laicis principibus annatae soluuntur, minus longe periculi est a simonia, quam si pontifici. Simoniae enim crimen committitur emtione uel uenditione rei spiritualis. Sed spiritualia, quae hic uolunt theologi, non cadunt in laicos, quod autem quis non habet, id uendere non potest. Potius, quod supra *cap.* 2. §. 2. *lit. r. p.* 62. argui, hic quoque repetendum, praesules sacros in eo liberari ab omni suspicione simoniae, si nihil reclament annatarum exactioni. Ita enim docere possunt, spiritualia ipsis curae esse, non quaestum rei corporalis. Postea libertatem euangelii, qui in lucro ac foenere ponunt, quod faciunt euangelici antistites, qui euangelicae libertatis causa reclamant annatis: illi euangelicis doctrinis & doctore Luthero indignissimi esse uidentur. Ultimum, quod opposuere theologi, facile nobis remittent: si aduerterint nostram cohortem ducere ipsum Lutherum.

Illustris Strykii doctrina pro annatis principum euangelicorum.

(e) Iura annatarum, euangelicis ordinibus uindicata, primus in arenam produxit magni nominis & luculentae doctrinae iureconsultus *Samuel* STRYKIVS in utilissimo opusculo *de iure papali principum euangelicorum cap.* 4. §. 8 *p.* 65. Quamuis in omnium manibus id sit, altera iam uice editum auctumque: quoniam uero *paragraphus* ibi *octaua* ex instituto hoc argumentum tractat, idque rationibus grauissimis, pace uiri illustris, integrum locum hic exscribemus. Est uero talis: Praesentis autem memor status quaero: *An nostri Principes annatas exigere possint?* Idque remoto omni excessu, omnique abusu, affirmo. Si enim omne Ius Papale, quatenus iustum, competit ipsis, hoc excludi nequit. Quod autem, si a vero Domino exiguntur, iustitiae regulis nitantur Annatae, non dubito. Nec est (1) quod dicas, *id ius nunquam concessum esse, ipsis.* Sane Pontifici per concordata Germaniae hoc ius, suis tamen limitibus inclusum, quaesitum esse nemo dubitat. Ergo iure ab hoc deuoluto, nostri quoque gaudebunt Principes. Imo hoc ius Annatarum superioritati territoriali eapropter cohaerere dici potest, quia idem quoque iam olim exercuerunt Imperatores, & quidem sub nomi-

cum censent, quamuis huius maxime

ne Iuris Regaliae, teste Dn. Schilt. *de Lib. Eccl. G.* §. 3. *L.* 5. *c.* 6. quod maxime affine est Iuri Annatarum & neutiquam obstat, quod illi semel renunciauerint imperatores *Iuri Regaliae*, asserente eodem Schilter. *L.* 5. *cap.* 6. §. 4. ob iniquitatem ministrorum, qui id odiosum fecerunt. Hoc enim *ius Annatarum* postea ab ipsis Imperatoribus & Imperio iterum solenniter concessum est Papae saepiusque confirmatum, & ab eo nunc ad nostros deuolutum Principes. Nec est quod (2) obiicias cum Nic. de Clemangis *cit.* a Besold. *Thes. Pr. v. Annatae p.* 42. *cessare rationes quare sint introducta.* Nego, quod apud nos cessent; potius adsunt grauiores. Tunc unicus aderat Christiani nominis & Imperii iuratus hostis; hodie numerum auctum uidemus. Istud potius cessat grauamen, quod pecunia trahatur extra Imperium. Certe nulla unquam tempora maiores sumptus ad conseruandam Rempublicam requisiuerunt, quam hoc ipsum, quo uiuimus. Dicitur in *Edict. Brandenb. d. A.* 1691. *d.* 13. *Apr.* uon den *Marine Iur. Princ.* Zumahln die Zuschiebs Mittel, so weit dieselbe zu der Conseruation und Sicherheit eines Etats noethig seyn, nimmer zu schwer, oder zu grofs gehalten werden koennen. Idque verissime, praesertim nostra aetate dictum puto, eoque omnino respexit Carolus V, qui semper annatas in Imperii necessitatem postulauit, Linck. *de I. circa Relig. Diss. d. c.* 1. §. 7. *f.* nec non Sigismundus Poloniae Rex, qui A. 1543. ad Papam misit, petens, ne annatas ad se trahat ex Regno, sed pro huius defensione ibidem relinquat, cum comminatione, quod nihil alias solueretur, v. *Statuta Polon.* a I. Hub. a Fustin. *edita tit. annata.* Ex quo apparet, Annatas nunquam in Imperio damnatas fuisse, sed illicitam Annatarum applicationem, citra ullum imperii commodum. Quod (3) de crimine Simoniae obiicere solent Duar. *de Benef. L.*6. *c.* 3. Azor. *Inst. Mor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 12. neque nobis contrariatur, cum nostri Canonici Sacramenta non administrent. Imo isti per annatas nihil dant, cum potius Dominus tantum retineat primos suae rei reditus. Quid igitur aequius, quam Principi, qui in territorio suo Capitula fouet, defendit, tot praedia ad illorum sustentationem concessit, unius anni reditum ex quouis beneficio relinquere. Certe si Catholica mansissent capitula, Pontifici haec soluere debuissent. Quo iure ergo hoc denegabunt Principibus, papali Iure & territoriali simul instructis? Et cur haec commoda Papalia lucro Praelatorum cedere deberent?

Dicis

xime argumenta sint paulum di-
K 3 uer-

Dicis per L. Imperii Capitulorum Iura esse confirmata; Concedo, & eapropter etiam seruanda ipsis, si modo & ipsi sua praestent onera & omne id, quo non expresse liberati. Annatis autem respectu sui Domini nullibi exempti, potius subiecti, cum omne Ius Papale territorio illius adscriptum. Hoc quidem verum est, quod Principes regiones istas, in quibus capitula existunt, non possideant hodie sub qualitate Episcopi, sed Ducali, & quod plerumque istiusmodi collectis, welche denen Bischoffen als Geistlichen ex speciali causa seyn entrichtet worden, als die Bischoffs Paechte renunciauerint. Eo ipso autem non renunciauerunt iuri Ducali aut territoriali, in Ecclesiasticis aeque ac secularibus publica sanctione munito. Hoc potius & cuncta iura superioritatis confirmatae reseruauerunt etiam ex abundanti communiter in *Recessibus Prouincialibus*, quod satis testatur *Rec. Stargard. Pomer. de Ann.* 1654. von incorporation des Stiffts Camin § Als lassen wir es auch dabey allerdings bewenden &c. Et meretur addi subsequens passus, dass man aber auch die Beede Muentze, *sub praetextu qualitatis Ecclesiasticae* aufzuheben bitten thut, darin koennen wir der Staende petito nicht deferiren, theils dass die Beede-Muntze nunmehro keinen respect auff die Geistlichkeit hat, sondern eine weltliche Hebung ist, theils dass dergleichen reditus Uns als Weltlicher Obrigkeit nicht allein in Pommern, sondern auch allen Unsern Landen ohne Wiederrede entrichtet werden, &c. adde hic deducta *cap. subsequ.* §. 3. Nec credo quem tantae esse ingratitudinis Canonicum, qui non libentissime in tesseram quasi grati animi annatas adiiceret. Clerici reuera tantum sunt administri horum bonorum & usufructuarii *Conring. de Pac. Perp. s. 2. Concl. X.* potest vero quilibet cum reseruatione fructuum primi anni, usumfructum sui praedii dare tertio, & si in secularibus feudis non iniustum, quod vasallus praestet Domino quaedam seruitia, quare in Ecclesiasticis? Notandum sane, quod in *Concord. cap* 4. Annatae ueniant nomine *Communium Seruitiorum*, quibus omnino pro communi tutela, propter Beneficium lucratiuum, erga Dominum suum se nemo bona subtrahere potest conscientiâ. Nec sine crimine, remoto scilicet omni abusu & iniusto exigendi modo, affirmare licitum, haec esse Vespasiana consilia, quae approbent vitia tantum Pontificis. Optimos potius Principes, optimo hoc iure uti constat, sicut id testatur de Patriae suae

uersa a meis (f).

ges eu- gelici untur re anna- rum, ex- plo An- iae.

§. II. Deinde non parum momenti adferre potest dogmati nostro, quod Angliae rex, simul atque is sacra pontificis eierauisset, il-

suae Principe B. Dom. Strauch. *Diss. de Annat. cap.* 4 *sect.* 2. §. 5. Et caueat sibi a crimine Sacrilegii, qui haec Iura Principis sine solida ratione in dubium vocat. *L.* 5. *C. de Crim. Sacrileg.*

xtoris sententia de atis.

(f) *Ioh. Wolfg.* TEXTOR *tit.* 11. *iurispubl. Caesarei p.* 355. *num.* 164. *ad* 168. in eo totus est, ut in imperio Germanico facultatem Caesari adferat, qua, casu reipublicae id exigente, annatas praeripere queat pontifici Romano inque fiscum suum redigere. Verba summatim haec sunt: *Ex concordatis annatae pontifici debentur ordinaria uia, ita tamen, ut si reipublicae necessitas poscat, suprema dispositio de iis penes imperatorem sit, qui ad salutem publicam ac defensionem imperio conuertere aeque eas possit debeatque ac alias res ecclesiasticas. Si enim pontifici tribuunt ius derogandi concordatis, quidni idem fas erit imperatori? Ita annatae redeunt ad finem honestissimum, defensionem imperii. Neque necessarium est, rogare pontificem, ut cedat annatis ad tempus, nisi reuerentiae causa id facere uelit imperator. Ceterum seruandus usus annatarum, tollendus abusus. Pacta enim publica fulciunt annatas, absit ergo ut quis contra eas disputet. Frustra simonia hic fingitur. Quidni enim ut aliis sacerdotibus, ita & supremo sacerdoti uel lege uel pacto tribui possit certa summa annuorum redituum in monasteriis.* Fateor in paucis lineis plura esse, quae mihi non probantur. Tueantur uero sua pontificii antistites: euangelicis praesulatibus *artic. V.* §. 18. 19. 48. *Instr. Pac.* praesidio est aduersus Caesareum doctorem. Ceterum ne dogmata mea cuiquam peregrina esse, uideantur, auctoritas uiri in eo mihi gratissima: quod annatis non obstet crimen simoniae; quod annatae debeantur consuetudine, pacto, lege; quod hodieque annatae ab euangelici coetus doctore queant propugnari. Quae omnia in hoc opusculo rationibus confirmare instituimus, iurisconsulto parum aut nihil cognitis.

illico annatas in fiscum retulerit adscripseritque eas regali patrimonio (g). Quid? quod Poloniae quoque respublica simile habuerit institutum; ne pontificii doctores principi euangelico annatas inuidere, uideantur (h). *Quid? quod reges etiam catholici.*

§. III.

Rex Angliae gaudet annatis.

(g) *Antonius* BRVODINVS *in propugnaculo catholicae ueritatis lib. III. c. 7. p. 297.* maleuolo calamo, quod in pontificio scriptore, Anglia extorre, non mireris rem hanc enarrat: *Henricus cum omnem supellectilem mille monasteriorum eorumque praedia, fundos & fructus omnes in suam redegisset potestatem, cum praeterea decimas & ANNATAS omnium beneficiorum per uniuersam Angliam exigeret*, & quae sequuntur. Grauior est huius argumenti testis *Henricus* SPELMANNVS *in archaeologia p. 37. Id certissimum est*, inquit, *annatas hodie fisco pendi non tantum ex episcopatibus; uerum etiam ex beneficiis quibuslibet ecclesiasticis annui ualoris X marcarum, uicari sque X. librar. nec minoris sane, quam unius anni fructus integros, iuxta tabulas regias aestimandos. Has autem regii census incremento contulit senatus consultum anno 1526. Henrico octauo imperante.* Inde patet, Mariae posteros, quae regina annatas reddiderat papae, fisco regali eas iterum uindicauisse. *Ludouicus* BACATELLVS *archiepiscopus Ragusinus* * *in uita Poli* cardinalis, familiaris sui p. 69. memoriae hoc prodidit, ut taceam alios. Discimus inde primo euangelicos antistites religioni duxisse, sibi turpi quaestu arrogare annatas: contra uero probitati congruum ius habuisse, quo regiis exactoribus annatae soluerentur.

(h) Ne uel pontificii doctores dogma nostrum haereticum existiment, magni nobis fieri debet exemplum reipublicae Romano-catholicae. Polonia enim in solennissimis comitiis non semel; sed iterum iterumque decreuit, annatas fisco reipublicae inferendas esse. *Paulus* SCZERBICZIVS in *promptuario statutorum Poloniae*, quem codicem

Respublica Poloniae fisco regni tribuit annatas.

nnatar. ra sigil-tim *uin-icantur rincipi-is S. R. I. uangeli-cis.*

§, III. Quo itaque iure cum euangelici reges, tum catholici annatas fisco reipublicae uindicarunt: eodem quoque & forte meliori longe in imperio Germanico eas exigent a sacri patrimonii candidatis principes euangelici [i]. Prin-

dicem MSCtum possidemus, *Part.* 1. *cap.* 5. *p. m.* 24. eius argumenti decreta diuersis temporibus adnotauit. Utpote *CRACOVIENSE* 1543. *PETRICOVIENSE* 1567. *LVBLINENSE* 1569 *&* *STEPHANO rege* 1576. Summa omnium erat: *ANNATAE ne dentur amplius Romam, sed in defensionem reipublicae conuertantur: regni atq; in thesaurum inferantur sub poena duplicis annatae.* Adaugendus itaque est locus *Casparis* KLOCKII *lib.* 2. *de aerario cap.* 83. *p.* 507. *n.* 54. qui unius tantum facit mentionem, quod in *statutis Poloniae*, a regni senatore *Ioh. Herburto* a FVLSTEIN promulgatis, extat his uerbis: *Poloniae ex Sigismundus an.* 1543. de *annatis* decreuit. *Satisfaciendo postulationibus dnn. consiliariorum nostrorum secularium & nuntiorum terrestrium, mittemus ad papam, petitum annatas. Neque eas de regno efferri permittemus: sed ut remaneant pro defensione reipublicae in regno. Quod si annatis nuntium mittere, recuset papa, iam ex tunc renunciare illi debemus, easdem nos neque daturos esse, neque, efferri easdem, ulla ratione permissuros.* Habuere itaque pontificiae religionis antistites ceterique ordines tantum animi pro ueritate, non papae, sed reipublicae deberi annatas neque deglutiendas esse a gluttonibus clericis.

(i) Iura annatarum principibus laicis uel theologi disputant, uel iureconsulti: utrique uel pontificii uel euangelici sunt. His Lutheri auctoritas respondebit & exemplum Angliae regni, quod paulo ante prodidimus: illis uero reipublicae Polonicae decreta, non subdole aut clam, sed in solennissimis comitiis omnium consensu promulgata, & iterum iterumque repetita, scrupulos

Exemplis ostenditur, neque *euangelicorum* neque *pontificiorum* sacris obuersari, si *annatae* a clericis soluantur principi laico.

Principio enim qui onus alterius ſuſcipit, huic & par eſt, commoda obuenire, quae oneris cauſa debentur. Quis uero neſcit ſupremam ſacrorum coetuum curam in ſuis nunc gerere proceres euangelicos (1).

1) *quod n u ...* *pa: ſuſti neant.*

L §. IV.

los eximent, ſacrorum rationibus aduerſum eſſe, laicum gaudere annatis. Quamuis enim in publico cuiusque imperii iure fruſtra ſit, exterarum rerum publicarum rationes cum domeſticis conferre, cum diuerſis diuerſi mores ſint, leges, formae: in eccleſiaſtico tamen iure conſecutio unius ad alterum ualet, ut quod ibi non haereticum, id neque hic tale ſit, quoniam idem omnibus Deus, Chriſtus, lex, ſymbolum. Ut adeo hinc certiſſimum ſit, neque pontificiorum neque euangelicorum ſacris inimicum eſſe, clericos annatas exſoluere principibus laicis: neque canonum auctoritatem obſtare, modo Germanico imperio propriae ſanctiones non obſint, quod mox uidebimus.

arg. ab onere ad commoda.

(1) Eſt regula pontificii non ſolum iuris *c.* 55. *in* 6. *de R. I. qui ſentit onus, ſentire debet commoda & e contra*; ſed etiam ciuilis Romani *L.* 10. *ff. de R. I.* ubi additur, *ſecundum naturam eſſe*, (ne poſitiuo aut ſcripto tantum iure quis uerum id habeat) *commoda cuiusque rei* (adeoque uniuerſim dicta lex omnes caſus includit, in cauſis quibusque) *eum ſequi, quem ſequentur incommoda.* Quemadmodum enim *ferendus non eſt, qui lucrum amplectitur, onus autem ei annexum contemnit l. un.* §. 4. *C. de caducis tollend.* ita etiam inciuile eſt, onus imponere & commoda negare *l.* 22. *ultima* §. 3. *C. de furtis & ſeruo corrupt.* Eodem ergo die, quo papae iurisdictione euangelici ordines ſacros coetus iure exemerunt; eodem etiam annatae ceſſarunt & eo momento hae in principes iterum ſunt deuolutae, quo ſacrae ſpartae curam illi ſupremam ſuſceperunt *l.* 65. *actione* §. 16. *ſi unus ex ſociis ff. pro ſocio.* Neque opus fuit principibus euangelicis, hanc conditionem, annatas

an opus, p inc eu ſibi *ann*

intel-

) *papali re gauant.*

§. IV. Deinde, qui euangelicum principem papam in ſuo territorio habent, illi etiam agnoſcunt, huic papalia iura deberi, annatas. Sed prius pragmaticae imperii ſanctiones uolunt: ergo his obuerſatur, qui in dubium uocat poſterius (m).

§. V.

pace relig. ſeruauiſſe?

intelligo, ante exprimere, quam illi arbitrium iuris eccleſiaſtici ſibi ſumpſiſſent. Sufficit enim, illos nullo tempore annatis nuntium miſiſſe. Niſi enim contrarium conuentum ſit: cum onere omnia commoda ipſo iure deuoluta eſſe, exiſtimantur BRVNNEMANNVS *ad libr. 6. decretal. reg.* 55. *n.* 4. *p.* 124. Propter quae onera autem eccleſiae pontifici uectigales factae ſint, cum antea cenſus annatarum fiſco ceſſiſſent, e ſuperioribus intelligitur *cap.* 1. §. 10. *lit. e f. p.* 49. Id ſane miror, euangelicos principes e ſui patrimonii reditibus conſiſtoria alere, neque adhuc uſos fuiſſe annatis.

n princeps apa in ſuo erritorio?

(m) De *CLIVIAE* duce uulgi quondam ſermo fuit: *quod in ſuo territorio ſit PAPA & princeps*, nouiſſimis teſtibus BECKERO *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 8. *Ioh Helu Sin.* SCHVZIO *in iur. publ. lib.* 2. *tit.* 8. *poſ.* 6 *p.* 471. HERTIO *de ordine Ciſtertienſi p.* 15. Cauſa prouerbii in diplomatibus annorum 1444. 1445. reperitur, quae ſummus uir exhibet *Godefr. Guil.* LEIBNITIVS *in mantiſſa codicis iur. gent. diplom.* 34. & 35. *p.* 168. *ſq.* Exemit enim papa Eugenius IV. eccleſias quasque, ditioni Cliuenſ. addictas a iure dioeceſano & Colonienſis & Monaſterienſis antiſtitum. Verum quod unus princeps priuilegio ſigillatim habuit, illud omnes euangelici ordines, ampliori longe iure, publicis imperii ſanctionibus atque legibus debent, quae argumentum tractant religionis. Diſputant iuris publici doctores, quo iure euangelici ordines *pontifices* facti ſuorum territoriorum? Ego meam ſententiam rationibus firmabo, quae haec eſt. Scilicet principes uel conſiderantur in ſtatu imperii Carolingico: uel in poſtcarolingico, quem dicunt, ſeu Cun-

Iura papalia principum antiquiora pacibus religionis.

ra-

§. V. Porro ſimilium eadem eſt ratio. Qui ergo menſes papales 3) *papal iure in ... fruantur*

L 2 prin-

radino: uel denique in Saxonico Ottonum. *Iſto* tempore ſacrorum iura penes *Caeſarem* fuere, quod quiuis largitur: *illo* ſex Germaniae *duces* eadem ſibi arrogare poterant, cum, ſtirpe Carolingica extincta, ſumma rerum in ciuilibus pariter & eccleſieſticis, qua Carolingici fuerant gauiſi, ad illos deueniſſet, unde ego Boiariae dominos non priuilegio Henrici aucupis; ſed iuri ordinario territoriali debuiſſe exiſtimo iura ſacrorum: *hoc* autem, aeuo ſcilicet Ottonum, Caeſares per uim ſingularis territorii dominis iura ſacrorum iterum eripuere, partim, quod, filo licet conſecutionis nullo, Otto ad exempla Carolingicorum Caeſarum prouocaſſet: partim is principia huius doctrinae, ex Italia redux, in Germaniam ſecum attuliſſet: partim etiam, quod ordines rei ac momenti grauitatem iſta aetate uix attingerent. Inde enim glaucomata, diſtinctiones inter iura dioeceſana & territorialia pronata ſunt; inde diſcrimina facta inter *medietatem*, liceat his nominibus uti, epiſcopalis fundi, & *immedietatem* muneris epiſcopalis: inde tituli archiepiſcoporum, primatum & ſuffraganeorum epiſcoporum. Verum paulo poſt haec iura pontifex Romanus inuaſit ipſisque etiam Caeſaribus ea eripuit, umbra rei eis relicta. Sudes in oculis id fuerat cum ordinum, tum Caeſarum. Illi ergo in ſinu gaudeant, priſtinum ſplendorem cum euangelii luce refulſiſſe. Principio enim *iura papalia* debentur principibus ex diſpoſitione legis, ſcilicet *artic. V. §. 48. Inſtr. Pac. Oſn.* ubi claris uerbis dicitur, quod iurisdictio eccleſiaſtica, id eſt & *epiſcopalia* iura & *papalia*, coaluerint cum iure territoriali. Ut argumentum ualeat: *cuius territorii quis dominus eſt, illius etiam papa is eſt:* aut, *qui iure territoriali gaudet, ille etiam gaudet iure papali.* Deinde quamuis etiam non aperte iura papalia tribuerent euangelicis principibus ſanctiones imperii: fieret tamen id *conſecutiue*, idque ex ratione poſtliminii. Caeſari enim & papae, illi §. 18. 21. huic §. 48. eiusd *V. articuli Inſtr. Pac. Oſn.* iura ſacrorum derogantur, ergo his uidentur reuiuiſcere, ut, quod olim habuere, recipiant, quod enim ademit occupatio papalis, id ſuſpenſa reſtituit *l. 1. C. de ſent. paſſ. & reſtit.* Poſt abſurdum foret, dicere, pacificatores Weſtphalicos ſuſpendiſſe tantum iurisdictionem eccleſiaſticam, id eſt, ſine rectore & regimine euangelicas eccleſias conſtituiſſe. Suſpenſa enim eſt, ne obeſſet

Cauſae plures, quare principes euangelici papali iure gaudeant?

obeſſet

principi largitur: eundem quoque lar-

obesset euangelicis, si iura eorum reuiuiscerent MEVIVS *Decis.* 365. *part. II. n.* 28. Demum ipso usu docemur, sine ulla uel Caesaris uel imperii interpellatione principes euangelicos, synodos cogere, symbola edere, ecclesiastica iura condere, unde intelligere licet, illos summam rerum in ecclesia tenere & iure papali aeque ac episcopali hodieque defungi. Quae tandem communis etiam sententia doctorum, quamuis paucissimi horum rationes, in medium prolatas, assequantur, neque is ego sim, qui publici iuris responso eam auctoritatem, ea commoda tribuam, quae id genus habet in iure priuato. Sunt uero, qui iura papalia principum euangelicorum ostendunt, ut mihi quisque in manus uenit, sequentes. *Matthias* COLERVS in memorabili responso, quod inter consilia eius est XXXV. a num. 124. ad fin. MEVIVS *Part. II. decis.* 305. *n.* 17. COTHMANNVS *uol.* 4. *responsor.* 33. *n.* 39. GYLMANNVS *uol.* 2. *Dec.* 59. *n.* 65 REINKING *integro libro tertio*, qui agit de *regimine ecclesiastico p.* 1054. CONRINGIVS *de pace religionis & de iure maiestatis circa sacra*; TABOR *de regimine imperantium ecclesiastico*; DORSCHAEVS *in inuectiua in uehiculum iudicii theologici de Eusebiis; illustrissimus auctor* RHETIVS *de iure statuum imperii circa sacra*; SYRINGIVS; SCHILTERVS ad pacem religionis; OEHMIVS, WEBERVS, LYNKIVS *de iure episcopali*, systemata iuris publici & scriptores regalium taceo, quorum nullus hanc partem facile praetermisit. Quodsi igitur ex illis, quae hactenus diximus, satis clarum sit, principes euangelicos iure papali gaudere, quin eis annatae debeantur, dubium non est. Partim quod totum complectatur quamuis partem *l.* 113. *ff. de reg iur. & cap.* 80. *de R. I. in* 6 partim, quod qui in locum idem succedat, succedat in iura loci, successorque iure utatur sui auctoris *cap.* 46. *de R. I. in* 6. & qui in alterius uicem succedat naturam eius induat, cui substituitur *cap.* 3. *ecclesia X. ut lite pendente nihil innou.* partim etiam quod pares pari iure utantur, & *identitas rationis eadem etiam iura prodat bene intuentibus cap.* 2. inter corpor. §. *propter expressam similitudinem X. de translatione episcopi.* Qui itaque annatas principibus euangelicis disputant, illos uel inficias ire oportet leges uniuersim, quae de iuribus agunt successoris in loco alterius; uel sigillatim sanctiones imperii negare: sed neutrum fieri potest, ergo principibus euangelicis integra manebunt iura annatarum.

largiri oportet annatas. Sed illud fieri, clarum est; ergo dandum etiam hoc (n) idque causa, urgentiori (o).

L 3 §. VI.

Cum mensibus papalibus connexum habent annatae.

(n) In priori argumento filum consecutionis fuit a *genere* ad *speciem*, quod papalibus iuribus principi uniuersim datis euangelico, ea etiam dare oporteat, quae sub illis continentur: contra nunc a *specie* ad *genus* progredior, quod itidem faciunt iura nostra *l.* 22. *§. senatus ff de petit hered. & l.*20. *ff. de iudic.* cum satis manifestum sit, cui species competat, eidem etiam genus conuenire. *Menses* uero, in quibus uacua sacri collegii loca conferunt principes nostri, nemo aliunde deduxerit, quam a iure papali, cum ipso nomine eapropter *papales* adpellentur. De Porussiae regis facultate in *mensibus papalibus* res notissima est adeoque testibus nec quicquam opus. Legi tamen potest *illustriss.* RHETZIVS *iur. pub. lib. I. tit.* 16. *§.* 8. *fin.* Distincta hic & interpuncta doctrina illustr. COCCEII *cap.* 22. *§.* 16. *p.* 385. hoc ordine tradita: *Euangelicis omnia iura cum episcopalia competunt, tum papalia. Inde Porussiae regi quadruplex ius conferendi beneficia* 1. *REGIVM ius primariarum precum in omnibus.* 2. *PAPALE in omnibus, quae imparis numeri MENSE uacare coepere* 3. *episcopale in immediatis* 4. *ius patronatus, in quibus id quaesitum est.* Id uult dicere uir summus, Porussiae regem in Germaniae prouinciis sacrorum intuitu & imperatorem agere & papam & episcopum & dominum territorii. Quod si ergo tantum qua papae *mensium* iura principi euangelico pateant: contra *annatae* papales eadem ei causa non solum debentur, cum similia eadem iura habeant *cap.* 2. *§. propter similitudinem X de translatione episcopi:* sed etiam qua *imperatori*, *episcopo & domino* territorii, quos diximus ante papam annatarum iuribus gauisos fuisse *cap.* 1. *§.* 8. *lit. u. p.* 42. *§.* 8. *lit. u. p.* 42. *§.* 8. *lit. b. p.* 46. *§.* 9. *lit. e. p.* 49. Duplex autem uinculum, quod ratio uult & iura dicunt, fortius ligat & rationes duae aut tres plus operari debent, quam una tantum BEROIVS *uol.* 2. *consil.* 79. *n.* 10.

Probabilius est, annatas principi soluendas, quam iura mensium papalium praestanda.

(o) Naturae decretum est, filum consecutionis esse ab eo, in quo minor est ratio, ad id, in quo maior. Quemadmodum etiam leges philosophantur ciuiles *l. parentes ff. de in ius*

Urgentior causa pro annatis, quam mensibus papalibus.

†) *nullo re cleri- ſibi reti- 'ant an- natas,*

§. VI. Praeterea qui rem nullo titulo poſſidet, ille eam poſſidet, iniuſte: ſed annatarum ſummas clerici nulla ſibi cauſa ſumunt; ergo ſibi easdem uſurpant iniuſte [p].

;) *princi- bus com- 'tant iu- ' poſtli- ninii.*

§. VII. Poſt annatae uel principi debentur uel epiſcopo uel papae

ius uoc. & canonicae *cap. 7. cum in cunctis X. de elect. pot.* Urgentiorem uero cauſam annatis eſſe, quam menſibus papalibus, facile eſt ad commonſtrandum. Primo, dixi, annatas principi e triplici cauſa deberi: menſes papales ex una tantum. Deinde annatae reditus, nummos reſpiciunt, menſes uero ſacri muneris largitionem, quod canonicis iuribus in homine *laico* prorſus inimicum eſt, ut uidimus ſuperius *cap. 1. §. 5. lit. r. p.* 20. *&* 21. Poſt menſium papalium iure, qui inter principes catholicos uſus ſit, nullus reperitur; ſed plures reperiuntur; qui gauiſi fuerunt annatis.

:rici uel ıant an- as uel ti- ım edant, ıre ſibi

(p) Iura noſtra uolunt: quoties pro actore militet praeſumtio, poſſidenti uero reſiſtat, titulum edere obſtrictus ſit, ut uideri poſſunt doctores ad *l.* 16. *ſiue poſſidetis C. de probation.* atque ad *cap. 29. cum contingat X. de decimis.* Cum itaque clariſſimum ſit, annatarum cenſus omnes clericos, ſiue illi canonici ſint ſiue antiſtites ordinis alius, ſoluere oportere, idque in orbe uniuerſo, quod ex matriculis conſtat ſupra proditis §. 10. *lit. n. p.* 55. 56. inter ipſos quoque principes euangelicos *cap. 3. §. 2. lit. g. p.* 79. non inciuile habebunt noſtri uſufructuarii ſacrorum patrimoniorum, ſi, quo iure, cauſa, titulo ipſi retineant ſibi annatas, docere compellantur. Equidem non putauerim, principem, qui cum ſubditis agat, ad ſolennia ciuilium tricarum libellos ſuos adſtricturum eſſe; dignisſimum tamen eſt principis maieſtate, legibus eum uiuere, & magnam parit cauſae aequitatisque praeſumtionem.

retineant easdem.

pae. Non huic uel alteri, quod leges imperii interdicunt [q]: itaque primo idque iure postliminii [r].

§. IIX.

Arg. ad annatas ex enumeratione eorum, quibus debentur

(q) Annatas debere clericos easque omni tempore debuisse olim domino territorii *cap.* 1. §. 8. *lit. t. u. x. y. z.* post episcopis §. 9. *lit. b. p.* 47. demum papae Romano §. 10. *lit. e. p.* 49. dictum est doctumque. Eousque ergo hac illi obligatione tenentur, donec ostenderint euicerintque liberationis suae causas, tempus, modum, iura. Quamuis uero nulla alias consecutio sit; *res non est tua, ergo mea*, quod esse possit alius: tamen cum illi, quibus ullo iuris colore tribui queant annatae, tres tantum sint, nisi uni ac alteri debeantur, certissimum, eas tertio, qui superest, esse persoluendas. Verum cum Caesarem, tum Papam & episcopos annnatis interdixit *artic. V.* §. 19. *Instr. Pac.* ergo reliquum esse uidetur, ut illae domino territorii exsoluantur, qui unice restat. A partium enim sufficiente enumeratione iura quoque concludere manifestum est ex *topicis legalibus* plurium doctorum

Num postliminii iure annatae debeantur principibus euangelicis.

(r) Postliminii uoce hic utimur pro iure, quo rem nobis per alios ereptam iterum recipimus, quem sensum etiam habet *l.* 19. *pr. ff. de captiu. & postlim.* Tria ergo hic probanda sunt, primo euangelicos principes iura annatarum olim habuisse: deinde ipsis per alios eas ereptas esse: demum pristina eos iura recepisse. Alterum *cap.* 1. §. 8. *lit. t. p.* 41. *lit. u. p.* 42. *lit. b. p.* 46. *ultimum cap.* 3. §. 3. & 6. propugnauimus. Primum uidetur restare. Equidem etiam huic membro uniuersim puto esse satisfactum in *capite* 1. §. 8. *lit. t. p.* 41. *fin.* Verum id sigillatim nunc commonstrandum de principibus imperii Germanici. Sed haec doctrina, ut a doctoribus uulgo explicatur, confusa est & ualde ambigua. Ego summatim rem ita soleo docere: alia quaestio est, utrum iura *sacrorum* habuerint principes territorii; alia, utrum iura illi habuerint *annatarum.* Illa *munus* respicit sacrorum antistitum: haec autem *fundum*, bona, reditus. Inde alia *territorii* iura sunt episcoporum; alia iterum *dioecesana:* neque a limitibus *dioeceseos* ad *territorii* fines ullum est filum consecutionis. De iure ecclesiastico ita sentio. Quondam id penes reges Carolingos fuit: post hos principibus id obuenit

rgumen- aduerſa ſponden- tur)ceſſante uſa.

§. IIX. Ceterum nullius plane momenti ſunt, quae opponi ſolent iuri annatarum inter euangelicos. Nam argumenta, a ceſſante-te

obuenit peculiaris prouinciae. Hoc probo. Quoniam *ſynodos prouinciales* in patria habemus, quarum hodieque decreta extant, & plura latent, quorum ſpecimen data occaſione edemus. Has autem ſynodos epiſcopi prouinciales, auctoritate inſtituere domini territorii non Caeſaris, qui concilia tantum rexit; neque papae, qui iſto tempore nihil eius rei ſibi arrogauit. Deinde exempla Pomeraniae principum: Brandenburgici marchionis: Thuringiae Landgrauii: Boiariae ducis: Auſtriae archiducum aliorumque qui iura ſacrorum exercuere usque ad ſpolium Hildebrandinum, clariſſima ſunt numerumque habent, qui regulam dat, ut opus non ſit fingere hic priuilegia, quae tamen ſententia communis eſt doctorum. Illo igitur tempore conſecutio argumenti firmiſſima fuit *cuius regio, illius religio.* Sed quid haec ad annatas? Prodeſt omnino haec doctrina in topicis legalibus ad argumenta a maiori ad minus. Sit autem, ſacrorum iura non habuiſſe principes; illud tamen clariſſimum eſt, patrimonia ſacra, fundos, agros, praedia epiſcoporum, territorii, ubi ſiti fuerant, domino eousque paruiſſe, donec inde fuerint exemti. In legem tum iuerat: ut, quod in territorio eſſet, idem quoque eſſet de territorio, donec exemtio doceretur, quae facti eſt neque praeſumitur. Atqui hac cauſa annatas principibus laicis potiſſimum exſolutas eſſe, ſcripſimus *cap.* 1. §. 8. & 9. ſuperius. Quare non coniector; ſed partim diuino, partim re ipſa ſcio, *Brandeburgicos*; *Pomeraniae; Boioariae; Auſtriae*; *Thuringiaeque duces* ab epiſcopis, intra prouinciae ac territorii ſui fines conſtitutis, cum annatas exegiſſe; tum alia iura electionis, confirmationis, inueſtiturae, precum primariarum ceteraque, quae uniuerſim in imperio Germanico temporum teſte hiſtoria, habuerat imperator. Quod tamen, nimis prolixum foret, hic demonſtrauiſſe. Summatim ac tribus uerbis arguo: qui principes *territorii* iura in epiſcopatus recuperarunt, illi cum alia, tum *annatas* ſibi adſerere poſſunt iure *poſtliminii.*

te causa (s); a sorditie simoniae (t); ab interdicto Basileensi atque aliunde petita, confutauimus in capite praecedente (u).

2) interdictum Basileense.

§. IX. Id uero etiam urgent, tabulas Westphalicae pacis derogauisse annatis inter euangelicos (x): & concordatis nullo non tempore il-

3) interdictum Westphalicum.

4) protestatio contra annatas.

M

cessante causa annat.

(s) Scrupulum hunc animis contra docentium exemimus *cap.* 2. §. 3. *lit. t. p.* 66.

Crimen simoniae.

(t) Prolixe atque plene dubium hoc soluimus idque locis diuersis *cap.* 1. §. 6. *lit. z. p.* 26. 27. *lit. c. p.* 31. §. 7. *lit. i. p.* 35 *lit. q. p.* 39. *capite* 2. §. 2. *lit. q. r. a p.* 59. *ad p.* 62.

Interdictum Basileense.

(u) Respondimus huic oppositioni ex ipsis tabulis concilii Basileensis *cap.* 1. §. 10. *p.* 53. *lit. l.* atque ex instituto *cap.* 2. §. 4. *p.* 69. *lit. x.* & *lit. z. p.* 71. ut religio sit, rei satis expeditae aliquid superaddere.

Art. V. §. 19. an obsit annatis euangelicorum.

(x) Uerba *Articuli V.* §. 19. *Instr Pac.* haec sunt: *si quid annatarum, iurium pallii, confirmationum, mensium papalium & huiusmodi iurium & reseruationum nomine in bonis statuum Aug. confessionis ecclesiasticis immediatis a quocunque, quandocunque & quomodocunque praetendatur, id ualiditate & executione, a brachio seculari impertienda, careat.* Finem haec uerba annatis dedisse, sibi persuadent morosi debitores earum. Primo, quod, ubi lex clara, ibi interprete opus non sit. Tum ubi lex non distinguat, ibi neque Icti sit distinguere arg. *l.* 8. *de pretio ff. de publiciana actione.* Deinde hac cautione inprimis opus sit in tabulis Westphalicis, quod *articulus V.* §. 50. uelit interpretationem non priuati doctoris esse, sed ad comitia imperii pertinere principes legislatores *l.* 9. *leges C. de LL.* Tandem *doctrinali* interpretationi locus non sit, ubi constet de *usuali l.* 37. *ff. de LL.* & quae sunt generis eiusdem.

illos contradixisse (y), quibus etiam obuiam eant hodieque duces nostrorum sacrorum, qui Caesarem legunt, in capitulatione. Verum enimuero utrumque telum non annatas impetit, sed pontificem, e nostris ecclesiis extorrem (z): non tol-

An euangelicis pp. oppositio fraudi sit aduersus *concordata*?

(y) In consuetudinem iuit, *articulo I. capitulationis*, quo nouus imperator pontifici & ecclesiae Romanae tutelam iurat rataque habet *concordata* eius cum natione Germanica, principes euangelicos contradicere, ut neutrum fraudi sit iuribus libertatique puriorum sacrorum. Accipit id Caesar probatque formula solenni, daß solches denen Euangelischen zu keinem praeiudiz gereichen, angezogen und gebrauchet werden solle, wie wir denn solches uersprechen und uns darzu uerbinden. Quod idem reperitur *in capitul Leopoldinae* §. 19. *& Iosephinae* §. 18. Hoc putant sublatum ire annatas; quod hae concordatorum iure, quae improbent euangelici, tantum debeantur exsoluanturque. Frustra autem prouocare ad legem, qui legem improbet. Et quod iuris nostrates in papam statuant, eodem quoque ipsos teneri.

Pax *Westphalica* non officit *annatis euangelicorum*.

(z) Principio ostendendum est, *tabulas Westphalicas* haudquaquam officere annatarum iuri principum euangelicorum. Primo enim quod pro commodo tantum alicuius factum est, id trahi nequit ad eius incommoda; quod cuiusque fauori datum, id in odium eius uerti non debet *l. 6. C. de LL. l. 25. ff. eod. cap. 61. quod ob gratiam in 6. de R. I.* Est uero manifestissimum, euangelicos principes omnia studia eo contulisse, ut pontifex Romanus imperii nomine auctoritateque interdiceretur, annatarum summas exigere ab euangelicis, partim quod commodum non mereretur, qui onus deiecisset, partim, quod graue uideretur dominis territorii, a peregrino homine eripi, quod ipsis deberetur. Prospexisse itaque iuribus suis principes intelligimus, tantum abest, ut illis nuntium miserint. Deinde quod lex non dicit, illud

tollit easdem; ſed contra iniquum aſſertorem defendit tueturque.

M 2 §. X.

illud neque fas eſt dicere Ictum, qui nihil ſine iuris auctoritate debet asſeuerare *cap.* 18. *is qui* X. *de ſententia excommunicat. in* 6. inde brocardicum barbari doctoris, quod lege non cauetur, in practica non habetur Baldus in *cap. nihil* 44. *n.* 25. *X. de elect. & electi poteſt.* Nihil autem in uerbis tabularum aduerſus principum annatas; nihil de remisſione earum, ab euangelicis. Poſt omnium clarisſime rem conficit explicatio, quae commentariis reſpondet pacificatorum. Haec autem ita ſe habet. Dicitur in lege allegata annatas non ſoluendas a *QVOCVNQVE: QVANDOCVNQVE: QVOMODOCVNQVE praetendantur*, quod exponendum eſt ſigillatim. Scilicet ſtatim a *pace religioſa*, quam dicimus, *anno* ſcilicet 1555. pontifex Romanus, ſepoſita paulisper disputatione ſacrorum, ab antiſtitibus noſtris petiit annatas per exactores ſuos, quod haec onera rem magis, id eſt patrimonium eccleſiae, quam ſacrorum aut diuini muneris rationes tangere, uiderentur. Ab hoc poſtulato ut liberentur euangelici coetus, dicta lege cautum eſt. Quid uero ſibi, dices, uerbum *a QVOCVNQVE?* Reponit auctor *meditationum ad Pac. Weſtphal. art. V.* §. 19. *p.* 247. *Itaque quando hic dicitur*, a quocunque, *id propterea factum uidetur, ut parcatur bonori pontificis, quem nominatim in ſcenam producere, uerecundia fuit.* Imo euangelicorum libellus, quem in meis manibus habeo, his etiam uerbis primum conceptus fuerat: *ne quid annatarum nomine exigere ab euangelicis liceat pontifici.* Quod nomen poſt expunxere catholici ordines, repoſueruntque eius loco *a quocunque* Alterum uocabulum, *QVOMODOCVNQVE* facilioris explicationis eſt; pontifex annatas rogauit ab euangelicis, quorum tamen antiſtites in ſacro munere *confirmare* non potuerat. Singulare enim exemplum eſt *Henrici Iulii*, ducis Brunſuicenſis, quem papa *Halberſtadienſem* confirmauit antiſtitem, quamuis ſacris illum ſciret addictum euangelicis, fide CONRINGII *de conſtit. epiſcop. Germ.* §. 86. *ceterum* ſub finem. Negauit autem papa annatas *confirmationis* ergo curiae ſuae deberi, quas disputationes uidimus *cap.* 2. §. 2. *lit. q. p.* 58. *lit. r. p.* 61. *lit. s. p.* 63. *lit. t. p.* 66. quia cenſus huius aliae cauſae eaeque quamplurimae ſint. Ne ergo ullo modo efflagitare poſſe uideretur, uoce cautum eſt *QVOMODOCVNQVE.* Omnium clarisſime intelligitur

5) *praescriptio.*

§. X. Neque robur habet, quod in suspectum satis iure canonico asy-

gitur cur tertio additum fuerit, *QVANDOCVNQVE.* Ne scilicet philosopharentur pontificii, legem non de praeterito latam esse, restare igitur annatarum summas, quas ante pacificationem uel annum 1624. tempus illud peremtorium, debuerint camerae Romanae euangelici *die bereits uerfallene annaten.* Haec explicatio *doctrinalis* est. Quapropter eam non tangunt, quae *cap.* 3. §. 9. *lit. y. p.* 90. scripsimus in iusto audaciores interpretes pacificatorii instrumenti. Non itaque praeter rationem ille imperii Germanici princeps fecit, quod *Ioh.* PAPE *Luneburgensis cap. IV. de annatis sectione* 2. §. 5. his uerbis enarrat: *quanquam adhuc hodie in nonnullis protestantium locis annatae usu sint receptae, in quas tamen nihil iuris sibi Romana curia arrogare ualet; sed dispositioni cuiuslibet magistratus relinquunt r liberae, ita tamen, ut nullum, nisi pium, habeant usum. Id quod in patria mea* (non Strauchii, sed Papei, qui lucubratiunculae huius auctor est) *obseruatum maxime memini. Etenim, si quando praesentatus de beneficio aliquo ecclesiastico debet inuestiri, ipsi ab administratore praepositurae, his conditionibus inuestitura confertur, ut primi anni reditus ad pios usus, & uti uocant, ad cistam remittantur & sequenti demum anno usque ad tempus habilitatis huius beneficii reditibus frui, potis fit.* Ut adeo *doctrinali* interpretationi, *usualis* quoque accedere, uideatur. Minoris longe momenti alterum est, quod contra annatas adferunt euangelicorum. *Qui impugnet fundamentum annatarum, illum,* aiunt, *frustra annatas exigere: atqui fundamentum annatarum esse concordata: his itaque sublatis, annatas non subsistere.* Uerum enimuero *maior* propositio, quae dicitur, uel *limitanda* est, uel *neganda.* Uera enim est, si de principio loquaris primo, unico, rei ipsius: falsa in principiis sociis, secundariis, modi tantum & qualitatis. *Concordata* in ultimo hoc genere sunt, non in primo. Quod facile ad probandum. Annatas enim ante soluit Germania, quam inirentur concordata, quod supra ostensum *cap.* 1. §. 7. 8. 10. *lit. m. p. m. p* 54. sed fieri non potest, ut prius principium sit principiato. Deinde annatae alias longe causas habent, quam concordata, quod intelligitur ex *capite* 2. §. 2 *lit. q. r. s. p.* 63. Tum ad concordata non exactio annatarum alligata est; sed tantum modus, tempus, summae: ut non rem, sed rei modum adficere uide-

Exemplum principis euang. in Germania, qui utitur iure *annatarum.*

Contradictio *concordatorum* non officit iuri euang. ppum circa *annatas*

an-

asylum se recipiant praescriptionis. Nam huic & mala fides officit & ratio census, qui quauis occasione denuo debetur & natura etiam rei, quae meri arbitrii (a).

M 3 §. XI.

antur. Uerba eorum prodidimus *cap.* 2. §. 3. *lit. t. p.* 67. qui locus hic praecipue est consulendus. Post concordata annatas pontificis definiunt §. 3. *lit. t. p.* 67. non principum laicorum, de quibus scriptum est *cap.* 1. §. 8. *integro.* Illis itaque impugnatis, haec non corruunt, cum ultimum genus annatarum a primo ualde sit diuersum. Tandem cum *protestatio*, liceat sic loqui, aduersus concordata in fauorem principum euangelicorum facta sit acceptaque ab imperatoribus: illud repetendum est, quod in odium eorum trahendum non sit, *l.* 6. *C. de L'.* Summatim concordatis contradixere principes euangelici hodieque contradicunt annatarum ergo; non tamen uniuersim; uerum sigillatim exactionum causa pontificis Romani; ne is, quod principum est, subriperet; ne pecuniam ex patria deportaret peregrinus; ne quem armarent contra se hostem sacrorum: unico uerbo, non ut extinguerent tollerentque annatas, uerum ut, alterius iniuria propulsata, hasce integras conseruarent.

Num *praescriptioni* locus aduersus *annatas* euangelicorum?

(a) Plura sunt, quae liberare possunt principes euangelicos a praescriptione annatarum. Nam *papalia* haec iura sunt, atqui contra papam praescribitur tantum spatio centum annorum *cap.* 13. *ad audient. X. de praescriptionib.* quod tam legali, quam canonica definitione statutum *cap.* 14. *a nobis X. eod.* ut patet tam ex *Nou.* 9. *in medio;* quam ex *l.* 23. *C. de SS. ecclesiis.* Quamuis uero ibidem authenticae fons ipse, *Nouella* scilicet 131. *c.* 6. non respondeat, Strauchii tamen clarissima est explicatio, hanc de ceteris tantum ecclesiis iisque orientalibus scriptam esse, necquicquam in praeiudicium ecclesiae Romanae. Sed his ambagibus principibus euangelicis non est opus in hoc argumento: cum clariora adsint remedia aduersus praesidium iniquitatis. Nam *l.* 7. *cum notissimi* §. 6. *in his etiam C. de praescriptione* 30. *uel* 40. ann. omne dubium tollit, cum praescriptionem his uerbis uelit temperatam: *in cuiuscunque generis obligationibus, quae dationem per aliquod singulare tempus continent; tempora memoratarum praescriptionum, non ab exordio talis obligationis; sed ab initio cuiusque singularis temporis computari, manifestum est.* Id ea uult, *ubi dantur plurium temporum dationes: ibi praescriptio non ab exordio obligationis* (a tempore pacis Westphalicae, qua iura papalia principibus euangelicis omnium clarissime delata sunt) *incipit: sed ab initio cuiusque singularis temporis* (quoties scilicet nouae spartae antistes datur, qui denuo tenetur de

anna-

quod neg

1) ratio

2) ratio.

)*onerum* *nia mul-* *licatio* §. XI. Et sane mireris praesulum inter euangelicos morositatem aduersus annatas. Proh! enim si in nu-

annatis) *computatur.* Calculo itaque imperatoris illae tantum annatae praescribuntur, quae natae sunt, quae deberi coepere, ubi dies uenit: non autem futurae, quae semper denuo exigi possunt. Exemplo rem declaro. Mortuus est Titius antistes an. 1649; anno post Caius ei succedit, a quo non repetuntur annatae spatio triginta aut quadraginta annorum: praescriptionis exceptione & ipse tutus erit & heredes. Quid uero spartae candidatus anno 1691. institutus? Debebit hic annatas, si exigantur. Ex ratione legis: quia praescriptio in hoc genere non a primaeua obligatione incipit; sed ab initio cuiusque temporis singularis, quo ipso obligatio semper recurrit renasciturque, ut tot praescriptiones sint, quot casus ueniant, ubi exigi possunt annatae. Neque sufficit hic legem allegauisse, nam de praxi etiam testes sunt fere innumeri. *Andreas* KNICHENIVS *part. 2. de uestistiturar paction. cap. 3. n. 71. 73.* SVRDVS *decis.* 24. *n.* 12. VASQVIVS *lib* 1. *controuers. cap.* 4. *n.* 16. WVRMSERVS *lib.* 1. *tit.* 45. *obs.* 5. THESAVRVS *in decis. Pedemont.* 114. *n.* 1. FACHINAEVS *l.* 8. *controuers.* 99. usum & mores camerae imperii Germanici pro hac sententia decretis firmant MYNSINGERVS *centuria* 3. *obs.* 13. *p.* 70. GAILIVS *lib.* II. *practic. obseru.* 73. *n.* 1. *p.* 310. *Bernardus* GRAEVAEVS *lib.* 2. *practicar. conclus.* 73. *p.* 219. *Thom.* MERKELBACH *apud Klockium uol.* 4. *consil.* 1. *n.* 283. Inter alios Germaniae iureconsultos huic iuri patrocinantur BORCHOLTVS *de usur. c.* 4. *n.* 36. HARPPRECHT. *de praescript. immunitat. a collect. c.* 2. *th.* 7. *Matthias* COLERVS qui plenus & curatus est ad *c. auditis de praescript. n.* 12. *p.* 1011. *sq.* MANZIVS *decis. Palat. q.* 29. BRVNNEMANNVS *ad l.* 7. §. 6. *C. de praescript.* 30. *uel* 40. *annor. p.* 644. *Consil.* ARGENTORATENSIVM *uol.* 2. *cons.* 45. ex instituto HERTIVS *de praescriptione iurium per temporum interualla renascentium*, ut nihil opus sit, hanc scenam plurium numero instruere. Sufficeret hoc remedium contra praescriptionem, cum ab ipso imperatore, tum forensi obseruantia imperii Germanici, auctoritateque doctorum satis confirmatum: quoniam uero aliud praeterea suggerunt interpretes, horum iudicio illud in medium quoque proferemus. Res merae facultatis praescribi non posse, *Francisc.* BALBVS docet in peculiari libello de *praescriptione.* Partim, quod ille, qui ius exigere possit neque negligentiam habeat, neque animum derelinquendi; cum existimet, quod hac uice; uel huic personae ex consilii rationibus remittat, illud alia eum uice, ab alia eum persona

3 ratio.

numerato habuerint triſtia uerba *pallii*; *ſynodatici*; *cathedratici*; *inthroniſtici*; *charitatiuae*; *prouiſionis*; *adiutoriae*; *expectatiuae*; *albergariae* & innumera fere alia (b), quibus uel papa uel epiſcopi ceterorum clericorum faculta-

ſona, ſi conducat, petere poſſe: partim etiam, quod ille, qui ius negare uelit alteri, illud nulla ratione poſſideat uel etiam animum habeat id praeſcribendi, cum humanitati potius dandum eſſe uideatur, temporis, hominis, rerum cauſa, iure ſuo aliquem uſum non fuiſſe. Ex hoc principio peculiares deinde caſus reſpondent doctores, annatis ualde ſimiles: ſic quando ſubditi tenentur ad collectas uel *aliam exactionem*, non ante currit praeſcriptio contra principem, quam a tempore contradictionis & recuſationis ſubditorum RIMINALDVS *conſil.* 589. *n* 51. KNICHENIVS *de ſublim. territor. iure cap.* 3. *n.* 137. *p.* 93. Idem de ſeruitiis ruſticorum & quae his uicina, iudicium, quae non praeſcribuntur, quamuis princeps illa decem luſtris non indixerit MEVIVS *conſilior.* 66. *n.* 115. WVRMSERVS, ſupra citatus, *lib.* 1. *tit.* 45. *obſeru.* 5. Eadem ratione multae doctrinae & induſtriae *ICtus*, HORNIVS Miſnenſe nuper ſuffragium iterum uindicare uoluit in Comitiis Saxoniae Nouem-uiro, quod illa, quae is ſponte intermiſerit, omni tempore liceat reducere. Idem de *laudemiis* apud BESOLDVM uoce Handlohn *p.* 361. qui negant laudemii ius praeſcribi poſſe, rationem hanc adducunt, quod res ſit mere facultatis, quae quocunque caſu exigi poſſit, uel non poſſit *l.* 2. *ff. de uia publica* WESENBECIVS *in ff. de uſurp. n.* 10. *& in conſil.* 2. *n.* 47. neque ex actibus mere uoluntatis poſſeſſio acquiri poſſit *l. proc. ff. de damn. inf. l. denique & l. ſi in meo ff. de aq. pluu. arc.* Cui dogmati facilius alii etiam accedunt, quod praeſcriptio e numero eorum iurium ſit, quae odia ſpirent. Ceterum annatas eodem cenſu cum laudemiis & releuiis habendas eſſe, patet ex ſuperioribus *cap.* 1. §. 8. *p.* 44. *lit. y.*

Uerba conſolatoria dicta canonicis.

(b) Non alio haec fine enumero, quam ut illis os obduretur impudentiſſimum, qui canonicorum maxime cauſas ex importunis ſaepe rationibus contra principes agunt euangelicos, quoties hi aliquid commodi ab illis ſolent exigere. Ilico ad libertatem, ad aras & focos prouocant atque rerum ignaros, quales eſſe pleroſque oportet in tanto Canonici iuris inter euangelicos neglectu, glaucomate hoc & ſpecie inanium fallunt. STRYKIVS, princeps ille iuriſprudentiae utilioris ſacerdos, uiam oſtendit in hoc argumento, ut nunc facilius iter hoc conficiatur. Cui opuſculo ſi quis epiſcopalia iura principum euangelicorum in canonicos & coenobia iungeret, non poenitendam forte operam is praeſtaret reipublicae.

tates & marſupia expilarunt interque pontificios expilant hodieque: crediderim fore, ut eis hic cenſus leuis & ualde tolerabilis fiat, ſi illis iam uideatur impatibilis.

Caſus in exercitio annatarum.

§. XII. Supereſſet, in ipſo annatarum exercitio rationes, caſus, dubia reſpondere; ſed tempore excludor & ualetudine. Proderit tamen aliqua indice digito curſim attigiſſe (c).

Caſus, dubitationesque reſpondentur in exercitio annatarum.

(c) Summatim ibo, cum, quod miror, alii hanc partem fere praetermiſerint. Soluere tenentur annatas non tantum epiſcopi; ſed canonici & quotquot ſacros reditus habent, qui ſuperant aureos 24. *cap.* I. §. 10. *p.* 54. *lit. m.* etiam coenobia uirginum Fraulein Cloeſter *cap.* 7. *de annatis in* 7. Ciſtertienſia; eccleſiae curatae *ibidem* hoſpitalia utriusque ſexus *cap* 4. *eodem in* 7. quamuis Caeſarem proprietarium habeant & uſufructuarii tantum ſint membra ſacri collegii *cap.* 6. *eod. in* 7. Non ſolum in menſibus papalibus; ſed etiam in menſe capituli *cap.* 7. *eod. in* 7. imo omnia collegia ſacra *ibidem.* quid de Ieſuitis? Nulla hic exemptio ualet *ibid.* Negant pontifici annatas domini territoriales monaſteriorum, ut Auſtriaci *Londorpius tom.* 5. *p.* 165. Debentur etiam annatae, ſi uacauerit beneficium non morte, ſed reſignatione *cap.* I. §. 2. *p.* 9. *lit. m.* imo licet ante lapſum unius anni mortuus fuerit, qui ſoluit annatas, *quia caſus nocet facienti.* Contra moroſos debitores poenae intenduntur ſuſpenſionis, depoſitionis excommunicationis *cap.* I. §. 10. *lit. m. p.* 55. Si neſciat papa, quantum ferant annui reditus, de ſpecificatione iurata tenentur poſſeſſores *cap.* 7. *de annatis in* 7. Praenumerandae ſunt annatae, aut dandi fideiuſſores *cap.* I. *eod. in* 7. quae anteceſſor non ſoluit, ſucceſſor debet *cap.* 2 §. 3. *p* 69. *lit. n.* Uendere poteſt & locare annatas papa *Calderinus conſ.* 22. *p.* 45. Si beneficia ſtatum mutauerint, ut amplius uacare nequeant papae ſingulis quindecim annis annatae debentur *c.* 4. *de annatis in* 7. & quae ſunt generis eiusdem.

FINIS.

